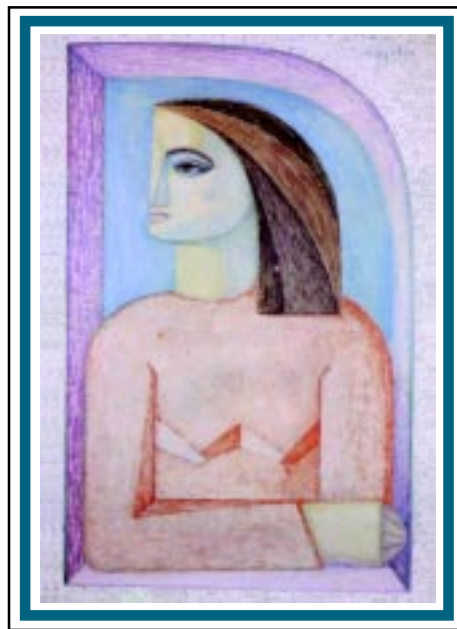

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO 2.

Adolf Beltrán: "Fundacions i apropiacions, amb Fuster al marge".

David Montero: "Sobre el no-lloc de les humanitats a l'ensenyament mitjà".

Ernest Cano: "Algunes reflexions al voltant de la precarietat laboral".

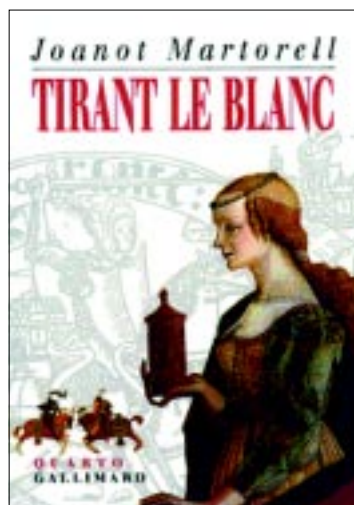
Josep Lluís Barona: "Noves i velles malalties.

Notes sobre la crisi sanitària mundial".

Entrevista a Ferran Belda: "El panorama mediàtic està sobresaturat".

Pàgines centrals dedicades a Ferran Torrent.

LLIBRE RECOMANAT:

Joanot Martorell

Tirant le Blanc

Édition de Jean Marie Barberà

Collection Quarto, Gallimard,

1997.

CARÀCTERS

núm. 2.

Edita:

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

Coordinació:

Vicent Alonso, Gustau Muñoz,

Francesc Pérez Moragón

Col·laboradors:

Pasqual Alapont, Rafael Alemany,

Enric Balaguer, Carme Barceló,

Josep Lluís Barona, Adolf Beltran,

Vicent Berenguer, Josep Bernabeu,

Assumpció Bernal, Josep Lluís Blasco,

Emèrit Bono, Francesc Calafat,

Ferran Carbó, Enric Casaban,

Emili Casanova, Jordi Colomina,

Agustí Colomines, Germà Colón,

Antoni Ferrando, Josep Franco,

Antoni Furió, Ferran Garcia Oliver,

Lluís Gimeno, Marc Granell,

Carme Gregori, Albert Hauf,

Josep Iborra, Ramon Lapiedra,

Gemma Lluch, Josep Martines,

Tomàs Martínez, Josep Martínez Bisbal,

Lluís Meseguer, Isabel Morant,

Vicent Olmos, Manel Pérez Saldanya,

Vicent Pitarch, Joan Ponsoda,

Eugeni Portela, Vicent Raga,

Ramon Rosselló, Pedro Ruiz Torres,

Vicent Salvador, Vicent Simbor,

Enric Sòria, Felip Tobar,

Ferran Torrent, Pau Viciano,

Rafael Xambó.

Redacció:

Av. Blasco Ibáñez, 32

46010 València

Tèlèfon: (96) 386 42 55

Fax: (96) 386 44 93

E-mail: Vicent.Alonso@uv.es

*Il·lustracions
d'aquest número:*

Àngels Ballester

Impressió:

Impremta Palàcios,

Sueca.

P.V.P.: 300 pessetes

ISSN: 1132-7820

Dipòsit legal: V. 3755-1997

LLIBRE RECOMANAT:

Carmelina Sánchez Cutillas

Obra poètica

Col·lecció "Els quatre vents"

Consell Valencià de Cultura,

1997.

CARÀCTERS no té un programa preconcebut, i, per tant, seria ingenu i pervers alhora demanar als seus col·laboradors que s'allistassen rere una idea que de fet no es formula, induïda des d'una metafísica dels orígens, i que potser no arribarà a expressar-se mai ni com a desenllaç d'un projecte que ells mateixos hauran anat tramant compartidament, amb aportacions diverses de sentit o d'imatge, damunt l'escenari tipogràfic que els ofereix la revista. Tampoc no gosaria demanar-los que ajustassen els seus articles a cap mesura que no fos la seua pròpia originalitat, però sí, amb prudència discursiva, a l'extensió sol·licitada. La demora i la prolixitat són, sens dubte, mèrits en els terrenys de la litúrgia i la fornicació; en l'escriptura creativa, i més encara en la destructiva, poden ser-ho l'el·lipsi, una fugaç il·luminació lateral, el punt; o siga dit sense exagerar, això és, exagerant més encara, una retòrica distinta. Nova. *CARÀCTERS* és una revista de llibres que només es justificaria si esdevenia una reflexió sobre els llibres o amb excusa dels llibres, i, a partir d'aquest objecte envellit, sobre el llenguatge, i, narcisistament, sobre el fet d'escriure. Entre una mica de publicitat.

Fundacions i apropiacions, amb Fuster al marge

Aquell «jueu parisenc de València», com l'ha qualificat Roberto Mesa, no ho hauria pogut imaginar. I això que la falsificació de fets i esdeveniments, amb amarga intenció esperpèntica i paradoxal (vegeu *La verdadera historia de la muerte de Francisco Franco*), va ser una de les formes d'expressió de la seua creativitat literària durant les llargues dècades d'exili. Max Aub no hauria pogut imaginar mai que un polític de la dreta espanyola buscaria la fotografia pública de l'acte de constitució d'una fundació dedicada a la seua memòria. Però exactament això és el que va passar. Un dia d'agost de 1997, José María Aznar, cap del Govern d'Espanya pel Partit Popular, va assistir en Sogorb a la firma del protocol de creació de la Fundació Max Aub. No era la primera vegada que Aznar tractava de parasitar el record d'algun representant del republicanisme i de la intel·lectualitat espanyola d'esquerres. Ja havia fet alguna comentada exhibició en aquest sentit en pronunciar elogiosament, per a sorpresa de molts, el nom de Manuel Azaña, tot seguint els consells dels assessors, que li explicaven que la imatge «liberal», amb la qual vol presentar-se, l'obliga a guarnir-se amb més referències que no la de don Antonio Cánovas del Castillo, aquest sí, factòtum mític del conservadorisme peninsular.

Que la maniobra implique una tergiversació obscena, preocupa poc Aznar i els

seus assessors. La dreta política espanyola té greus problemes d'identificació amb una tradició ideològica i intel·lectual pròpia, com ho demostra, per exemple, que un dels seus emblemes culturals, l'escriptor Mario Vargas Llosa, haja de recórrer a la reivindicació del més que discutible liberalisme d'un Salvador de Madariaga. Però el PP té pocs escrúpols quan es tracta d'operacions d'imatge, i més quan aquestes operacions es practiquen sobre una història, encara que moderna, d'escassa vigència polèmica en el present.

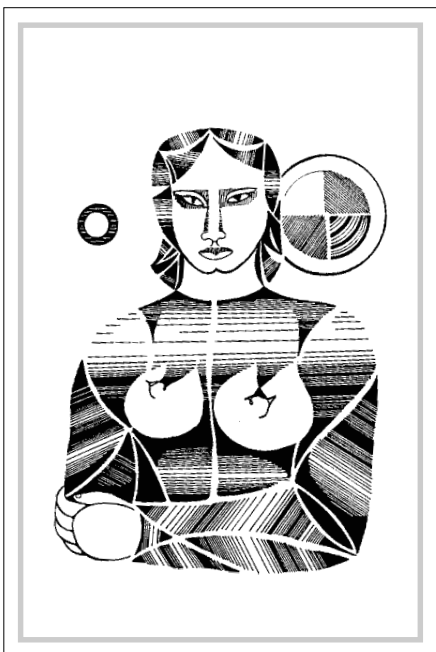
No s'havien inventat res. La fundació Max Aub és, en realitat, el fruit d'una iniciativa que l'ajuntament de Sogorb va emprendre l'any 1988 amb l'adquisició de l'arxiu i la biblioteca de l'escriptor, els quals quedaren ubicats en la seu de la Fundació Caixa Sogorb. La constitució definitiva de l'entitat es produí, per tant, l'agost de 1997, després que la Diputació de València, presidida per Manuel Tarancon, també del PP, adquirira la correspondència i la biblioteca personals que encara conservava la família i que han passat a formar part dels materials dipositats en la capital de l'Alt Palància. A finals de desembre, la fundació, que té al capdavant Elena Aub, filla del dramaturg, novel·lista i assagista, va reunir el seu patronat per a impulsar-ne les primeres activitats. La reedició de *San Juan*, potser la millor obra teatral d'aquest autor, i la seua prevista representació, en un muntatge coproduït per Teatres de la Generalitat Valenciana i pel Centro Dramático Nacional, així com la constitució d'una comissió assessora en matèria d'investigació, de la qual formen part, entre altres, Francisco Ayala, Luis Goytisolo, Antonio Muñoz Molina o Juan Cruz, són potser les dues decisions més cridaneres en aquest llançament de la fundació que ha de divulgar la figura d'aquell intel·lectual nascut el 1903 a París i mort l'any 1972 a Mèxic, que va viure en la València dels anys vint i trenta, va escriure llibres com *El laberinto mágico* o *La gallina ciega* i va col·laborar amb André Malraux en la pel·lícula *La Sierra de Teruel*.

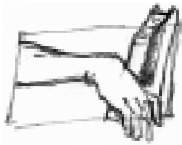
Tampoc no s'inventaven res els dirigents de la dreta, actualment en el poder, amb la inauguració de la Casa Museu de Blasco Ibáñez a València, el 18 de juny de 1997. L'antic xalet de l'escriptor a la Mal-

va-rosa era un vell deute pendent de totes les administracions democràtiques i algun dia, després d'una reconstrucció tan poc fidel com lenta, havia de produir-se. Que l'alcalde de dreta de la ciutat, Rita Barberà, adoptara en l'acte d'inauguració una posició d'elogi tan vibrant sobre la bèstia del republicanisme i l'anticlericalisme valencià de fa un segle com la que pot mantenir en qualsevol procés o tedeum no és, potser, més que una mostra més de la innòcua projecció que Blasco, com a escriptor, i el blasquisme, com a posició política, tenen en els nostres dies. Potser el mateix don Vicent ja ho va buscar quan encara era viu i famós, i vivia a Menton, més preocupat per l'èxit universal que per les minúcies polítiques de la seua terra.

Ningú no obligava, però, els actuals responsables de les institucions públiques a anar més enllà. I ho faran. 1998 serà un any ple d'activitats relacionades amb Blasco Ibáñez. L'Ajuntament i la Diputació de València commemoraran, així, el centenari de l'edició de *La Barraca*, amb una iniciativa que té la virtut de coincidir amb les celebracions, i les revisions (ben hagiogràfiques), del centenari d'aquella generació del 98 els components de la qual tant van detestar l'obra i l'actitud pública de l'il·lustre novel·lista.

Pouar en el passat, en un cert passat, sembla un exercici escassament polèmic.

- A Alacant:*
 Ambra
 Ali i Truc
 Bertomeu
 Compás
 Compás Universidad
 L'Espill
 Ex libris
 Internacional
 La Lluna
 Lloréns
 Lloréns Centro
 Ochenta Mundos
 Prensa Dianense
 Séneca
 La Tella
 Ulises
 Vila Llibres
- A Alzira:*
 Xúquer
- A Barcelona:*
 Àncora y Delfin
 Cinc d'Oros
 Companyia Central
 Documenta
 Fnac
 Jaimes
 Laie
 Ona
 Raval
 Tartessos
- A Blanes:*
 Llibresca
- A Calella:*
 Llopa
- A Castelló:*
 Babel
 Faristol
- A Figueres:*
 Lara
- A Gandia:*
 Ambra
- A Girona:*
 Les Voltes
- A Granollers:*
 Gralla

I la dreta no està disposada a renunciar-hi, ni a cobrar els possibles dividends, sempre dubtosos, que genere. És, també, el cas de Miguel Hernández, aquest de la generació del 27, un altre escriptor d'impossible adscripció conservadora o «liberal», poeta del poble en guerra contra el feixisme i víctima, el 1942 a Alacant, de la presó franquista. La Fundació Miguel Hernández, com les altres, acumulava una gestació llarga i complexa. Resoltes finalment les dificultats, el mateix president de la Generalitat, Eduardo Zaplana, va beneir, també aquest any passat, la seua posada en marxa.

Ironies del destí i de les vicissituds polítiques, que haja estat la dreta, finalment, la responsable de donar impuls a totes aquestes empreses no ha de restar valor al fet que una societat rescate els seus intel·lectuals i la seua història. Ara, la cosa té trampa. Desfà totalment el miratge l'exemple d'un altre llegat, si és que no ho fan també totes les demostracions d'intransigència cultural i de sectarisme ideològic que la dreta valenciana ha sovintejat des que arribà al poder fa més o menys tres anys. Em referesc concretament, a l'herència de Joan Fuster, a la seua biblioteca de 18.000 volums, el seu arxiu personal i la seua casa de Sueca, propietat de la Generalitat per decisió de l'últim govern socialista. També el llegat de l'assagista demana mesures de les institucions i l'ajuntament de la capital de la Ribera Baixa no fa més que insistir-hi. Si la casa de Fuster s'ha de convertir en un centre d'estudi i divulgació de la seua obra, caldrà que la Generalitat, en col·laboració amb l'ajuntament, n'assumezca la reforma i condicionament. Però no hi ha hagut, en aquest cas, ni l'interés ni les ganes d'apropiació que han fet possibles les altres fundacions, els altres compromisos públics. Ningú no ha dit que no, ni ha dit que sí, i el projecte navega a la deriva pels passadissos de l'administració autonòmica, enmig d'una densa boira de precaució i recel.

Evidentment, la memòria de l'autor de *Nosaltres, els valencians* no és neutra, encara no és digerible per a una dreta autòctona que, a pesar de les proclames de modernitat, segueix ancorada en les velles posicions idiosincràtiques davant el repete d'una llengua i una cultura valencianes d'ambició normalitzadora. L'estigma del «catalanisme» està plenament vigent perquè ho està la batalla per la dignificació col·lectiva, contra la desertització del localisme reaccionari i folklòric. No és d'estranyar que Joan Fuster, i el País Valencià, els resulten un problema.

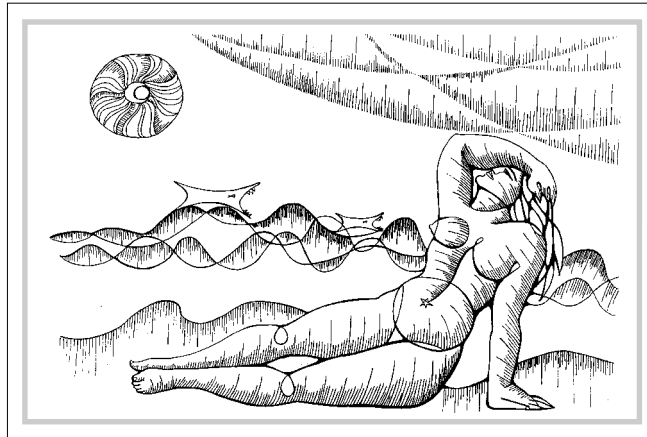
- A Igualada:*
 Aqualata
- A Lleida:*
 Catalunya
- A Mataró:*
 Robafaves
- A Oliva:*
 La Fona
- A Ontinyent:*
 Bastida
- A Port de Sagunt:*
 Puerto
- A Reus:*
 Galatea
 Gaudí
- A Sabadell:*
 Tapide
- A Sant Cugat del Vallés:*
 Paideia
- A Terrassa:*
 Cau ple de lletres
- A València:*
 Abacus
 Antonio Juan
 Aula I
 Gaia
 Crisol
 Llavors
 La Màscara
 Nau
 París Valencia
 Soriano
 Tirant lo Blanch
 La Traca
 Tres i quatre
 Viridiana
- A Vic:*
 Tralla
- A Vinaròs:*
 Diaris
- A Xàtiva:*
 La Costera
- A Z:*
 •

Epistolari fusterià

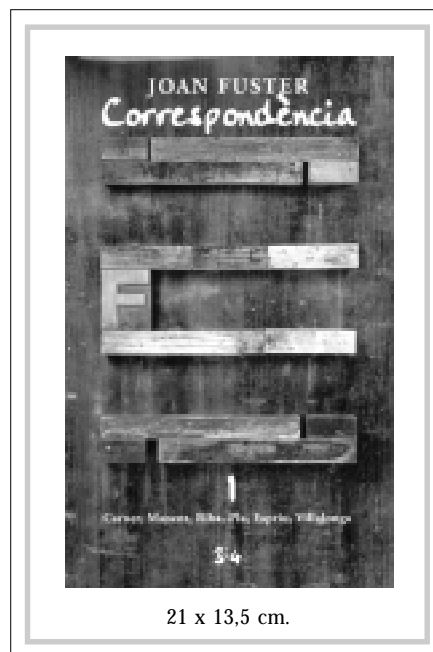
L'edició de la correspondència de Joan Fuster s'ha posat en marxa amb la publicació del primer volum. Aquesta empresa és fruit d'un conveni de col·laboració entre la Universitat de València i l'editorial Tres i Quatre. L'edició està dirigida per Antoni Furió que, en el seu pròleg ens explica les línies generals del projecte i ens dona dades sobre el fons epistolar que es conserva a l'arxiu de Fuster. Pel que ens diu, la tasca que hi ha per davant serà llarga i complicada ja que s'han catalogat vint mil cartes, de les quals només dues mil són còpies que el mateix Fuster va fer d'algunes de les que ell envià. Aquest fet ja és d'entrada un entrebanc considerable perquè vol dir que una part important de la seua producció epistolar no es troba, de moment si més no, a l'abast de l'editor. Això comporta que s'ha de veure —cosa gens fàcil— si aquests destinataris les conserven. De moment, en un cas hi ha hagut sort. Em referesc a l'epistolari Joan Fuster-Vicenç Riera Llorca, publicat ja per Curial, que aplega les cartes de tots dos, sense que hi haja buits en el llarg diàleg que van mantenir des dels seus respectius i diferents exilis.

El volum que ara ens ocupa —preparat per Francesc Pérez Moragón— sembla en aquest sentit més desafortunat. I això que s'hi reuneix la correspondència de Fuster amb escriptors de la talla de Carner, Manent, Riba, Pla, Espriu i Villalonga. Ens trobem, però, que en el cas d'Espriu, per exemple, de les quaranta cartes que publica aquest volum, només dues són de Fuster —i perquè en va treure còpia. Què s'ha fet de les altres que li va enviar? Espriu les va perdre o destruir o encara es poden trobar entre els seus papers? Encara pitjor és el cas de Llorenç Villalonga: totes les lletres que es reproduïxen en aquest volum són de l'escriptor mallorquí. Cap de Fuster. Sí que hi ha reciprocitat pel que fa als altres quatre escriptors. Però, llevat de Josep Pla, es tracta de cartes bastant circumstancials, a propòsit de projectes editorials literaris, de llibres rebuts o enviats, etc. Són lletres, diríem, una mica de «quant

Joan Fuster: Correspondència, I
Edició dirigida per Antoni Furió
Volum preparat per F. Pérez Moragón
Eliseu Climent, València, 1997
342 pàgs.

blanc», afectuoses i respectuoses alhora, però on no hi ha a penes comerç d'opinions, idees o judicis sobre uns temes o altres. En canvi, els blocs Pla, Espriu i Villalonga —els tres antinoucentistes, precisament— sí que tenen un interès més general, ja que s'hi tracten qüestions literàries, personals o ideològiques d'una manera directa. Cada corresponçal ho fa a la seua manera, d'acord amb la seua per-

21 x 13,5 cm.

sonalitat intel·lectual i moral. En aquest sentit, tenen un gran valor, humà i literari alhora, i ens serveixen per conèixer millor tant l'Espriu com Villalonga. Per això, la manca de les cartes que Fuster els va enviar resulta més de lamentar, ja que ens ha privat d'un material important per a conèixer millor la seua visió del món i de la cultura —la nostra, en particular. Pel que fa a la secció Fuster-Pla, ja he assenyalat més amunt que hi ha cartes de tots dos en aquest volum. Catorze

en total, que van de 1959 a 1974. En aquest punt un es queda una mica decebut perquè era d'esperar un epistolari més extens entre tots dos.

A pesar de les mancances que puguem trobar per una raó o altra en aquest recull, cal subratllar el seu valor i la seua importància per a endinsar-nos en el coneixement de la nostra vida literària i, més concretament, en el caràcter, les opinions i els treballs d'aquests escriptors.

Francesc Pérez Moragón ens hi ajuda en aquest sentit amb les seues notes a peu de pàgina per tal de fixar una data, un títol, o aclarir referències, etc. A més ha completat el volum amb un extens «Apèndix» que ajuda a tenir immediatament a l'abast textos que il·lustren algun punt de la correspondència. Hi podem trobar, així, una ressenya que Fuster va publicar en *Jornada* (1958) sobre l'*Obra completa* de Carner; la divertida carta en versos de quatre síl·labes apariats —tot imitant el llenguatge i estil medievals—, a propòsit de la visita de Carles Riba a València; un article de Fuster sobre un volum dels *Homenots* de Pla; l'informe autobiogràfic que Fuster va enviar a l'escriptor de Palafrugell; l'article que aquest publicà sobre *Nosaltres els valencians*; un article —«Fuster parla de Pla»— publicat en *El Correo Catalán* (1965); la polèmica integral que mantingueren Joan Ferraté i Joan Fuster a propòsit d'Espriu i Riba; i, finalment, uns quants articles que Llorenç Villalonga va publicar sobre Fuster, i uns altres de Fuster sobre Villalonga.

L'any 97 serà recordat com aquell en què la classe política espanyola es plantejà la rehumanització de l'ensenyament. O, més aviat, una mena de rearmament humanista dels continguts docents contra la tecnològització i, de retop, contra un pluralisme estatal que molts no poden empassar-se. D'antuvi, ja és ceguesa o frau qüestionar-se només els continguts: les dades memoritzables d'unes assignatures, en lloc de redissenyar les connexions transversals i la concepció mateixa de l'ensenyança per al segle que ens arriba. Es potencia així una història, una geografia o una literatura més semblants als concursos de la paleotelevisió que a les eines escaients per comprendre la societat i la persona. Dins aquest marc, a més, el mesetarisme dominant torna a brandar la *Tizona* i devalua com a localista tot allò que no s'ajusta a l'àmbit psicogeogràfic del nacionalisme espanyol, un àmbit que és província en si mateix, malgrat la coartada de referències fòssils a Shakespeare o altres clàssics de la internacional literària. Ho medite, capficat, aquest cap d'any d'un any emblemàtic.

El 98, sens dubte, veurà la continuació d'aquesta polèmica que, com a tants altres ensenyants de les humanitats, no pot deixar d'aborronar-me. Gire full i pense en les meues humanitats, en la veu d'uns poetes amics: César i Blai. Recorde César Simón testa impassible mirant-se, distant, els avatars miserables de l'acadèmia. Un dels temes de la seua poesia és, precisament, el de la mirada de l'escriptor: els ulls cansats i savis que focalitzen l'objecte i el ponderen. Recorde també Blai Bonet, a qui sa mare, anciana, en veure'l pujar un dia a un cotxe oficial, el prevenia contra les vanitats del món. Pobre Blai, emmarat i pensívol, que en un vers vares definir l'home dient que és el món assegut a una cadira de llenyam blanc. Cal explicar-ho als polítics que administren les humanitats: l'home i la dona és quan el món s'asseu a una cadira i reflexiona. Perquè, per dir-ho com Shakespeare, és terrible arribar a vell abans d'arribar a savi. Això pense en aquestes cogitacions de nit de cap d'any, mentre a la ràdio sona potent la *Iberia* d'Albéniz.

TRES I QUATRE

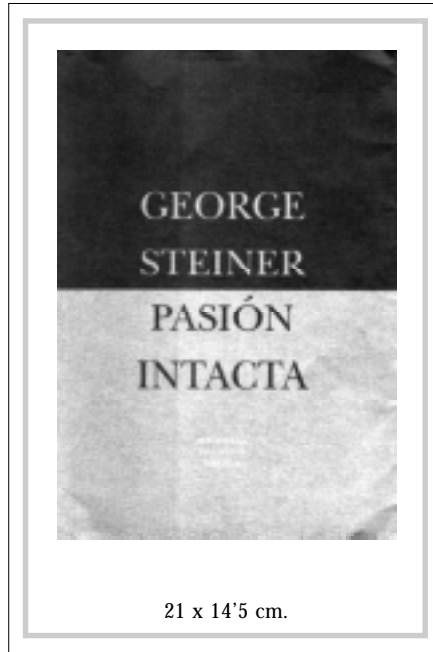
Una teoria moral de la lectura

George Steiner
Pasión intacta
Siruela, Madrid, 1997
505 pàgs.

George Steiner és, abans que res, un clima, una atmosfera, una disposició d'ànim. Com Walter Benjamin o Mario Praz. Inconfusibles i intransferibles, bé que no per això menys «canònics». Provocadors, per tant: un territori laberíntic on demorar-se i posar a prova, educant-la així, la capacitat pròpia per a percebre, rere la imatge, el concepte; rere la miniatura, el gust sencer d'un estadi civilitzador; rere el vers il·lustre o el tractat emblemàtic, el fil d'or que uneix Atenes amb Roma, Roma amb Jerusalem, Jerusalem amb Florència, Florència amb Weimar, Weimar amb Oxford, Oxford amb Viena, Viena amb un París elevat a la condició de «capital del món»...

El que el lector rep, en efecte, de Steiner, no són mai només —ni menys principalment— la dada recòndita, la reconstrucció intel·ligent o l'estudi «innovador», sinó, sobretot, «nexes de sentit». Nexes que, sàviament articulats, acaben per oferir un totalitzador balanç no ja, com a primera vista podria semblar, de tal o tal vector concret de la cultura literària i humanística més o menys laxament assumible com a «occidental», sinó del seu batec més profund. Un batec les manifestacions més diverses del qual tracta sempre, per descomptat, en aqueixes il·luminacions seues a les quals sol donar forma eficaç amb els recursos estilístics de la narració, amb rara intuïció clínica, amb envejable olfacte genealògic.

Els camins que Steiner recorre en *Pasión intacta* són, com sempre, molts: de la novel·lística de Kafka a la reveladora interpretació «museística» de l'alta cultura europea usual als Estats Units, de Kierkegaard a Husserl, de la substància històrica dels nostres somnis al judaisme, de Péguy a Simone Weil, de la lectura wittgensteiniana de Shakespeare al *Banquet* platònic... En cada un d'ells se serveix, imperceptiblement però poderosa, de la seua pròpia poètica com a fil conductor. Una poètica —els límits temporals de la qual són els de l'Edat de la

Paraula— que és, ahora, una teoria moral de la lectura. Per a Steiner, llegir no és, en efecte, seleccionar quelcom que ens pareix més enginyós o més sorprenent, si més no durant algun temps, igual com adscriure sentit a un text no és optar, lúdicament i arbitrària, a la faïssa d'un escàner subjectiu, per construir i deconstruir registres purament semiòtics en l'interior d'un llenguatge que s'utilitza exclusivament per a fer que es referesca a si mateix en una sèrie infinita i automultiplicadora.

Enfront del deconstruccionisme derrià i de certs postestructuralismes, Steiner es distancia, doncs, del cèlebre «llenguatge diu llenguatge». Impugna la concentració de tot existir en el cor formal d'un text que, mer «pre-text», gira inacabablement en la galeria d'espills d'una interpretació que no permet el recurs a cap autoritat fora d'aqueix mateix joc. Quan llegim de veritat, afirma, fem, per contra, «com si el text (la peça musical, l'obra d'art) encarnàs la presència real d'un ésser significatiu». Aquesta presència és la que, invitant-nos a gaudir-ne, ens regalen els grans textos, aqueixos llocs sagrats en què la memòria es fa carn. Amb això tanca Steiner la seua gran triade: paraula, memòria, presència. Quelcom els fruits majors del qual són, per a un Steiner vençut cap a un pessimisme antropològic només comparable en lucidesa i intensitat al del vell Kant, l'únic que ens permet «donar-li a la vida una excusa». Exagera Steiner? Potser. Però no conec una altra manera més pura d'honrar i mantenir viu alhora el gran llegat.

Blai
Bonet

Aquest escrit vol ser un cant de vida i no cap recordatori de dol ni cap plany fúnebre. Perquè no he sentit dolor en saber la mort de Blai Bonet: he sentit un desig renovat de rellegir-lo, d'escoltar-lo en mi fet poesia.

No t'has mort, Blai Bonet de Santanyí, vell àngel foll, jove poeta que amb els ulls tocaves el cel tant de nit com de dia. No t'has mort, encara que ho diu la ràdio, ho diu la tele, ho diuen els diaris i els amics que em truquen per compartir el dol de les paraules davant la teua absència. Tots diuen que t'has mort, però no és cert.

Jo no me'ls crec, perquè sé de veritat de la bona que tu no ets mort, que allò que mor en tu no és verament el que et fa Tu, que en tu només mor l'aparença de l'home que ens guardava paraules, dites des de l'ànima innocent encarnada en un rostre tot ulls de tant mirar l'horitzó immens de la mar blava.

Si hi ha cel i hi ha Déu, tu ja hi eres en un lloc preferent, de fa molt temps. Tu ja hi eres, joiós de gaudir de ment la vida plena.

Per als que t'hem llegit, et llegim i et seguirem llegint, la teua companyia apaulada ara encara és més pura, més intensa, més transparent en el deliri. Tu ets paraula feta vida, paraula escrita en clam de ser, en ànsia pura. I la paraula en tu és veu que no calla, que queda feta sensació poètica en el lector, que ressona en els nervis i perdura en la ment com un eco en la serra, com la remor del mar, tan bella i clara quan es fa silenci en la calma com quan retona tèrbola i terrible en la tempesta.

Et torne a llegir, ara, en sentir com diuen que t'has mort una tarda de desembre, al ple de l'hivern de l'any 97, quan el sol vol créixer i anunciar vida nova. I llegint-te em torne a repetir que no és cert que t'hages mort: que quan un home té el do sublim de la paraula i la sap dir en plenitud de vida, a doll i a brols, el que mor en ell no és Ell.

O que la mort de l'home Blai només fa que arrodonir amb el silenci final l'eterna veu sensible del Blai Bonet poeta. Perquè aquest, el Blai Bonet poeta, no ha mort. Aquest, com Jesús infant, naix ara, cada vegada més Ell en la poesia, fent-nos als altres sentir viu el seu ser que és el nostre.

Sociologia (del conflicte) mediambiental

Ara fa vint anys, W. R. Catton jr. i Riley E. Dunlap alçaven acta a les pàgines de la revista *The American Sociologist* de la formació d'un «nou paradigma ecològic» en sociologia. Expressament adduïen com a precedents *Silent Spring* (1962) de Rachel Carson, *The Closing Circle* (1971) de Barry Commoner i les aportacions dels Ehrlich i Garret Hardin. El nou paradigma hauria de substituir la «sociologia de l'exuberància», de l'«excepcionalisme humà». Malgrat una certa institucionalització (com ara, la creació d'un comitè de recerca a la International Sociological Association), la influència de la innovació paradigmàtica ha estat, tanmateix, modesta, com afirma F. H. Buttel i reconeixen altres historiadors de la nova disciplina (Humphery, Routley, Freudenburg, Dickens, etc.). Això potser siga també la conseqüència d'un «poli-centrisme» general de la recerca sociològica actual, conclusió que trauen Infestas i Lambea (1997) de l'anàlisi dels darrers congressos de la disciplina. Segons l'esmentat Buttel, la sociologia mediambiental abastaria cinc àrees: la nova ecologia humana; les actituds, valors i conductes mediambientals; el moviment ecologista; el risc tecnològic i l'avaluació del risc; i l'economia política i la política mediambientals. El llibre d'Ernest Garcia i Mara Cabrejas, professors del Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València, tracta

Mara Cabrejas i Ernest Garcia
*València, l'Albufera, l'Horta:
Medi ambient i conflicte social*
Universitat de València, 1997
246 pàgs.

fonamentalment d'aquella segona àrea —actituds, valors i conductes mediambientals— (encara que es poden trobar referències a les altres àrees), tot considerant dos casos emblemàtics, exemplars: l'Albufera i l'Horta de València. No s'ha d'entendre, però, aquesta inclusió com un limitació. Així, en orientar el seu treball com una «anatomia del conflicte», Garcia i Cabrejas adverteixen el paper de la seua recerca en la configuració paradigmàtica apuntada adés. Escriu Garcia: «[Si] qualsevol conflicte ecològic-social pot ser reconstruït conceptualment només segons l'eix ecologiste-productivisme, o segons la tensió entre expansió urbana i límits ecològics, ens trobem immediatament amb dificultats immenses [...]. Les aproximacions existents [...] són, al meu parer, força prometedores. Tanmateix, són també excessivament abstractes encara [...]. Probablement, una modelització mínimament realista dels conflictes ecològic-socials haurà de combinar formes d'estructuració social basades en

l'interès econòmic amb noves formes d'estructuració de les societats basades en la distribució dels recursos naturals i els costos ecològics de les activitats productives. Tanmateix, considere aquesta investigació com un estudi de cas preparatori, una primera aproximació, per dir-ho així, i he seguit per dur-la endavant un camí fonamentalment empíric.» (pàg. 26). Les investigacions descriptives, els estudis de cas («abans d'estar en condicions de formular hipòtesis d'abast més ampli»), són realitzades per Garcia i Cabrejas amb metodologies quantitatives (810 entrevistes a una mostra representativa, fetes en novembre de 1993) i qualitatives (entrevistes obertes realitzades en 1991/92, al·legacions als Plans protectors, declaracions a la premsa, etc.), per tal d'identificar els *dramatis personae* i les articulacions ideològiques, i cartografiar les línies d'enfrontament. Així, el llibre presenta la posició dels distints actors socials respecte de les causes més greus d'insostenibilitat per als sistemes de l'Albufera i l'Horta: l'agroindústria, el creixement (gegantisme i desregulació) urbà, la contaminació industrial i la construcció d'infraestructures de transport, i proposa traduir «sostenibilitat» per «parsimònia», en la línia del *Trampoli faustic* (Alzira: Germania, 1995) d'Ernest Garcia.

Francesc Jesús Hernández i Dobon

DENES

el món de les nacions

editorial afers

apartat de correus 267 / Ausiàs Marc, 68, 1a. / 46470 Catarroja (País Valencià)
telèfon (96) 126 86 54 / fax (96) 127 25 82 / E-mail: afers@xpress.es

Ferran Belda:

“el panorama mediàtic està sobresaturat”

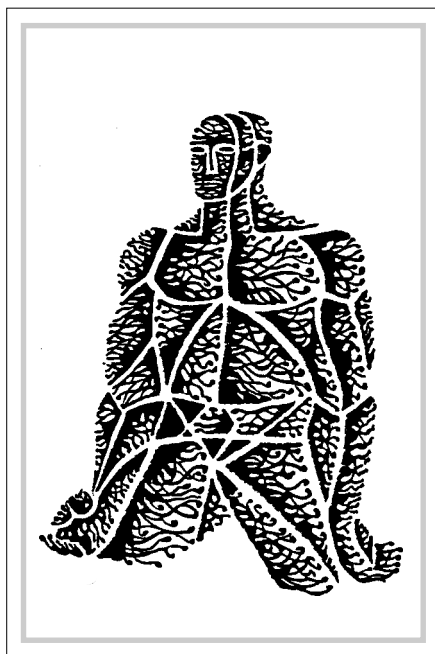
— *Levante-EMV* acaba de començar la publicació d'una pàgina diària en valencià. Amb quin objectiu?

— Era un objectiu que ens havíem fixat. El problema era la fórmula. ¿Com emprar la llengua, a més d'en l'opinió i les cartes, cosa que no feien els diaris catalans en castellà, sense provocar un caos idiomàtic com el patit pel *Diari de Girona* ni recloure-la a la «informació per als pobles», com em demanava la gent? Aquesta era la qüestió. Fugir de la disbauxa i trobar la manera d'emprar-la amb dignitat, per un costat. I després elegir el moment escaient. Com comprendreu no era fàcil donar aquesta passa quan primer *Las Provincias* i més recentment un diari progovernamental de Madrid t'estan volent traure del mercat acusant-te d'ene-mic de «la parla valenciana». Ser fidel a la cultura i llengua valencianes, ves per on, té un preu a la CV. Però ara ja no ens poden fer més mal del que ens han fet. I fent-ho complim amb un cert deute moral que teníem amb la llengua del nostre país.

— Quin ressò està tenint?

— M'agrada que em faça aquesta pregunta i ja sap vosté el que significa que li contesten açò a un entrevistador. M'explicaré. M'agrada que em facen aquesta pregunta perquè des que el diumenge 11 de gener de 1998 anunciàrem que, per primera volta en la història de la CV, a partir del dimarts 13 hi haurà a *Levante-EMV* una pàgina diària en valencià, fins avui, dia 19, només hem rebut una carta a favor per cap en contra i zero trucades telefòniques, tant a favor com en contra. I això trobe que vol dir quelcom, no aclariré què. Si que afegiré, però, que la lletra la signa Pere Mayor i consta de tres ratlles mal comptades, en les quals el portaveu del Bloc Nacionalista Valencià em diu, literalment: «Estimat amic: l'aparició de la plana diària en valencià al *Levante-EMV* serà ben segur una fita en la normalització del nostre idioma. Rebeu, doncs, la nostra més sincera felicitació i reconeixement». I què voleu que vos diga? Doncs que he trobat a faltar l'alè d'aquells professors de sengles col·legis de la línia en valencià de Calp i Alcoi que, quan, amb motiu del llançament d'«El juego de la CV» els vam enviar un plec de publicitat i ens el van tornar en nom i representació dels seus claus-tres, perquè la promoció no era en valencià i ells sols es subscrivien a publicacions

Ferran Belda era fins fa poc director del diari Levante-El Mercantil Valenciano i, a través d'aquesta i d'altres experiències professionals anteriors, des de Valencia Semanal, per exemple, posseeix un ric bagatge de dades, observacions i opinions pròpies sobre els mitjans de comunicació valencians i les seues relacions amb la societat i amb el poder.

en valencià. Cosa que vam tenir ocasió de comprovar que no era veritat, ja que no estaven subscrits ni a *El Temps*, ni a *El Periòdic* ni a *Saó*. He trobat a faltar, així mateix, les paraules d'afecte de l'aleshores president de la CAPPEV, Francesc Garcia, qui els va fer costat a ells i no a nosaltres quan ambdós agosarats professors ens van acusar davant d'aquesta organització d'«investigar-los policialment», tot ocultant que ho fèiem per a saber fins a on arribava el seu pregonat valencianisme en matèria de publicacions. I he trobat a faltar, per fi, l'adhesió més o menys palesa de l'exregidor d'UPV de Pedreguer, Carles Mulet, donada l'actitud que va mantenir durant una taula redona sobre la premsa al PV al Congrés d'Escola Valenciana celebrat a la Politècnica. Però què li hem de fer... Els valencians som així.

— Penseu ampliar aquest espai?

— De moment esperem a veure si totes les masses obreres i camperoles que estaven reclamant verbalment progressos en aquesta direcció se n'assabenten. I després, si els altres no ens cremen la paradeta, veurem què farem. Trobe que tindrem temps per a pensar quina serà la passa següent.

— El diari que vosté dirigeix publica un suplement setmanal de cultura. Quines són les seues repercussions?

— És molt difícil saber mai quines són les repercussions que tenen aquesta mena de seccions. Perquè, com que estan adreçades a un públic minoritari, generalment no tiren de les vendes. Però aconsegueixen una funció dinamitzadora, contribueixen al foment de la cultura i obren espais al debat. I amb això ens acontentem.

— Té més projectes pel que fa a la informació cultural?

— Sí, el 1998 ha de ser l'any de les monografies, el dels especials de caire cultural. Trobe que *Posdata* s'ha d'especialitzar a tractar les notícies, els esdeveniments o les efemèrides en profunditat, deixant el dia a dia i l'actualitat per a la secció de cultura del periòdic, pròpiament dita.

— Considera que el panorama mediàtic està complet? Hi preveu canvis significatius en el futur pròxim?

— Més que complet, jo trobe que està sobresaturat. Però com que sempre hi ha qui diu que ve a «cobrir un buit que hi ha als quioscs», no cal preocupar-se, que si no n'hi ha, se l'inventaran. A més a més, la Generalitat encara ha de concedir 35 llicències de ràdio en FM més. És a dir, que açò no es quedarà així. Açò, com els embarassos, s'inflarà. Per on? Per la ràdio, per la televisió, sobretot la local, més o menys pirata i molt poc pel costat de la premsa, posat que llevat d'*El Punt*, que anuncia la seua arribada a València per a 1999, no crec que ningú més s'arrisque a ficar el cap a la CV. De fet, tots els periòdics de Madrid i de Múrcia ja tenen edició valenciana —València, terra de promissió. De manera que, com no la facen ara els de Barna —les províncies veïnes de Terol, Conca o Albacete no estan en condicions de ficar-hi el cap—, no sé qui s'ha d'arriscar a traure el nas per ací.

Historiar la quotidianitat

Llorenç Prats i Canals
La Catalunya rànica.
Les condicions de vida materials
de les classes populars a la Catalunya
de la Restauració
segons les topografies mèdiques
Altafulla, Barcelona, 1996

Poques vegades tenim l'oportunitat de situar com a subjecte de la història els ciutadans i ciutadanes que de forma anònima han estat protagonistes de canvis tan importants com els que van acompanyar el procés de modernització de les societats europees occidentals en les darreres dècades del segle XIX i primers anys del segle XX.

La monografia de l'antropòleg Llorenç Prats ens apropa, des de la visió particular de les topografies mèdiques, a la realitat quotidiana d'una cinquantena de pobles i ciutats de la Catalunya de la Restauració.

Tot i tractar-se d'un llibre adreçat, en principi, als antropòlegs i als historiadors socials, el seu contingut desperta l'atenció de qualsevol persona interessada per recuperar aspectes importants de la memòria col·lectiva. Prats, després de situar en el seu context històric el gènere de les topografies mèdiques i el marc teòric en què es desenvolupen, l'higienisme, deixa la paraula als metges perquè expliquen l'estat de les poblacions, de la societat i de les anomenades patologies socials. Es tracta, com assenyala l'autor mateix, de la visió dels metges, de la visió particular, i de vegades interessada, que d'un poble i una realitat ens han traslladat els autors de les topografies.

El llibre ens parla de les condicions de vida materials que caracteritzaven sectors importants de la població catalana. A més d'explicar els principals problemes de salut que afectaven les poblacions estudiades i les característiques de l'assistència sanitària, trobem informació sobre els problemes per aconseguir un abastiment suficient d'aigua, sobre les condicions higièniques dels habitatges, sobre les dificultats i les particularitats en l'evacuació d'aigües residuals, excrements i escombraries, sobre el traçat i el paviment dels carrers, de l'enllumenat, etc. Però

Beca d'investigació Bernat i Baldoví

Informació:
Ajuntament de Sueca,
Ribera Baixa
del Xúquer.

coneixem també les opinions dels metges sobre la gent (raça, caràcter, inclinacions polítiques i religioses, etc.), sobre els hàbits d'alimentació i de treball, sobre l'educació o sobre la forma d'ocupar el temps de lleure.

Amb la lectura de totes aquestes informacions, els problemes mediambientals i de salut que acompanyen la nostra existència a les darreries del segle XX prenen una dimensió nova en conèixer els entrebancs que havien de superar, per sobreviure, molts dels protagonistes anònims de les topografies.

Treballs com el de Llorenç Prats es ajuden a matisar les imatges que d'aquell passat ens han transmés altres gèneres literaris o la visió, de vegades un poc fictícia, que de la tradició popular van elaborar els folkloristes. A més, l'obra *La Catalunya rànica* té la virtut de dur a la pràctica allò que tantes vegades es demana des del món acadèmic i que tan poques vegades acaba convertint-se en realitat: el treball i l'aprofitament interdisciplinari dels recursos heurístics. Descobrim, així, la suggeridora lectura antropològica d'una font historicomèdica amb interès per a la història social.

Josep Bernabeu Mestre

Altres viatges útils

Francesc Roca
El miracle europeu i la via asiàtica.
Viatges entorn de la modernitat
Afers, Catarroja, 1997
202 pàgs.

Fa ja un temps, en una revista d'aquelles difícils de trobar (*Arguments i propostes* núm. 3, 1995), Joan Martínez Alier, enmig d'una polèmica al voltant de Cebrià de Montoliu, va qualificar Francesc Roca, amb intencions no precisament benèvols, d'«erudit local». La caracterització em va sobtar, perquè és injusta. Perquè Roca és, certament, un erudit, però no un «local». És erudit perquè sap moltes coses: d'economia, d'urbanisme, d'història de les idees, del pensament català, del món que ens envolta. Però no «local» —aquella mena de savi que coneix els ínfims detalls del seu indret, sovint d'un enorme valor, però al qual habitualment els arbres no li deixen veure el bosc—, tot i la seua especialització en política territorial catalana o en pensament econòmic català.

La manera de veure de Roca, més aviat és universalista, d'una curiositat inexhaurible en allò que fa referència a les tendències econòmiques, el moviment de les idees o les derivacions del marxisme. Tot això es pot veure en la llarga sèrie de llibres que té publicats fins ara i es pot apreciar, de manera molt especial, en aquest darrer volum, en el qual recull un ampli conjunt d'articles, redactats gairebé tots als anys noranta, on tracta d'explicar-se i d'explicar-nos les grans transformacions de la fi de segle, el conjunt de canvis que estan produint, de vegades sense que fins els observadors atents arriben a adonar-se'n, un món nou.

Els grans apartats del llibre recorren el «model d'èxit» europeu (el capitalisme transformat, a Europa, per la socialdemocràcia); els diversos aspectes de les transicions a l'Est; allò que en diu «l'altre model d'èxit», és a dir, l'escenari asiàtic de la tercera revolució industrial; les regions del sud no tocades per cap «miracle»; i, en fi, les tendències de fons que configuren la gran transformació en curs. Així, un seguit de textos en general breus, concentrats, ens apropen a aspectes significatius, reveladors, que ha pogut entrellucar en viatges arreu del món: de Berlín a Moscou, de Praga a Xina, de París a Bali, de Viena a Bangkok,

de Trèveris a Singapur, de Finlàndia a Nepal, com una mena d'instantànies o d'il·luminacions a la manera de Benjamin (visions penetrants, aprofundides, desxiframents de signes, lectures de la realitat). Són especialment atractius els capítols dedicats a la naturalesa del canvi econòmic a l'Extrem Orient, que considera basat no en treball barat, sinó en el capital humà.

El mètode és interessant, il·lustratiu, impressionista, però sempre reflexiu. Roca va pel món i observa. Amb ulls d'economista (els qui estudiarem Econòmiques a València als setanta no podem estar-nos de recordar el consell d'Ernest Lluch, format com Roca sota el mestratge de Fabià Estapé, d'anar als llocs i mirar directament). Un economista pot saber moltes coses (com més, millor), però sobretot sap valorar què significa la relació població-recursos o la producció (i sobretot la productivitat) com a variable clau a l'hora d'explicar-se què és i com funciona una societat. Sovint en les exposicions dels no-economistes hom troba a faltar aquest «petit» detall.

En general el tarannà de Francesc Roca és positiu, és a dir, fuig dels catastrofismes habituals. Ensenya les cartes cap al final del llibre: avui no té sentit ser determinista (ni «optimista» —productivista— com als anys seixanta, ni «pessimista» —ecologista de càtedra— com després de 1973), perquè «són moltes les possibilitats que genera l'actual nivell de desenvolupament tecnològic basat en la ciència» i, a més, «creix —dia a dia— la xifra d'esperits lliures... les persones que han rebut quinze o vint anys d'educació formal, i que són capaces de pensar pel seu compte, d'imaginar i d'inventar, al marge dels vells credos i de totes les santes escriptures de la cultura precientífica». Tota una incitació per al debat.

Aquesta visió positiva és molt palesa en alguns judicis, com quan ens parla de la impressió de modernitat que fa Xina. (També, en uns altres papers: per exemple en un article, no recollit ací, sobre el dinamisme social i econòmic que trobava a València). I ací podríem trobar-li alguna feblesa. En la tasca de recollir i avaluar «mites, emblemes, indicis» (Ginzburg), en l'esforç per veure costats positius inesperats (antídoto per al catastrofisme sistemàtic), fins a quin punt no arriba, de vegades, a excessos de bona fe, a frec de la ingenuïtat? És l'únic retret teòric, i provisional, que podríem fer a un recull de textos estimulants, que ajuden a fer-se una idea més ajustada de les moltes dimensions d'un món en canvi. Amb un guia com Francesc Roca, aquests altres viatges que ens proposa seran, sense dubte, també útils.

Gustau Muñoz

Del teatre valencià de postguerra

Carbó, F. / Cortés, S.
El teatre en la postguerra valenciana
 (1939-1962)
 Eliseu Climent, València, 1997
 264 pàgs.

No resulta fàcil trobar noves publicacions sobre el teatre valencià, ja que pocs són els estudiosos que s'hi dediquen. Ens trobem davant d'una de les excepcions: aquest treball de Ferran Carbó i Santi Cortés, dos investigadors que, si bé no són especialistes en un sentit estricte en l'estudi del teatre, no és la primera volta que s'hi aproximen —aquest llibre és fruit d'una col·laboració anterior amb motiu del Seminari sobre Eduard Escalante i el sàinet del XIX (1995). En tot cas, la poesia contemporània, pel que fa al primer, i la història de la cultura, en el cas del segon, han centrat el seu treball investigador.

El llibre pren com a objecte d'anàlisi el teatre valencià des del 1939 al 1962. Es tracta d'un període, atés el caràcter de la major part dels productes a considerar, ben poc engrescador per a l'estudiós de la literatura i, per tant, s'ha de valorar l'acostament realitzat. Si de cas, resulta interessant, en paraules del prologuista, Vicent Simbor, «resseguir l'última època d'esplendor del sàinet i la subsegüent mort comercial», final de tota una època de la història del

nostre teatre: la d'un teatre de consum popular que ja no existeix, substituït pel cinema, en primer lloc, i finalment per la televisió. Es tractaria, per aquests motius, d'un acostament que al remat ha de moure's entre l'estudi de la paraliteratura (amb honroses excepcions), la ficció de consum immediat i la sociologia.

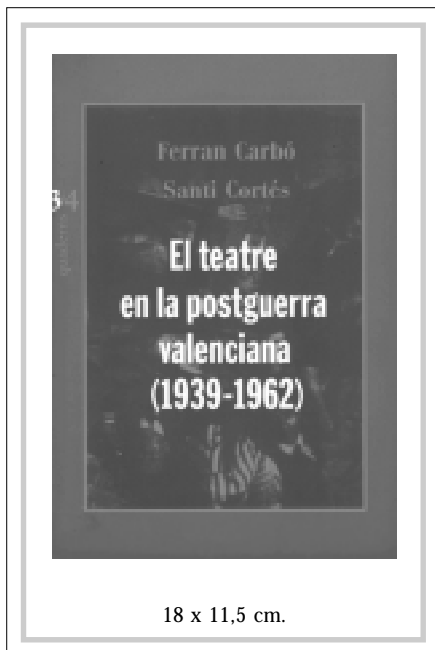
L'estudi es presenta dividit en dues parts que segurament donen compte de la doble paternitat. La primera, àmpliament documentada, se centra sobretot en la presència del teatre *vernacle* als escenaris, vinculada als avatars del règim franquista. La segona, estrictament literària, estudia amb detall els textos dramàtics editats durant el període, classificats en tres apartats: els miracles vicentins, el sàinet —amb totes les seues variants— i l'escassa producció de teatre culte.

Potser, el que he esmentat adés sobre els autors ha motivat que en l'estudi s'haja focalitzat sobre determinats aspectes, deixant-ne d'altres una mica de banda, especialment aquells referits a qüestions espectaculars. És, així mateix, evident que l'estudi d'aquests altres aspectes no era l'objectiu bàsic dels autors. Per altra banda, tampoc no es detecta una voluntat d'oferir un manual, sinó que més aviat estem davant un estudi monogràfic, amb aportacions de primera mà sobre alguns aspectes del teatre del període, aspectes fins ara ben poc o gens tractats. Al capdavant, s'ha de destacar que les conclusions d'aquest llibre resulten suficientment interessants i, al remat, s'hi recull suficientment informació com per erigir-se en l'estudi més ambiciós sobre el teatre valencià de la postguerra, omplint així un important buit bibliogràfic.

Per acabar, voldria plantejar —com a reflexió que m'ha suscitat la lectura— si l'any 1962 com a data per tancar l'estudi esdevindrà finalment un punt de referència per delimitar un període dins l'estudi del teatre valencià, o, si es vol, si la postguerra estricta, com a període d'estudi, s'adequa perfectament a la periodització del teatre. Es tracta d'un assumpte que, segurament, demanarà una continuïtat cronològica en l'estudi del teatre valencià per tal de poder valorar-lo amb una perspectiva més àmplia.

Aquest em sembla un punt ben interessant de debat que caldrà anar esbrinant amb aportacions tan necessàries com la que hem ressenyat, les quals completaran la panoràmica del nostre teatre. Ara en tenim, per fi, a l'abast un primer capítol amb el bon treball ofert per Ferran Carbó i Santi Cortés.

Ramon X. Rosselló : 11

Teories de la subjectivitat

Vicente Sanfèlix Vidarte (ed.)
Las identidades del sujeto
Pre-Textos, València, 1997
162 pàgs.

Michel Foucault es va plànyer, amb amarga causticitat, que els seminaris haguessen perdut el to dialògic i obert que havien conegut els pensadors del segle XVIII. Precisament va titular el seu comentari amb aqueixa pregunta, arquetípica del període, «Was ist Aufklärung?», que Kant va respondre des del jo que assoleix la majoria d'edat d'acord amb el lema horacià: *sapere aude*.

El llibre *Las identidades del sujeto* reuneix algunes de les aportacions a la XIII edició de la Universitat d'Estiu de Gandia el 1996 i sap mantenir aqueix caire interrogatiu que amplia, més que no clou, les possibilitats de crítica.

Des d'una perspectiva multidisciplinària i històrica a la vegada, presenta diferents teories relatives a la subjectivitat. Cal dir que la seua lectura es veu facilitada per la presentació, molt solvent, de qui n'ha tingut cura de l'edició, Vicente Sanfèlix.

Els dos primers treballs tenen, com es quasi obligat, un escenari grec. El professor J. B. Llinares qüestiona les interpretacions més usuales de l'antropologia homèrica i especialment, des d'una perspectiva hermenèutica, els pressupòsits evolucionistes que subjauen en la tesi de Bruno Snell. Per la seua banda, i passant a l'època clàssica, Tomás Calvo, tot demostrant que la claredat no és incompatible amb la profunditat, ens apropa al subjecte des dels dos paradigmes tradicionals: l'històric hegelianista i el de la filosofia analítica de la ment, i matisa les diferències que separen les concepcions del subjecte, del coneixement i de l'acció pròpies de Grècia —la clàssica i l'hel·lenística— d'aquelles que irrompan amb la modernitat.

Una modernitat que arrenca en el Renaixement de la tradició socràtica i estoica, modulada per l'individualisme introvertit i reflexiu que el cristianisme s'encarregà de consolidar, i de la qual Tomàs Llorens, prenent com a pretext la poesia de Miquel Àngel, en subratlla la

problematicitat interna entre l'amor mundà i el sentiment religiós que, en els moments de major exacerbació, qüestiona fins i tot la mateixa obra d'art.

No és, per tant, circumstancial el fet que Julián Marrades tracte *l'alfa i l'omega* de la modernitat. Ressegueix el desenvolupament d'aqueix individualisme, que en Descartes acaba per deslligar l'ego tant del món físic com de l'històric, fins al pensament de Hegel, el qual proposava l'apropiació de l'Esperit, és a dir, de la pròpia tradició, com a element constitutiu de la identitat del subjecte.

Però quan la tradició deixa de ser fonament d'identitat i la crítica arriba des dels corrents avantguardistes, l'aproximació estètica assoleix un paper rellevant en el coneixement del subjecte i l'autoconsciència.

La crítica d'aquesta tradició, que subjau a molts dels plantejaments de les avantguardes artístiques, és allò que Nicolás Sánchez Durá, prenent com a fil conductor alguns dels escrits de Gauguin, Conrad i Leiris, ressegueix fins concloure que l'enyorada o temuda, segons els casos, «identitat primitiva», no és el més sovint sinó el negatiu de la pròpia identitat que els civilitzats projecten en els altres.

Dos treballs, per concloure, il·lustren l'ambigüitat de les concepcions i actituds contemporànies davant el subjecte, tant semànticament com sociològica. Agustín Garcia Calvo denuncia la tergiversació, no exempta d'intencionalitat política, que aquest concepte sofreix en l'àmbit de la gramàtica, en passar del subjecte gramatical al subjecte agent, esdevingut realitat i espontaneïtat.

Finalment, Jacobo Muñoz es fa ressò de la crítica que l'Escola de Frankfurt fa d'una societat que, sota pretext de potenciar l'individu, no fa en realitat una altra cosa que danyar la vida de l'autèntic subjecte.

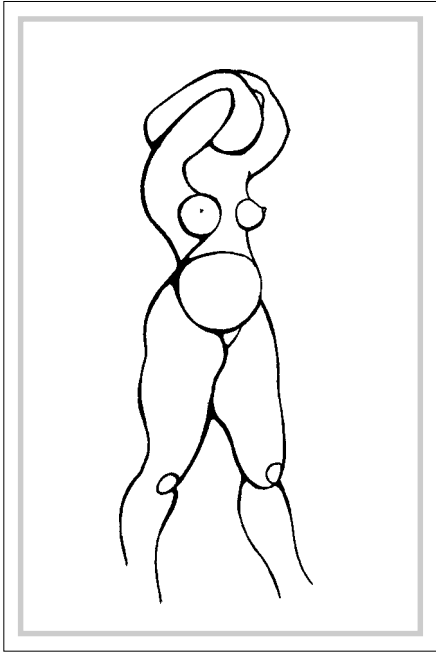
Molt ben travats de la mà de Vicente Sanfèlix, aquest conjunt de textos teixixen una trama tan coherent que assoleixen allò que Wittgenstein anomenava la claredat de la representació sinòptica, en esborrar els límits entre la dicotomia clàssica del dir/mostrar, ja que ambdós termes entren en simbiosi donant una visió de conjunt que transcendeix la mera presentació i urgeixen el lector a la reflexió des d'una panoràmica tan variada. En una paraula, una obra valuosa i suggeridora en el seu conjunt no menys que en les seues aportacions particulars.

La Mare de tots els prejudicis

Els científics socials es troben a cada pas amb la dificultat de definir uns objectes d'estudi nítids, consistents i fiables; han de partir de l'objectivització per arribar a una pretesa objectivitat. S'hi juguen la pell, la pell de científics: el crèdit i l'autoritat que poden exigir dels qui no ho són. L'objectivació i, de retruc, l'aspiració a parlar objectivament semblen més fàcils d'assolir si els objectes de recerca es distancien del temps i l'espai del científic. Fins i tot poden sentir la temptació de representar aquesta aparent simplicitat amb les formes planes de la geometria bidimensional. Per contra, si allò que s'estudia forma part de la pròpia trama vital de l'investigador, els contorns del subjecte i l'objecte es difuminen fins intercanviar-se. Les metàfores geomètriques són llavors les dels volums i els espais que es distorsionen: el bucle autoreferencial n'és un exemple paradigmàtic.

Quan l'observador forma part de la complexitat social que pretén descriure, ens demanem com s'ho fa per deslliurar-se'n i com el percebran els conciutadans, com es veuran reflectits en l'anàlisi participant. Aquestes reflexions i l'interrogant que les acompanya vénen a tomb de la reedició de dos títols bàsics en la bibliografia de Ninyoles: *Idioma i prejudici* (1971) i *Madre España* (1979). El sociòleg ha construït al llarg dels seus estudis una interpretació sòlida, i sovint polèmica, dels processos històrics, les bases socials i els mecanismes ideològics que han conformat el País Valencià contemporani. Els temes i les preocupacions que subjauen als llibres esmentats són complementaris. La difusió de la ideologia del nacionalisme espanyol i espanyolista es correspon, històricament i sociològica, amb la transformació del prejudici lingüístic en un recurs de classe. Si hom disculpa l'estirabot, fóra quelcom així com *la Mare de tots els prejudicis*.

Ninyoles ha descrit el capteniment sociolingüístic i les inèrcies ideològiques de la burgesia, el funcionariat i els menestrals de València. Ha objectivat uns esquemes de consciència i unes conductes lingüístiques que apunten a la *patria común e indivisible de todos los españoles*. Però s'hi reconeixen els veïns dels cap i casal? I fins on ha hagut d'implicar-s'hi ell mateix, traçant un bucle dens i paradoxal?

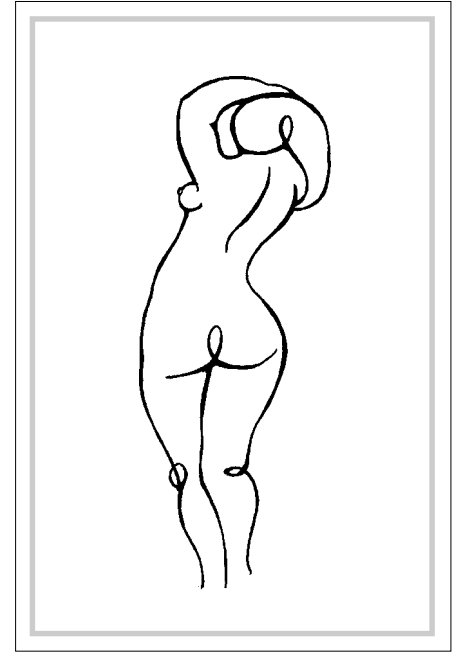
Sobre el no-lloc de les humanitats a l'ensenyament mitjà

xement. Perquè l'alumne, per ell mateix, ni és capaç d'avaluar el seu nivell ni de reconèixer els seus interessos reals. Això només passa al món dels alumnes ideals dels preàmbuls i introduccions. L'alumne real, el que veiem cada dia a l'aula, llevat d'excepcions que confirmen la regla, tria assignatures en nom de dos principis fonamentals: el del mínim esforç i el d'utilitat. El principi del mínim esforç diu que cal triar l'assignatura que proporciona millor nota amb menys treball. El principi d'utilitat diu que, en igualtat d'esforç, cal triar l'assignatura que és més útil, és a dir, aquella que comporta més prestigi social.

El primer principi, d'acord amb les perspectives dels alumnes, efectua una selecció social ben interessant que es carrega l'igualitarisme que la L.O.G.S.E. estableix a les introduccions, preàmbuls, etc. D'altra banda, dona preeminència a aquelles matèries que se suposa que comporten menys esforços intel·lectuals, és a dir, aquelles que s'encarreguen de la manipulació de coses i no exigeixen la interpretació de les causes i, sobretot, aquelles les funcions de les quals no consisteixen a qüestionar la imatge desproblematitzada del seu voltant, que els presenten els *mass media*.

El segon principi estableix una diferència entre assignatures útils per a obtenir un determinat status i d'altres que no ho són. És a dir, condemna les humanitats a rebre els alumnes que han renunciat a la lluita per l'estatus perquè tenen d'ells mateixos una imatge, real o irreal, d'incapacitat competitiva i/o intel·lectual. És a dir, uns pocs i més aviat rars. I heus ací com la L.O.G.S.E. fulmina les humanitats sense embrutar-se les mans. Perquè no és ella qui n'acompleix la fulminació, sinó les *ineludibles lleis del mercat*. En aquest cas, el mercat pedagògic, el mercat d'assignatures en què s'ha convertit el Batxillerat.

Tot això, és clar, seria molt coherent amb una ideologia de dretes. No és d'estranyar que tot açò haja estat impulsat per partits neoliberals, amb les sigles que siguen. Però el que em deixa un poc perplex és que s'haja acceptat pels professors i pares «progressistes» sense fer-ne una crítica seriosa. L'explicació pot trobar-se en el fet de la propagació d'un mite, si més no en l'àmbit dels teòrics de la qüestió. El mateix mite de la llibertat contractual entre obrers i patrons que subjau sota el neoliberalisme econòmic,

té el seu paral·lelisme pedagògic en el mite de l'espontaneïtat de l'alumne, de la força creadora de la llibertat de l'alumne per superar tots els condicionaments socials haguts i per haver. Aquest mite, a més d'altres, ha tingut com a conseqüència la reducció dràstica d'hores reals d'humanitats als centres de Batxillerat amb la implantació de la L.O.G.S.E. No sóc dels que hi ploren per principi. No em sembla que les humanitats siguin bones en elles mateixes, i seria molt interessant donar una ullada als moments en què van jugar un paper reaccionari (contra la ciència del Renaixement, per exemple), però adés i ara la pràctica desaparició de les humanitats clàssiques (filosofia inclosa) té un significat més enllà del repartiment conjuntural d'assignatures: la concepció del Batxillerat com una High School, la funció de la qual seria només impartir els coneixements tècnics necessaris per assolir un nivell de formació professional útil per a la producció. (Altrament, quin sentit té el projecte d'introduir un representant del sector industrial en els Consells Escolars o el pes cada vegada més gran dels Mòduls de Formació Professional als Centres de Batxillerat o la reducció dels estudis a dos anys, etc. etc.?). Així doncs, tot el sistema «modernitzador» de la L.O.G.S.E., llevat de les introduccions i dels preàmbuls, s'ha muntat, conscientment o no, sense més finalitat que la reproducció d'un tipus d'*homo faber* d'última hora: l'*homo technologicus*, dispers, fragmentat, amb sabers puntuals i incapaç de fer-se d'ell mateix i del seu entorn una imatge amb un sentit o explicació global (fóra perillós i, fins i tot, ridícul!).

I ara què? Perquè a mi no m'espanta massa la possibilitat d'un batxillerat sense història de la filosofia o sense llatí. Crec que

En el moment d'escriure aquestes ratlles el govern central i els altres s'han engrescat al voltant de l'ensenyament de la història. No crec que siga molt correcte el que ara diré, però tant em fa. En part perquè crec que estem davant d'una de les clàssiques picabaralles conjunturals de molt parlar per a deixar-ho tot igual (la realitat pedagògica segueix unes lleis pròpies que rarament coincideixen amb els desitjos dels ministres que hi participen). I en part perquè, en tractar-se de qüestions de rendibilitat política evident, sempre hi haurà defensors d'açò i d'allò més qualificats que no jo. I mentrestant hi ha problemes dels quals ningú no en parla (o només de passada i per quedar bé). Perquè, mentre tothom es baralla per la (hipotètica) obligació de donar «los reyes godos» a Badalona i Raimon Llull a Matacanes de la Polvorosa, a qui l'importa si desapareixen les humanitats del Batxillerat? Però és que això té realment importància?

Encara que, com és evident, la qüestió és força complexa i demanaria molt més espai del que ara tinc, voldria assenyalar una de les causes fonamentals d'aquesta situació que a poc a poc, de puntetes, sembla esdevenir crònica: l'optativitat.

Al món de les idees platòniques l'optativitat ocupa una posició no massa allunyada del Bé Absolut. És a dir, l'optativitat és cosa bona. En lloc d'un ensenyament rigidament imposat, l'optativitat obri per a l'alumne la possibilitat de desenvolupar el seu propi currículum, adaptat a les seues característiques personals de nivell i d'interessos. Fins ací, el preàmbul. A qui se li va acudir —n'estic ben segur— es va quedar en èxtasi per la troballa. Tan bonica i tan falsa. Perquè l'alumne no tria optatives en nom dels seus interessos i nivells de conei-

aquesta és la situació als països anglosaxons des de sempre i no es pot demostrar que siga la causant d'alguns desastres mentals, com ara que el 77% dels nordamericans pensen que el món va ser creat en sis dies o que els anglesos hagen triat dues voltes seguides Margaret Thatcher i després encara John Major (deixant de banda Tony Blair). Tampoc no tinc cap problema a reconèixer que la Filosofia i el Llatí poden ser impartides d'una manera arcaica sense més objectiu que justificar ideològicament unes veritats suposadament eternes. No vaig a entrar ara en polèmica amb els companys d'altres especialitats sobre la seua capacitat per a despertar mentes adolescents (i altres recursos facilots que ens farien caure en el parany). El que no entenc molt bé és com es porta a terme allò tan bonic, que trobem a les introduccions i als preàmbuls, de la capacitat crítica de l'alumne si, en el moment exacte en què aquest madura psicològicament, se li sostrau la possibilitat de reflexionar sobre els fonaments de la seua ideologia i se li subministren dosis de sabers fragmentats sobre açò i allò. I enfront de problemes com la justícia, la diferència, el plaer, la pau i la ciència, com ha de respondre? Amb quatre receptes preses dels telediaris? De *Parle vosté, calle vosté*? O amb la llei de Boyle i Mariotte? Siguem seriosos. Si volem que l'alumne desenvolupe les capacitats de respondre amb racionalitat a les exigències d'aquest món confús de la fi del mil·lenni, cal fer altra cosa que proclamar amb veu engolada declaracions de principis. Potser no siguen la filosofia o les humanitats les matèries escaients per a la tasca. Posem-hi, doncs, una nova assignatura que es diga *Política com cal* o *Quins-collons-estic-fent-ací* o alguna cosa semblant. I potser considerem la possibilitat que coses com la caiguda del l'Imperi Romà, o la crisi de la democràcia atenesa, pugua mostrar-nos un mirall tan aclaridor com la lectura de *Las Provincias* (amb màscara, és clar). I sobretot, cal que ens plantegem (de qui estic parlant? Qui som nosaltres? I ells?) on rau la vertadera inutilitat dels sabers i per a què serveix un batxillerat.

No estic segur, doncs, que les humanitats foren un antídoto eficaç contra el verí del saber fracturat. Ni tan sols estic segur que hi haja un antídoto semblant. Tanmateix, si la pena de filòsofs, llatínistes i hel·lenistes érem manifestament incapaços de fer front a l'onada del Pensament Únic, si érem tan òbviament inútils, per què ens han foragitat a puntellons? Per què, si érem tan feliços i no féiem mal a ningú? O sí que en féiem? M'agradaria creure-ho. De veres.

NOVETATS

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Servei de Publicacions

València, l'Albufera, l'Horta: medi ambient i conflicte social

Mara Cabrejas i Ernest Garcia

Col·lecció Oberta, 44

246 pp. - 2.200 PTA

Comprendre i gestionar la ciutat: un assaig d'economia i política urbana

Josep Sorribes Monrabal

Col·lecció Educació. Sèrie Materials, 22

308 pp. - 2.600 PTA

Els problemes actuals de l'estètica

Luigi Pareyson

Traducció: M. Josep Cuenca

Introducció i notes: Xavier Giner

Col·lecció Estètica & Crítica

218 pp. - 2.200 PTA

Els confins d'Europa

Alfons Cucó

Col·lecció El món de les nacions, 2
Coeditat amb l'editorial Afers

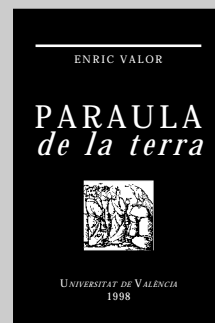
188 pp. - 2.080 PTA

Paraula de la terra

Enric Valor

Col·lecció Honoris Causa, 14

276 pp. - 3.400 PTA

Parlar per a sords

Toni Mollà (ed.)
Política i planificació lingüístiques,
Edicions Bromera, Alzira 1997
258 pàgs.

Quan ens descuidarem, resultarà que al País Valencià hi haurà més teoria que pràctica, pel que fa a l'ús de la llengua local. I, certament, aquesta descompensació no serà culpa dels teòrics —que massa fan— sinó dels qui tenen la responsabilitat d'assegurar que es complequen les tímides garanties enunciades per l'Estatut d'Autonomia vigent. O de denunciar-ne l'incompliment.

Molt sovint trobe en opinions i en informacions periodístiques una designació global que em repugna: «els 'polítics' diuen», «els 'polítics' fan» tal cosa o una altra. La fórmula porta darrere, com una càrrega explosiva programada, la voluntat d'inspirar en la gent un reflex de desconfiança cap als qui actuen en la vida pública per una designació electoral. Està inspirada, sense cap mena de dubte, per un residu mental del franquisme —«Usted haga como yo, no se ocupe de política», recomanava Franco a algú, quan ell ja duia, amb el cinisme que el caracteritzava, no se quants anys de dictador—, o bé amaga una inclinació parafeixista.

Toni Mollà és sense dubte un dels més eficaços analistes, entre nosaltres, de la realitat sociolingüística i dels qui més han contribuït a plantejar-ne els problemes, ja des dels tres volums del *Curs de sociolingüística* preparat per ell en col·laboració successivament de Carles Palanca i Amadeu Viana (1987-1991).

En *Política i planificació lingüístiques*, Mollà recull una selecció de les ponències presentades a les Jornades de Sociolingüística, que des de 1992 es realitzen cada any a Alcoi, amb el patrocini de l'Ajuntament de la ciutat. Són aportacions d'ell mateix («El paper dels mitjans de comunicació en la formació de l'estàndard» i «Opcions de política lingüística: models i vies»), Josep Lacreu («L'elaboració d'un estàndard català: problemes i perspectives»), Kike Amornariz («Propostes i experiències de planificació i política local a Euskadi»), Rafael L. Ninyoles («Línies de futur de la situació lingüística»), María Pilar García Negro («L'estat espanyol: monolingüe o plurilingüe»), Josep M. Puig i Salellas («La doble

oficialitat lingüística com a qüestió jurídica»), Emili Boix («Ideologies lingüístiques de les generacions joves») i Rafael Xambó («Ideologies lingüístiques i mitjans de comunicació al País Valencià»).

Es tracta, doncs, d'una ben triada varietat d'experiències pràctiques i reflexions teòriques, que, en el seu conjunt, ofereix una excel·lent introducció a la realitat sociolingüística en l'estat espanyol, a partir del marc creat per la Constitució de 1978 i pels diversos estatuts d'autonomia, però sobretot, de les diferents situacions polítiques a Euskadi, Galícia i a Catalunya i el País Valencià —ja que no hi ha en aquesta obra cap intervenció sobre les Illes.

Com no podia ser d'una altra manera, tots els participants en aquesta obra col·lectiva palesen posicions crítiques envers la situació que tracten. Ara bé, igualment tots proposen vies de solució, possibilitats d'eixida positiva per a ella, sempre reclamant la imprescindible implicació de les forces socials i de les institucions en els distints processos de normalització lingüística. Aquesta coincidència fa evident que, al marge de les diferències existents entre els territoris esmentats, pel que fa a la política lingüística, la voluntat discriminatòria de l'article 3 de la Constitució espanyola exerceix arreu la seua influència amb una intensitat semblant.

En el penós panorama present del País Valencià, l'activitat del Gabinet Municipal de Normalització Lingüística de l'Ajuntament d'Alcoi continua sent una excepció esperançadora. Aquest llibre mostra tot el que es pot fer, sense necessitat de solemnes pressupòsits ni de grans pressupostos, però amb un clar signifi d'actuar i de fer-ho amb regularitat. A favor del futur.

Francesc Pérez i Moragón

Revista de revistes:

¶ Abalorio

Aquesta «revista de creació» de Sagunt ofereix un monogràfic dedicat a Ausiàs March, coordinat per Antoni Gómez, que inclou un ampli conjunt de treballs crítics i erudits a càrrec de destacats especialistes i les apreciacions diverses d'escriptors actuals sobre la significació de l'obra d'Ausiàs March, així com l'homenatge de poetes i artistes a través dels seus poemes i obra gràfica. La publicació s'enriqueix amb un compendi bibliogràfic ausiasmarguà de la darrera dècada, compilat per Rafael Roca. (24-25, tardor-hivern 1997, 950 pta. *Abalorio*, director: Antoni Gómez, General Canino 28, 2n, 6na, 46500 Sagunt).

¶ Arxius de Sociologia

Una nova revista del Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València. El tema central d'aquest número és «reptes de la sociologia», amb articles d'A. Ariño, J. Beckford, J. Cucó, M. Garcia Ferrando, E. Garcia, J. Jiménez Blanco, D. Mollà i J. Picó sobre un ampli ventall de temes (multiculturalisme, relacions personals i societat civil, sostenibilitat ecològica, societat i cultura, per exemple) a més de notes sobre la investigació sociològica al mateix departament i a la IVEI (1, juny 1997, 1.500 pta. Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València i Editorial Afers, Universitat de València, Facultat d'Econòmiques, Av. Tarongers s/n, 46021 València, tel. (96) 382 84 54, fax (96) 382 84 50).

¶ Anuari de l'ABC

L'Agrupació Borriana de Cultura és una de les entitats culturals més arrelades i solvents de les comarques del nord valencià. Publica fa anys un anuari d'obligada consulta, sota la rúbrica de *Revista de recerca humanística i científica*. El número 8 és un «Monogràfic sobre literatura i cultura medieval» i es presenta com un volum compilat per Tomàs Martínez, sota el títol «De literatura i cultura a la València medieval». Articles de R. Alemany, R. Cantavella, J. Chiner, S.M. Cingolani, G. Colón, A.G. Hauf, J. Izquierdo, J. Pujol i C. Wittlin sobre diferents qüestions i autors de la gran època cultural valenciana medieval (del *Tirant* a Roís de Corella, de Sor Isabel de Villena a la Bíblia valenciana, d'Antoni Canals a la *Crònica* de Jaume I). (8, 1997, 1.900 pta. Agrupació Borriana de Cultura, Barranquet, 68, 3ra, 12530 Borriana).

La trajectòria del feminisme filosòfic aconsegueix en aquest llibre l'honestat epistemològica desitjada i una autoexigència ètica i cultural amb el pensament d'una de les figures més destacades de la filosofia i del feminisme avui en dia. Es tracta de la fusió més significativa realitzada per una filòsofa feminista, on queda plasmada la idea que la filosofia, des de la crítica del feminisme, reprèn la seua tasca discursiva per afirmar, com diu el mateix títol, que *ja és temps de feminisme*. Un títol mai no es queda reduït a l'atzar de les paraules que anuncia. El del llibre que ens ocupa és un bon resum de per què és necessari que ens capfiquem en l'espai discursiu crític del feminisme, en aquest cas amb la filosofia, però també amb altres disciplines.

No es pot ressenyar un llibre tan ambicions en tan poc d'espai. Sí que es pot dir, però, que no es tracta d'una filosofia en un cos de dona, sinó d'un discurs que ens presenta claus innovadores per a la interpretació del món, amb un llenguatge potent i molt suggeridor, un discurs que a més de ser feminista, també encanyissa la sensibilitat teòrica masculina dels interlocutors intel·lectualment més honestos i sensibles, un discurs amb l'elegància irònica que li correspon a Cèlia i amb una nova seducció al pensament filosòfic, que últimament semblava adormit. Si la filosofia feminista no és més que filosofar segons el fil conductor dels interessos per l'alliberament de la dona, és a dir transformar totes les branques de la filosofia per sostreure-les del domini patriarcal i reconstruir-les en base a la no discriminació de gènere, el feminisme de Cèlia Amorós, com a teòrica crítica, interpreta els valors il·lustrats —aquells que tots ja coneixem: la rebel·lió contra l'autoritarisme, l'ideal d'il·lustrar, l'optimisme cultural de transformació, la humanització, la reivindicació dels drets humans—, per a redefinir la crítica des del feminisme com la tasca d'establir les bases d'una nova ètica amb un discurs allunyat de jocs hermenèutics quimèrics i sense deixar d'apropar-se a tots els sectors de la praxi i amb l'esperança utòpica, que ja no sembla tan llunyana, de transformar l'ordre patriarcal opressor. Per a la filòsofa no hi ha cap dubte que el feminisme crític té les seues arrels en la Il·lustració. Interpretar-lo des de la nostra època és afirmar d'alguna manera el propòsit crític que l'autora defensa.

Cèlia ens presenta en aquest llibre la consolidació del que ella ja va definir com l'ètica feminista: «crítica de l'ètica i elaboració d'un nou concepte d'universalitat». Tanmateix, això no contradueix que el feminisme tinga les seues senyes d'identitat pròpies i que es llance a un projecte genuïnament feminista, perquè la tasca de la filosofia femi-

La seducció intel·ligent al món patriarcal

Cèlia Amorós
Tiempo de filosofía
Càtedra, Madrid, 1997
464 pàgs.

nista com a crítica és ètica, en la mesura que siga capaç de crear les condicions de possibilitats de drets per a tot individu social.

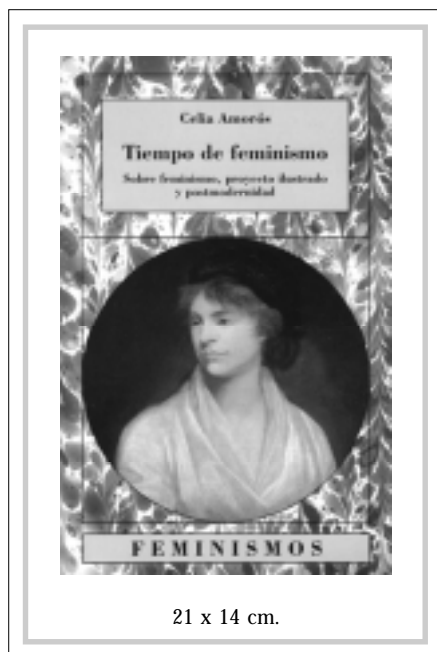
Ningú no pot negar que la filosofia feminista també ha estat influenciada pels grans vicis filosòfics, tant pels patriarcals com pels feministes mateix, però ningú no pot dubtar que aquest llibre és l'asfaltat d'un camí forjat des del feminisme que aconsegueix, cada vegada més, transformar o transvalorar la cosificació dels valors socials des de la seua perspectiva crítica. El feminisme no ha de justificar-se constantment, ni de qui el forma, ni a qui va dirigit o de qui pot formar part. Si hem reconegut que la teoria feminista és teoria crítica, cal remarcar, per a deixar de banda discussions absurdes, que el feminisme accepta la diferència de gènere, la igualtat de drets i, en l'actualitat, la possibilitat d'establir el diàleg entre aquells interlocutors disposats a la conversa.

Si el llibre ens proporciona els fonaments d'un feminisme redefinit com a crítica de l'ètica en base als valors il·lustrats, Cèlia Amorós es veu obligada a qüestionar-se la seua relació amb el jove pensament postmodernista. En quina mesura es pot establir

una analogia paral·lela entre postmodernitat i ètica crítica feminista? La autora ens dirà que les «actes de defunció» del postmodernisme —mort del subjecte, mort de la història i mort de la metafísica—, no ens poden encanyissar com un nou punt de partida, i que el feminisme no pot quedar hipnotitzat pel llenguatge mortuori postmodern. Amb aquest llibre, que parla sobre feminisme, sobre el projecte il·lustrat i postmodernitat, l'autora deixa clara la seua postura amb el principi de no contradicció: o estem amb ella o no, sense cap altra possibilitat de mediació. Aconsegueix per tant situar-nos més enllà del crit de guerra «femení si, feminista no!» ja que amb les idees de la postmodernitat, com ella tan justament ironitza, «semblaria que el feminisme podria quedar-se vidu després d'haver sigut cornut i apallissat, com la vídua alegre alliberada dels llasts i antigalles de la modernitat, que podria iniciar aventures amb els seus amants...»

La idea central és, doncs, que el feminisme defensa noves interrelacions entre individus genèrics i universalitat, establertes de manera diferent a la que fins ara havia dictat el patriarcat. Un intent d'il·lustració contra l'androcentrisme per aconseguir un projecte comú i redefinir o reconstruir la filosofia, que no ja deconstruir. Cada època ha de ser defensada en relació a una obligada permanència de la Il·lustració per aconseguir la constant renovació de les necessitats filosòfiques, no com a segon ordre d'un nou món, sinó com un nou ordre del nostre món. Aquest és l'intent de Cèlia Amorós que obre pas a l'elaboració d'una *racionalitat feminista* i a un nou definir del subjecte polític, tot això refusant les metainterpretacions. Dit així, no sembla tan difícil, però la tasca no ha fet més que obrir una porta per a ser les okupa del món patriarcal fins que les discriminacions queden suprimides.

Si realment la intenció és aconseguir la transformació dels valors discriminadors i insultants de la modernitat, no hem de caure en l'error de creure que la identitat masculina i la femenina formen una constant suprahistòrica, sinó que hem d'acceptar que són el producte d'una cultura i una època. Hem d'abandonar la idea errònia d'una diferència biològica entre pensament masculí i femení. La història del feminisme ha un estira-i-arroña d'una primera fase d'aprenentatge de la seua pròpia autodefinició, per arribar a consolidar una segona, on es legitima la tasca feminista cap a un projecte transformador real de la societat. Aquest llibre és una invitació honesta, intel·ligent i irònica llançada al món dels pensadors i pensadores, que realment desitgen viure amb la dignitat dels valors il·lustrats.

21 x 14 cm.

De la vida, la literatura

Rosa Leveroni
Confessions i quaderns íntims
Tres i quatre, València, 1997
248 pàgs.

Sens dubte, en la poesia catalana de postguerra, Rosa Leveroni ha estat un cas ben singular, ja que fou una de les poques escriptores del període i, a més, perquè palesa com a indèstria el lligam entre l'experiència personal i la seua necessitat d'escriure.

La recent edició de part del material inèdit i personal de la poetessa barcelonina, aplegat amb el rètol *Confessions i quaderns íntims*, difon un conjunt de reflexions al voltant d'aquest tàndem, experiència i poesia, completa plenament l'univers literari confegit al llarg de la breu producció poètica (tres volums aplegats el 1981 en *Poesia*) i narrativa (els *Contes* editats el 1985), i sobretot aporta una valuosa informació biogràfica sobre les seues relacions personals i literàries.

El llibre presenta una selecció dels diaris de Leveroni que, com la seua poesia, es caracteritzen sobretot per la importància de la temàtica amorosa. Aquest *Llibre de l'Amor*, com l'autora l'anomena, destinat en principi al silenci i la clandestinitat i considerat material íntim, permet conèixer sobretot la relació sentimental de la bibliotecària amb l'historiador Ferran Soldevila i el poeta Carles Riba.

La primera part, «Confessions íntimes», selecciona textos escrits entre 1932 i 1944 adreçats a Ferran Soldevila, la coneixença del qual provenia d'haver estat professor de la poetessa a l'Escola de Bibliotecàries, i presenta comentaris sobre aquesta relació, la tendresa, el neguit, el dolor o la transcendència amatorial, en últim terme tot allò que per a l'autora és el desencadenant de l'escriptura («L'amor sense literatura no és res», p.14). S'hi remet a la relació especialment en dos moments: de preguerra, entre 1933 i 1936; i la represa de postguerra, entre 1943 i 1944. Alguns paràgrafs contenen anotacions del destinatari, amb la qual cosa palesen parcialment el diàleg amorós; d'altres, a més, inclouen

uen poemes de la poetessa, algun dels quals és inèdit. Sens dubte la prosa té una alta qualitat literària i aporta, a causa de les nombroses citacions, informació sobre els gustos literaris —sobretot de tradició francesa— de l'escriptora: Marcel Proust, André Mauriac, André Gide, George Sand, Elisabet de Noailles o La Bruyère.

La segona part, «Quaderns íntims amb poemes», ofereix una prosa encara més rica i madura, amb anotacions més extenses però en canvi amb menys passió amorosa. Són els fragments que tenen com a protagonista Carles Riba, de qui s'esmenten, a més, bona cosa de versos. Ara sovint apareix una relació de mestre-deixeble («l'amistat profunda i el mestratge precís i eficaç», p.197), una interlocució poètica, una conversa sentimental menys intensa i constant, també al llarg de dos moments: entre 1945 i 1947, poc de temps després del retorn de l'exili de Riba, i en 1951.

El conjunt d'aquest interessant material inèdit que encertadament ara es posa a l'abast són anotacions breus, impressions, pensaments, dubtes, sentiments..., fragments que confessen el que commogué i obsessionà la poetessa barcelonina: són com «una dolorosa melodia de Glück» (pàg. 229). Literatura del jo, en diríem avui: uns textos de caràcter amorós i autobiogràfic que mantenen la validesa de la prosa literària i alhora permeten aprofundir en la personalitat no solament de l'autora sinó també dels seus dos il·lustres confidents: dos protagonistes d'una dimensió pública innegable.

Ferran Carbó

Revista de revistes:

¶ Afers

Configura el darrer lliurament d'aquesta revista d'història un dossier sobre Catalunya Nord (segles XV-XIX) coordinat i presentat per Núria Sales, amb treballs de la mateixa Núria Sales i d'Eugène Cortade, Lluís Roura..., que constitueix una completa panoràmica històrica actualitzada de les terres catalanes septentrionals. Una temptativa valuosa i amb escassos precedents. Articles breus sobre temes nordcatalans enriqueixen el número. I l'habitual secció de recensions i informació bibliogràfica recent. (28, vol. XII, 1997, 3000 pta. Afers, Ausiàs March, 68, 1a, 46470 Catarroja, tel. (96) 126 86 54, fax (96) 127 25 82).

¶ Transversal

Sota el rètol general «La Utopia. Les utopies en el tombant de mil·lenni», ofereix un bloc central sobre el sentit de la utopia avui en diversos camps del saber i la pràctica social i artística. Articles de Ramon Lladó, Carles Hac Mor, J.M.Berenguer, Josep Guifreu, M. Vázquez Montalbán... També molts altres articles i cròniques culturals, informatius. Cal destacar la continuïtat de la reflexió sobre l'Eix Transversal, una proposta alternativa, suggeridora, de cultura catalana. Entrevistes, notes i crítica de llibres. (4, novembre 1977, 500 pta. Departament de Cultura de l'Ajuntament de Lleida, Carrer Major 31, 25007 Lleida, tel. 973 70 03 94, fax 973 22 22 88).

¶ El Contemporani

El darrer lliurament confirma la voluntat de renovació i obertura temàtica. En aquest número destaca la temàtica lingüística, amb un important editorial, l'aportació d'Albert Mestres sobre l'envitricollat procés de normalització del català o el dens text d'Enric Sòria sobre les defenses de l'idioma al País Valencià. S'hi recupera també una entrevista de Vicent Sanchis a Joan Fuster, d'un interès cabdal per conèixer què pensava el darrer Fuster sobre un munt de qüestions concretes. També cal fer esment dels textos de George L. Mosse sobre racisme i nacionalisme o de Vicent Olmos sobre repressió lingüística i cultural a Bretanya. Són valuoses així mateix les notes sobre llibres, cinema, art i les incursions històriques i informacions diverses que completen la publicació. (13, setembre-desembre 1997, 600 pta. Afers, Ausiàs March 68, 1a, 46470 Catarroja, tel. (96) 126 86 54, fax (96) 127 25 82).

L'enemic interior

El propassat 14 de desembre, i amb motiu del XXè aniversari de la clausura del Congrés de Cultura Catalana, el sociòleg Salvador Cardús va pronunciar un discurs crític sobre, per dir-ho així, l'estat del tremp nacional als Països Catalans.

Cardús ja fa temps que va dient una cosa que és important: la cultura nacional catalana fa figa per la base, o sigui per la manca de compromís de la societat que hauria de fonamentar-la i ésser-ne, a més, la principal consumidora. Aquells que hem estudiat el comportament del nacionalisme cívic, sabem que a Catalunya, per exemple, les mancances en el desenvolupament sociocultural del país com a resultat dels diversos períodes d'anormalitat política, van ser contrarestades per una forta i estructurada societat civil. Des de les escoles tècniques que va crear la Junta de Comerç per substituir la suprimida Universitat de Barcelona en l'època borbònica fins a les associacions de veïns que oferien espais de sociabilitat durant el franquisme, passant per la difusió dels Cors de Clavé o la creació de l'Orfeó Català, tot això fou obra de l'empena i el voluntarisme de la societat catalana. Com el mateix Congrés de Cultura Catalana.

De què s'exclama, doncs, Cardús? Cardús i molts altres ens exclamem de la «responsabilitat del nacionalisme que ha governat Catalunya —i no cal dir la greu irresponsabilitat dels governs que han tingut les Illes Balears i el País Valencià— en l'estovament general de la societat catalana davant la qual, per justificar l'injustificable, ha exagerat allò que anava bé (...) i en canvi ha disminuït la importància dels grans objectius nacionals a mida que se'ls escapaven de les mans». Aquesta és una afirmació contundent, per bé que és certa només a mitges. Després de dues dècades d'autonomia política, és evident que els respectius països estan millor que el 1977 pel que fa a recursos materials, però també és cert que el grau d'identificació nacional és molt més diluït i, en casos extrems, inexistent ara que no pas abans. La identificació nacional espanyola va ésser assumida *contra* la identificació nacional catalana.

Qui és responsable d'aquesta situació, de l'existència d'un enemic interior? La societat? L'estovament del resistent

cialisme civicipolític? O bé el problema és que hi ha una manca de projecte nacional entre els diversos sectors que dominen l'escena política? Si entenem la política com l'acte de mediació entre la ideologia i la transformació d'aquesta en legislació, és evident que els objectius de fa vint anys han estat traïts, o si més no ajornats, en favor de l'eficiència en la reconstrucció material de cada regió. Fins a un cert punt era lògic que fos així, i cal reconèixer-ho, el que ja no ho és tant, de normal, és que la reconstrucció nacional fos deixada a mans del voluntarisme —això sí, sovint subvencionat— de la societat civil, com si encara estiguéssim en una situació d'anormalitat.

Al segle XIX no hi havia institucions autonòmiques ni catalanes ni valencianes ni illenques; al segle XX, llevat, del cas de Catalunya (durant el període mancomunari i de la Generalitat republicana), tampoc. La voluntat de suplència de la societat civil era, doncs, explicable i tenia un sentit molt clar —encara que injust i resistent. No podia ser d'altra manera. Però avui dia, apel·lar al voluntarisme de la gent és una presa de pèl i un error, ja que la missió de les institucions és legislar per enfortir la realitat identitària amb decisió i valentia, cosa que, de ser així, faria del resistencialisme civicipolític un fenomen, sortosament, irrellevant.

La dislocació entre objectius nacionals i objectius polítics ha «dilapidat —com diu Cardús— bona part del prestigi progressista i de futur d'aquell projecte de país que havia dibuixat el Congrés de Cultura Catalana». I si això ha estat així és, certament, perquè alguns partits han prioritzat «la vertebració de lleialtats polítiques i ideològiques amb el interessos estatals, que sotmet la dignitat nacional del(s) govern(s) a pactes d'estabilitat a favor de la democràcia espanyola o que fa que des de certs sectors empresarials teòricament compromesos amb el país es pugui considerar que la presència del català en l'etiquetatge s'ha de delegar a l'estalvi miserable d'uns costos exigus i incerts».

L'enemic interior és, doncs, aquesta conjunció de polítics sense projecte i elit social timorata. La societat està més per la feina que no sembla, com ho prova la supervivència d'un bon conjunt d'iniciatives periodístiques disposades a defensar una cultura nacional: *Afers*, *Caràcters*, *Debat Nacionalista*, *El Contemporani*, *Marc de Referència*, *Nous Horitzons*, *Revista de Catalunya*, *Serra d'Or*, etcètera.

Agustí Colomines i Companys

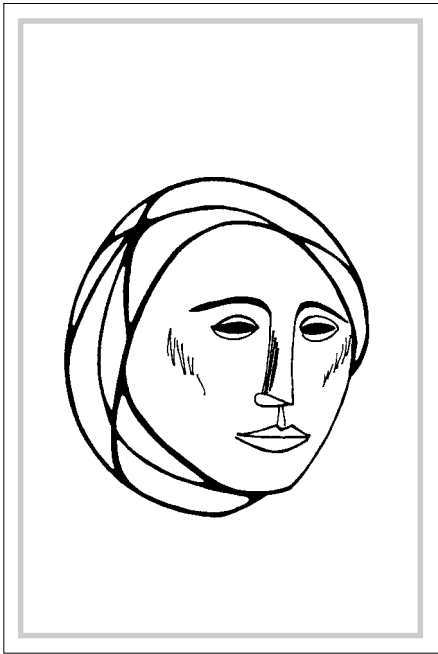
Debat inservible

No són massa consistents els arguments personals que em tenen convençut de la unitat del català: potser la relació amb catalanoparlants d'arreu dels països, amb evidents diferències fonètiques i dialectals i evidents identitats; o la nostra mateixa literatura, les nostres lletres més universals. El sentit comú, davant l'ombrívol rerefons secessionista, també compta. Tal vegada, senzillament, la utilització amb perseverança del degradat i *coincident* valencià de València. Fonts i raons escassament científiques. Mai no gosaria, doncs, discutir amb experts en la matèria. Els qui, *en exclusiva*, s'haurien d'ocupar de l'assumpte sense intervencions alienes: ni polítiques, ni jurídiques, ni tampoc culturals. Molt menys del públic en general.

En aquesta qüestió, els legítims representants del poble, com molts intel·lectuals, com els membres del Consell Valencià de Cultura, no passen de simples aficionats. A la majoria ni tan sols els deu interessar el tema. Per la meua part (ja es deu notar), em declare ignorant en filologia, indocumentat en la nostra llengua romànica, o en qualsevol altra, poc coneixedor de la història del nostre idioma, i un mediocre lector. Amb això, no puc pronunciar-me de manera ni tècnica ni mínimament especialitzada. Tanmateix, puc considerar que un debat sobre la llengua, tot i promogut per institucions representatives (o per ciutadans tolerants i sensats, com no és el cas), per més que es disfresse de conciliació i de pacte, no trauria el conflicte del si de la societat, on es troba sostret a l'única instància que l'hauria de resoldre sense mediacions: l'autoritat lingüística. Que, probablement, analitzaria sintaxi, adverbis, incorreccions, o tractaria la pertinença d'incorporar neologismes, variants dialectals, modismes i coses d'aquestes, però no definiria què és això del valencià, per la broma d'estar políticament consensuat.

La intransigència es fa inevitable davant qualsevol proposta, per força dilatòria i inútil, d'arranjament polític sobre l'idioma. Entrar per la dreuera de les bones maneres, de la tolerància, de la disposició al consens, en aquest tema, és sempre un parany. D'altra banda, el debat que es proposa ja existeix de fa anys, sense escoltar (amb ignorància interessada i tossuda), les

La brutalitat i la tendresa

veus autoritzades. Es produeix quotidianament a la premsa, a la política, al carrer, a la cultura; amb el clar resultat de no conciliar res, mantenir un mecanisme de crispació de la societat valenciana i atiar misèries. No sols per la intervenció intermitent de grups violents, afuats políticament i mediàtica, o per les subvencions a les entitats promotores del conflicte, sinó perquè un debat sobre l'origen i la naturalesa d'un idioma, entre gent que no el sap ni llegir, per més participatiu i neutral que es presente, no té cap sentit. Altra qüestió és el debat polític *posterior* per a promulgar lleis, a partir de criteris filològics no diletants, d'ús social i de recuperació. No per a consensuar i legalitzar gramàtiques, ni orígens ni històries. No és cosa seua.

Doro Balaguer

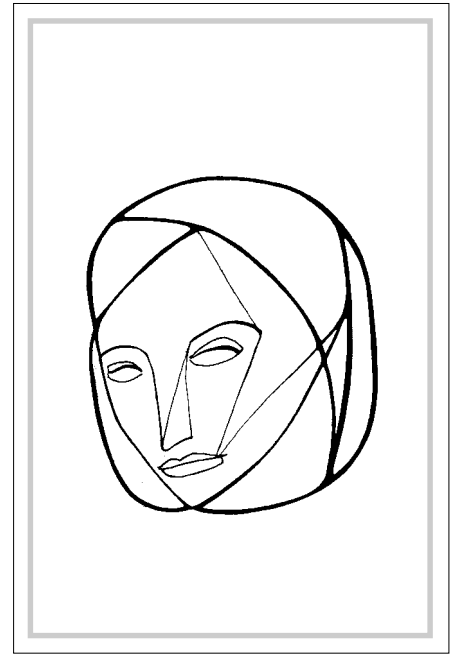
Després de donar-se a conèixer com a poeta, Jordi Botella es llança a l'aventura narrativa amb *La sagrada família*, una novel·la, o més bé una *nouvelle*. L'obra té com escenari un petit poble, on transcorren uns fets tràgics que relatarà el protagonista, designat amb les inicials C.M. A través d'una llarga i matisada conversa coneixerem els fets que precipitaran la mort d'un jove, així com dels intents dels habitants per deixar-lo impune i encobrir els culpables.

Són diversos els encerts de la novel·la: la visió dels fets relatats pel personatge principal, la trama ben orquestrada i que manté la intriga al llarg de l'obra i el conjunt d'elements relacionats amb el poble on ocorren els fets. L'autor tria una forma de contar-nos allò que succeeix a través d'una focalització interna fixa. C. M. ens mostra un testimoni dels esdeveniments a la mesura de la seua realitat psicològica, condicionada per una certa deficiència, i en fa una crònica des d'una atenció primordial al seu món emotiu. C.M. esdevindrà un observador atònic del conjunt d'arbitrarietats i de sordideses que es produeixen al seu voltant.

El recurs de presentar els fets a través d'un reportatge periodístic, permet sentir la veu del protagonista de forma directa. Anirem coneixent els fets d'una forma minuciosa i pausada, a segons són inquirits pel periodista. Des de l'inici sabem que ha ocorregut un succés greu, però només al final coneixerem la magnitud específica i els detalls més escabrosos de la desgràcia. És aquesta trama, ben organitzada, la que fa créixer la intriga i preparar el clímax final. Al costat d'aquest element, la veu del protagonista, presentada de forma directa, donarà pas a un seguit d'inflexions orals: repeticions, exclamacions, el·lipsis... L'autor aconsegueix un to de veu que sembla que ens relate, a cau d'orella, uns fets viscuts amb intensitat, amb incomprensió i amb dolor.

Pel que fa al marc on s'insereix la història, l'anomenat per l'autor «Barxell», conforma una comunitat amb una peculiar forma d'estructurar les relacions humanes, i on el caciquisme, la lluita pel poder, l'esperit de tribu desencadenaran successos com els que relata l'obra. La novel·la, per aquest costat, la podem situar en aqueixa exploració de la novel·la rural que té cultivadors com Pep Coll, J. Moncada o M. Barbal.

Tot i la seua contenció, *La sagrada família* presenta uns motius ben explotats i amb

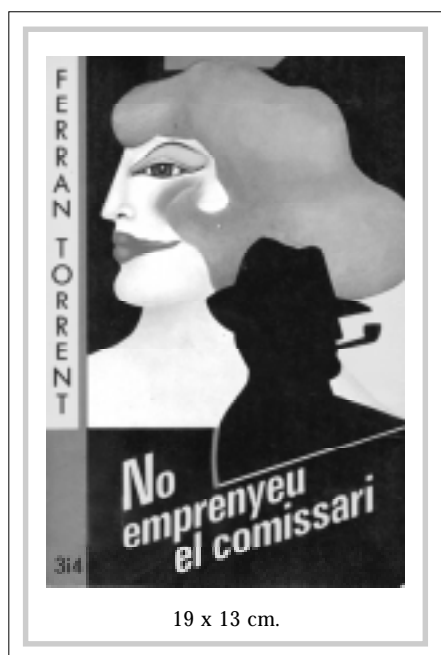

una correlació en plans diferents que l'enriqueixen. Es així com trobem la mirada convencional i la peculiar forma de veure i de sentir del protagonista; l'oposició entre el món urbà i el món rural, entre el somni i la realitat, entre la tendresa i la violència, entre la innocència i la maldat. El títol permet una doble lectura, per un costat, la representació del somni, com a icona de Barcelona (lloc idíl·lic per al protagonista) i també, per un altre costat, el podem llegir com un emblema irònic de l'organització social o, més aviat, tribal. En conjunt, un bon tast d'aquesta novel·lística que sembla brotar per les comarques del sud i que, en poc temps, ha donat obres com *Ombres en el riu* de J. Espinós i *Passions apòcrifes* i *Guerres perdudes* de F. J. Bodí, entre d'altres.

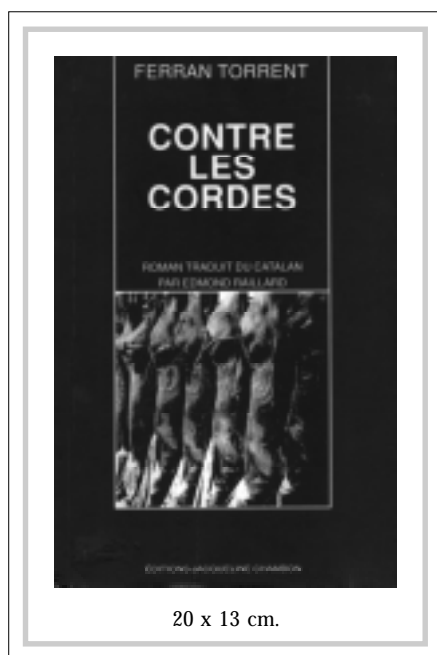
Enric Balaguer

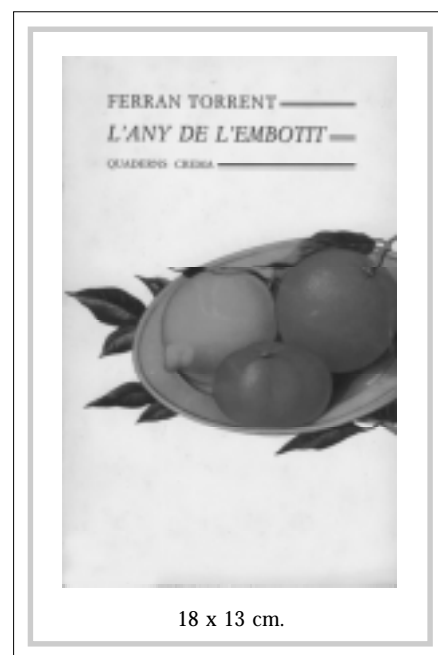
FERRAN TORRENT: ARA MATEIX treballa en una novel·la que porta per títol *L'illa de l'holandès*. Gràcies per la propina i *La mirada del tafur* eren dues novel·les radicalment distintes per bé que tenien els mateixos protagonistes, els germans Torres. *L'illa...* també és un relat diferent. En tot: en el paisatge, en l'estructura, en els protagonistes... No sé en quin gènere classificar-la, tasca que deixa als crítics i als estudiosos de la literatura. Crec que les novel·les responen o bé a una idea —que transformem en argument— o bé a un desig, i per al qual bastim una història. Doncs bé, feia temps que desitjava narrar una història on estiguera present la impossibilitat d'escapar al nostre destí, la utopia de la llibertat i el concepte eclèctic de la moral. A fi d'explicar-ho, he compost un argument ambientat els anys seixanta, en una illa imaginària que depèn d'una península sota una dictadura. Un confinat marxista —que és, a més, un novel·lista en crisi—, un metge alcohòlic llibertari, un inspector de policia francès, dos lladres de coll blanc, una dona que es fa passar per anglesa i un mariner belga en són els personatges, entre d'altres secundaris no menys importants. Falta l'holandès però ningú no sap qui és; ni tan sols l'autor, que, per cert, alterna dos temps narratius i, en un moment de la novel·la, cedeix el punt de vista a un dels personatges.

19 x 13 cm.

20 x 13 cm.

18 x 13 cm.

OBRES PUBLICADES:

- La gola del llop* (amb Josep-Lluís Seguí), Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, València, 1983.
- ¡No empreneu el comissari!*, Eliseu Climent editor, València, 1984.
- Penja els guants, Butxana!*, Quaderns Crema, Barcelona, 1985.
- Un negre amb un saxo*, Quaderns Crema, Barcelona, 1987.
- Cavall i rei*, Barcelona, Quaderns Crema, Barcelona, 1989.
- L'any de l'embotit*, Quaderns Crema, Barcelona, 1992.
- Gràcies per la propina*, Columna, Barcelona, 1995.
- Tocant València*, Aigua de Mar, Altea, 1995.
- La mirada del tafur*, Columna, Barcelona, 1997.

CRÍTiques:

- Broch, Àlex: «De Toni Butxana a Hèctor Barrera. Raons d'una transformació», dins *Literatura catalana dels anys vuitanta*, Edicions 62, Barcelona, 1991, pàgs. 133-139.
- Fuster, Jaume: «Ferran Torrent: *No empreneu el comissari*», *L'Espill*, 20, 1985, pàgs. 185-187.
- Geli, C.: «Ferran Torrent o la temptació de penjar els primers guants», *Lletra de canvi*, 27, 1990, pàgs. 39-43 (entrevista).
- Iborra, Josep: «*No empreneu el comissari*», *Saó*, 70, 1984, p. 33.
- Isern, Joan Josep: «Taula de póquer amb amor i mort», *Avui*, 20-III-1997.
- «Ferran Torrent: l'honestedat i el plaer», *Serra d'Or*, núm. 453, 1996, pàgs. 65-67.
- Július, V.: «Torna Butxana», *El Temps*, 79, 1985, p. 50.
- Lacreu, Josep: «Pels camins negres de la narrativa catalana. Penja els guants Butxana, de Ferran Torrent», *Daina*, 1, 1986, pàgs. 119-121.
- Martí, Vicent: «Acò és Hollywood, Ferran Torrent», *El Temps*, 88, 1986, pàgs. 22-25 (entrevista).
- Ollé, M.: «*Paint it Black*. De lladres i serenos», *Lletra de canvi*, 8, 1988 pàgs. 51-54.
- «El retorn del tigre Ferran Torrent», *Avui*, 8-X-1989.
- Oriol, J.: «Ferran Torrent. *Cavall i rei*», *Revista de Catalunya*, 39, 1990, pàgs. 135-137.
- Orja, Joan: «Un negre amb un saxo», *La Vanguardia*, 23-IV-1987.
- Rahola, Pilar: «Butxana i les maneres dels pispes valencians», *El País*, 12-VIII-1984.
- «La darrera onada de manguis, bòfies i detectius», *Serra d'Or*, 318, 1986, pàgs. 57-58.
- Simbor, Vicent/Carbó, Ferran: *Literatura actual al País Valencià (1973-1992)*, IIFV/PAM, València/Barcelona, 1993, pàgs. 151-156.
- Tobar, Felip: «Hollywood (València)», *Caràcters, segona època*, 1, octubre 1997, pàg. 6.

Noms del passat

Agustín Rubio i Mateu Rodrigo (ed.)
Antroponímia valenciana del segle XIV
IIFV-PAM, València/Barcelona, 1997
242 pàgs.

El professors Agustín Rubio i Mateu Rodrigo tornen a oferir-nos un document inèdit d'un gran interès lingüístic i històric: nòmnes de contribuents de la ciutat de València de la segona part del XIV. En concret, 4.798 noms de caps de família d'onze de les dotze parròquies de València. Si com el mateix Agustín Rubio calcula, la ciutat de València de l'època tenia entre 25.000 i 28.000 habitants, els padrons que trobem publicats ací representen al voltant de 22.000 persones. Per la qual cosa els censos transcrits arpleguen el 80% de la població.

Esta relació nominal, la més rica i completa de la ciutat de les conegudes a l'Edat Mitjana, ben emmarcada històricament en el context en el qual ha estat generada, ens ofereix un material onomàstic que ha permès als autors diverses operacions.

D'una banda, caracteritzar i classificar els noms i els cognoms, i comprovar com, per exemple, els noms de fonts o prenomes de la València del moment són els mateixos que a la resta de les terres de la nostra llengua: Pere, Bernat i Guillel són els més usuals.

D'una altra, han pogut intentar esbrinar l'origen dels repobladors a través dels llinatges, de manera prudent i coneixent la dificultat d'atribuir un tipus de parla a través del cognom quan aquest feia ja 200 anys que havia començat a fixar-se. Açò els ha fet no traure conclusions lingüístiques de la superioritat de cognoms-topònims procedents de les terres del dialecte oriental, sobretot quan és acceptada majoritàriament l'adscripció del valencià al català occidental i la repoblació majoritària de gent procedent de les terres occidentals.

Però és que, a més, desconeixem exactament com eren les fronteres dialectals a l'Edat Mitjana: per exemple, no crec que l'Alt Camp i la Conca de Barberà tingueren un parlar oriental a l'Edat Mitjana.

coneixiem d'altres zones com Ontinyent: la gran majoria de cognoms i de repobladors del segle XIV provenen de Catalunya. Per exemple, en els llinatges d'origen toponímic en trobem un 57'6% d'origen català contra un 18'6% d'origen aragonés. Més o menys 2/3 de procedència catalana.

Dels llinatges més destacats se'ns dona la seua procedència o etimologia, dividits en originats d'un prenom, d'un ofici, d'un topònim. Destaquen els 277 (un 6'7%) que provenen de malnoms. És remarcable també que la gran part dels cognoms registrats al segle XIV segueixen vius hui a València, i fins i tot alguns avancen la data d'aparició del lexema que l'ha generat.

La caracterització de cada llinatge és encertada. Segueixen, generalment, les explicacions d'*Els llinatges catalans* de Francesc de Borja Moll, però quan l'han de corregir ho fan, com en el cas de Çelom «que no és l'hebreu salom, com creu Moll, sinó l'arbre om, llatinitzat de Ulmo». Tanmateix, en alguns casos pot ser millor una altra explicació, com en el cas de Gençor que procedeix d'un topònim aragonés i no de gentil, Osset que a més de ser un diminutiu del substantiu ós, pot vindre de dos noms de lloc, un aragonés i un valencià, Durà que és un cognom occità, o Bonastre, que a més d'un poblet de Tarragona, pot procedir de l'adjectiu bonastre.

En altres casos, haguera estat millor transcriure Marchó que Marcho o Doménech que Domènech. Poca cosa davant de la importància i de la qualitat del present llibre.

L'edició dels censos ha estat feta de manera acurada i escrupolosa i reproduceix amb tota fidelitat els documents originals. Uns índexs precisos i preciosos, i sobretot fàcilment manejables, clouen el llibre.

En suma, llibre important i primer fruit que obri nou camí en els estudis valencians de l'Edat Mitjana, que juntament amb el projecte antroponímic dirigit per Enric Guinot (*Actes del IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana*, Comercial Denes, 1997, pàgs. 553-558) i el PATROM, dirigit per Dieter Kremer (*Niemeyer*, Tubinga, 1997, p. XXVII i 75) posaran València al cap dels coneixements antroponímics hispànics i ens mostraran una vegada més la procedència de Catalunya i d'Aragó dels valencians, en la proporció indicada, i acabarà d'eliminar qualsevol dubte sobre l'origen mossaràbic dels valencians i del valencià.

Premis de la crítica de l'IIFV 1998

El pròxim 23 d'abril, L'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana concedirà els seus primers Premis de la Crítica a les modalitats següents:

1.

Premi a la creació o traducció literària

2.

Premi als estudis lingüístics o literaris

3.

Premi al millor llibre editat sobre les matèries anteriors

4.

Premi al millor text periodístic escrit, oral o audiovisual

BASES

a) Només podran ser premiats els llibres, apareguts en l'any 1997, publicats al País Valencià, o per autor valencià, o de temàtica filològica centrada en el País Valencià.

b) Els premis seran decidits per un jurat mixt, compost per membres de l'IIFV i experts externs en les matèries respectives.

c) Els autors o editorials interessades podran trametre les seues propostes a qualsevol de les tres seus de l'IIFV abans de l'1 d'abril de 1998:

— IIFV, Universitat de València, Facultat de Filologia, Avda. Blasco Ibáñez, 32, 46010-València. Tlf.: 96-3864090.

— IIFV, Universitat d'Alacant, Edifici dels Instituts, Ctra. de Sant Vicent del Raspeig, s/n, 03080-Alacant. Tlf.: 96-5909329.

— IIFV, Universitat Jaume I, Campus Ctra. de Borriol, s/n. 12080-Castelló, Tlf. 964-345700.

Informació i tiquets per al sopar, Tlf. 386 40 90.

L'illa del tresor o l'edició dels clàssics

En arribar el segle XIX, l'extensió de l'alfabetització a àmplies capes de la població, el creixement de les ciutats, els avanços editorials o la publicació de les novel·les en forma fragmentada a través dels diaris o revistes van ser alguns dels factors que influïren en el triomf de l'anomenada novel·la popular. Una nova novel·la —producte literari d'una societat de masses— adreçada a un públic nou, que naix com a mitjà d'entreteniment i de diversió popular. O democràtica, ja que s'adreça a totes les capes socials alfabetitzades i, en aquest sentit, una forma cultural plenament moderna comparable, com assenyala Chillon (*Literatura i periodisme*), per la seua difusió i incidència, al cinema en la primera meitat del nostre segle.

El fenomen de la novel·la popular publicada en forma de fulletó o en col·leccions especialitzades es localitza principalment a França i representa una massa narrativa heterogènia i de temàtiques diverses.

La literatura per a infants hi té molt a veure. Una part important de les novel·les que amb el pas del temps han esdevingut els clàssics de la literatura per a infants ha estat publicada durant el segle XIX a França o a Anglaterra principalment i, fins i tot, l'obra de Jules Verne o de Robert Louis Stevenson, per posar només dos exemples, va ser publicada de forma seriada en revistes abans d'editar-se en forma de llibre.

Una d'aquestes obres és *Treasure Island*. Aquesta aventura de tresors i de pirates naix un estiu a Escòcia d'entre els jocs que Stevenson i el seu fillastre Lloyd Osbourne a qui dedica el llibre, inventaven per passar el temps. Ambdós es divertien dibuixant un mapa que mostrava la ubicació d'un tresor en una illa, després va nàixer la història que Robert Louis llegia cada vesprada a la família, més tard el llibre; publicat per primera vegada de forma seriada des d'octubre de 1881 a gener de 1882 i com a llibre el 1883.

Prompte va ser rebut per la crítica com el millor llibre d'aventures fins aquell moment publicat. La primera edició de *L'illa* només comptava amb una única il·lustració, la del plànol de l'illa, però immediatament s'incorporen en les edicions posteriors diferents il·lustracions d'artistes i gravadors. Amb tot, hem d'esperar fins a l'edició de 1949 per trobar-nos amb

les il·lustracions de Meevyn Peake, il·lustrador que de manera més reeixida ha fixat en la memòria col·lectiva la figura del pirata Long John Silver o el jove Jim Hawkins —òbviament no parlem de la més coneguda ja que en aquest cas ens hauríem de referir a la versió cinematogràfica.

L'estructura de l'obra és prototípica: un heroi adolescent que narra en primera persona la pròpia aventura iniciàtica que el transformarà en adult, un malvat i una finalitat, la consecució d'un tresor. Però Stevenson introdueix la novetat: l'ambigüitat i dualitat de la naturalesa humana representada en la figura del malvat: Long John Silver —idea que posteriorment desenvoluparà en *Dr. Jekyll and Mr. Hyde...* Silver es mostra a Jim Hawkins amb una moral enigmàtica, l'atrau fins al punt d'establir una relació paternofilial.

Des de fa uns anys, aquesta obra s'ha donat a conèixer seguint les pautes prototípiques d'edició de bona part de la literatura clàssica per a infants: no queden lluny de la nostra memòria la «Colecció Historias» de l'editorial Juventud que recollia una versió adaptada i reduïda en la qual cada cert nombre de pàgines se n'hi incorporaven dues que contaven la mateixa història en forma de còmic. Com la major part d'aquelles edicions, era poc fidel a l'original i ofería una adaptació de les principals novel·les d'aventures sense

les descripcions i les digressions del narrador. Una adaptació *didàctica* i *mutillada* per al públic jove.

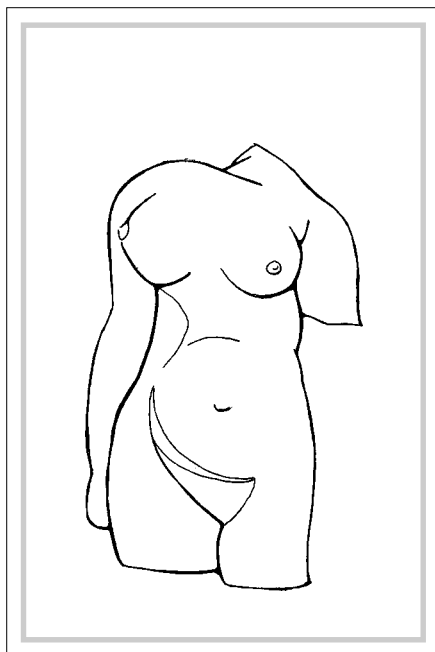
En l'actualitat, l'interès dels editors —i hem de suposar que també dels lectors— per aquestes novel·les ha anat en augment i són moltes les col·leccions que les recullen. Fins i tot han aparegut diferents col·leccions especialitzades en l'edició de les obres clàssiques. Col·leccions que s'adrecen a un lector que, en la majoria dels casos ja ha vist —no llegit— en la televisió o en el cinema les versions adaptades dels textos que publiquen. Un lector, per al qual l'original és l'adaptació cinematogràfica.

La col·lecció de Barcanova que se n'ocupa dels clàssics —on l'edició en espanyol *L'illa del tresor* porta 16 edicions— acompanya el text d'un pròleg, paratext gairebé inexistent en la literatura per a infants, on s'incorporen les informacions que un lector actual necessita per a realitzar una lectura cooperativa.

És el mateix que fa «Clàssics Universals Juvenils», una magnífica col·lecció de Cruïlla editada inicialment per l'editorial francesa Gallimard. És evident que un lector actual no disposa d'informacions suficients per poder realitzar-ne una lectura adequada, Walt Disney i altres adaptadors cinematogràfics ho tenien clar i simplement anestesiaven aquestes informacions i les substituïen per d'altres de caràcter universal. Cruïlla ajuda el lector amb diferents informacions que apareixen acompanyant el text i al marge de la pàgina de manera que el lector disposa de la informació en el mateix moment de la lectura. Il·lustracions, pintures, gravats, imatges populars i textos que ens informen sobre, per exemple, el tipus de vaixell que portaven els pirates, el baguls que els acompanyaven, les racions de rom que els mariners bevien, els instruments de navegació o el perquè soterraven els tresors.

Sens dubte amb aquest tipus d'informacions s'enriqueix la lectura de *L'illa del tresor* i d'altres clàssics publicats a la mateixa col·lecció com *La volta al món en 80 dies* de Jules Verne, *El llibre de la jungla* de Rudyard Kipling, *Petites dones* de L.M. Alcott o *Heidi* de Johanna Spyri.

Una aposta interessant per la tradició i la qualitat.

No reflexionaré entorn de l'estantissa qüestió relativa a si la matemàtica és una ciència al servei de la ideologia dominant o al servei dels interessos del proletariat. Es tracta de tota una altra qüestió més puntual i, al meu parer, més rellevant, que té a veure amb la ciència i la ideologia d'un gran matemàtic de primers de segle.

Gotlob Frege va dedicar la seua tasca investigadora al problema dels fonaments lògics i filosòfics de la matemàtica, i fruit d'aquestes investigacions han estat la creació d'un nou camp en el món de les ciències formals, la lògica matemàtica, com la constitució de la moderna semàntica filosòfica de gran influència en filosofia del llenguatge, en lingüística i en altres branques del saber.

Dons bé, existia un diari de Gotlob Frege que amb l'excepció de les notes sobre el concepte de nombre no havia estat publicat fins 1944; ara ha estat traduït al castellà en el darrer volum de la revista *Teorema* (vol. XVI / 3, de 1997). Aquest diari resulta força sorprenent, ens apareix un Frege d'unes conviccions i actituds pràcticament nazis *avant la lettre*: antiparlamentari, antisemita, convençut que el gran problema d'Alemanya

Matemàtica i política

radica en les males influències estrangeres (especialment franceses, catòliques...).

Qualsevol que s'haja acostat a l'obra de Frege i se n'haja adonat del rigor i la precisió dels seus plantejaments matemàtics, del rigor i claredat metodològica amb què planteja la distinció, per exemple, entre "sentit" i "referència", qualsevol que recorde l'honestat intel·lectual amb la qual li comunica a Russell que la paradoxa que aquest li descobreix "ha fet trontollar els fonaments sobre els quals jo intentava construir l'aritmètica", no pot evitar qüestionar-se com pot ésser compatible el rigor racional de la seua tasca matemàtica amb la desraó de les seues conviccions ideològiques: el treballador, pensa Frege, menysprea el treball intel·lectual i conseqüentment no ha de participar en la direcció de l'empresa, la socialdemocràcia és un càncer per al

Reich, és una desgràcia que els jueus tinguen les mateixos drets que els ciutadans d'ascendència ària, cal castigar-los amb la pèrdua dels drets civils, o millor que desapareguen d'Alemanya...

De vegades he pensat en la temptació dels matemàtics de considerar la societat com escrita *in lingua mathematica* (a la manera com Galileu considerava escrit l'univers), però aquesta possibilitat solament portaria a un mètode erroni de comprensió i diagnòstic dels problemes socials i polítics, tot i que no necessàriament a creences desraonades.

La causa ha d'ésser molt més pregona, habita en el fons de la naturalesa humana, un fons al qual la lògica no arriba, on la raó i la desraó es barregen sense línia divisòria. Afirma el matemàtic que el prejudici és fruit del sentiment que no obeeix el consell de l'enteniment, i de vegades, diu, cal aqueixa participació del sentiment, del *prejudici*, per a formular judicis correctes sobre qüestions polítiques.

No sé si els designis de Déu són inescrutables, però sí sé que la raó humana té foscuries inescrutables.

Josep L. Blasco

revista El Micalet Galàctic

la revista dels joves valencians, en valencià!!

Butlleta de Subscripció

Nom.....CognomsData de naixement.....
Adreça.....
Població.....Codi PostalTelèfon.....

Vull subscriure'm a la revista MICALET. La meua subscripció serà per 12 números d'aparició mensual pel preu de 4.900 ptes. (preu de venda d'un exemplar: 475 ptes.). També vull ser soci del CLUB MICALET, de manera totalment gratuïta, i rebre el carnet i la camiseta del Micalet, distintius dels membres del Club.

Domiciliació bancària:

Dades del Banc

Banc o Caixa
Adreça.....
C.P.....Població.....
Nom del titular.....
Compte/Llibreta.....

entitat	oficina	D.C.	núm. compte

Senyor director:

Fins a nova ordre, li demane que atenga amb càrrec al meu compte el rebut que li serà presentat al meu nom per Edicions Bromera en concepte de subscripció anual (4.900 ptes.) a la Revista Micalet.

signatura

Envieu la butlleta de subscripció a l'apartat de correus 147 - 46600 Alzira

Ací enfront d'ací:

en defensa de la literatura • en defensa contra la literatura

Francesc Pérez i Moragón :

La trajectòria com a novel·lista de Josep Franco (Sueca, la Ribera Baixa, 1955) és ja dilatada i s'inicià, amb la publicació en un diari, per capítols, d'una narració d'aventures històriques, que després ha conegut reedicions en llibre, a la manera dels escriptors romàntics i naturalistes.

Ignore si algú s'ha plantejat aquesta trajectòria en bloc amb una cert perspectiva, ulls crítics i la necessària cautela, ja que no es tracta, ni de bon tros, d'una línia closa. Ben al contrari, l'autor hi afegeix amb regularitat noves peces en les quals, al meu parer, va incorporant l'afegit d'experiències aconseguides amb les obres anteriors. Potser comença a ser l'hora d'emprendre aquesta revisió.

En la narrativa de Franco hi ha hagut o hi ha, en la meua opinió de simple lector —gens freqüentador d'allò que se'n diu «literatura de creació»—, dues orientacions ben definides: una que tendeix a connec-

tar amb un públic ampli i que utilitza fórmules encaminades a aquesta finalitat, i una altra que, sense renunciar al màxim ressò —no debades ha obtingut diversos i distingits premis literaris—, es planteja amb exigència escenaris, protagonistes i temes de més abast i ambició. Aquest és el cas de *L'enviat*, una novel·la en què les abundoses i calculades referències culturals —cal pensar d'entrada en la *Divina comèdia*— s'entrellacen en una trama on és fàcil detectar, fins i tot, fets i personatges reals presentats en clau, petits enigmes a descobrir.

L'enviat és un descens a una mena d'infern, que és la terra. O més aviat un passeig per aquesta zona obscura i indecisa en la vida de la gent, que comparteix amb el purgatori —segons una mitologia convencional ben acreditada— la qualitat de lloc de trànsit. Però el descens del viatger no és un recorregut tràgic, ni un repertori de dolors

insuportables, sinó una sèrie de recalades iròniques —aquest és el to general— en una successió d'espais i situacions del món present. Alhora, representa una imago mundi de l'autor, un repàs del món present més pròxim, a través de la consciència d'un novel·lista que es mira la realitat —i potser no podia ser d'una altra manera— amb les adequades dosis de desencís, una sensació que som molts a compartir.

En teoria, es pot fer novel·la a partir de l'experiència viscuda o a partir de les vivències adquirides a través de la lectura, amb una impregnació cultural madurada i sospesada. En la pràctica, l'operació sol aprofitar, de manera més o menys explícita, les dues possibilitats. En *L'enviat*, Josep Franco opta per aquesta combinació, tot incorporant-hi un disseny de confrontació d'idees —no solament una il·lació de fets—, seguint una tradició ben antiga en la literatura moralista. En això, com en tants altres eixos d'aquesta construcció narrativa, l'elecció de Voltaire com a protagonista no té res de gratuït.

Josep Franco
L'enviat
Bromera, Alzira, 1996
272 pàgs.

Dues observacions: 1) ens trobem davant un erudit, Franco, amb un coneixement de la cultura occidental molt superior a l'estàndard i, sens dubte, al que jo tindrè mai en la vida; i 2) la crítica literària és tan sols una opinió —és discutible.

Bé. Per començar, la base argumental no té ni cap ni peus: Déu vol obrir les portes del cel a tothom a partir de l'any 2033... i aleshores Satanàs, per evitar que l'Infern es quede buit, decideix enviar el seu inquilí Voltaire a la Terra, amb la missió de comprar-li una ànima càndida que, segons ell, provocarà l'enveja de Déu i la tornada a la tradició selectiva. El raonament, eix de tota la novel·la, és del tot il·lògic: el dimoni només fa que repetir el funcionament del sistema que Déu ja ha rebutjat... i, per tant, aquest no canviarà d'opinió en tornar-lo a veure funcionar (ans al contrari).

Tot i això, no és una novel·la d'argument ni de personatges, sinó un combinat de saviesa literària i crítica social pretesament àcida. Així, l'Infern té jerarquia capitalista i les referències erudites són innumerables, malgrat que, alhora, resulten molt pobres: Carme Alborch és una «dama de grans influències en el món de la cultura infernal», Einstein «va traure la llengua», Proust «era

l'encarregat de l'oficina d'objectes perduts»... i així durant tot el llibre.

D'altra banda, la combinació entre una veu narrativa molt convencional i un argument anecdòtic, quasi inexistent, dona com a resultat una obra allargassada i molt més centrada en les digressions que no en la narració dels fets (passa més de mitja novel·la i Voltaire ni tan sols ha eixit de l'Infern); d'una extensió, en suma, clarament excessiva per a allò que s'hi conta i potser forçada per les circumstàncies —les bases del Premi Enric Valor.

Per acabar-ho d'adobar, hi trobem les típiques generalitzacions *intel·lectuals* sobre la televisió (sempre dolenta: «invent ensopidor», «maldecap somort», «espectacles lamentables»... Voltaire hi reacciona amb una «carassa patètica que li donava tot l'aspecte d'un telespectador normal») i sobre els llibres (sempre bons: Voltaire només vol que retirar-se a llegir i escriure). Franco combrega amb Àngel López («la televisió se cura con los libros») i tots dos fan generalitzacions absurdes, ja que atribueixen als mitjans, en bloc, uns valors que són diferents en cada

producte: si Corin Tellado o Isabel-Clara Simó ens han de «curar» de *Persones humanes* o *Twin Peaks*, jo preferisc seguir malalt.

També hi ha repeticions que només s'expliquen per la manca de reescriptura (un personatge comença a fer la mateixa acció en les pàgs. 173 i 175), redundàncies incomprensibles («monotonia rutinària»), un encapçalament de capítol erroni («Com l'enviat de Satanàs, investit de poders i convenientment informat, va arribar a la Terra» —en realitat, hi arribarà dos capítols després), incoherències i forats d'argument que semblen fosses (el narrador diu que Martorell és un espia de Satanàs i, després, ho nega) i, sobretot, una pretesa ironia que no acaba mai de ser-ho (en fallen els referents —confusos: p.ex., Espanya i el País Valencià s'hi alternen i sovint s'identifiquen— i el propi discurs —feble i del tot inofensiu, en lloc de bèstia i disposat a fer estralls: p.ex., a la pàg. 210 s'anomena favorablement la «gent normal», una gent que ni tan sols existeix des d'un punt de vista autènticament irònic).

En resum: una novel·la ideal per enviar a l'Infern.

Paraules contra el temps

L'editorial Tusquets acaba de publicar la *Poesia completa* de Francisco Brines. La iniciativa és tan plausible com oportuna. Des del 1959, quan el llavors novençà poeta d'Oliva rebé el premi Adonais per *Las brasas*, han passat 40 anys i set llibres de versos no tots ells fàcilment accessibles a hores d'ara. El volum de Tusquets permet apreciar, per les seues mateixes dimensions, que ens trobem davant d'una obra d'extensió dilatada. L'obra d'una vida fecunda. Però la vasta densitat de les seues rutes interiors és molt més gran encara. Ara podem recórrer-les.

La posició de Brines dins del panorama literari hispànic és molt notable i mereixeria de sobres que hi paràrem una atenció que cau completament fora dels límits d'una ressenya breu. Simplificant molt, direm que és la d'un *outsider* de luxe. La seua condició de valencià potser no és del tot aliena a això. Però molt més encara hi té a veure el rigor del seu treball i l'absolut refús a practicar qualsevol mena d'histrionisme a compte seu. Brines és un *senyor discret* que persegueix en la poesia i amb ella uns objectius precisos i ben delimitats. Això, en l'època de banal pallasseria politicomediàtica que patim i potser ens inficiona, té evidents conseqüències ocultadores, si més no a curt termini. En qualsevol cas, Brines no ven la seua imatge. Només l'escruta.

Tot i així, i al cap de 40 anys d'ofici i d'una voluminosa quantitat de gran poesia, crec que ningú s'estranyarà si dic que Brines és, alhora, el més heterodox i un dels més representatius membres de la denominada generació dels 50 (que, en conjunt i en rigor, caldria considerar més aviat dels 60, ateses les dates de consolidació de quasi tots els components), tan merescudament aclamada d'uns anys cap ací. Si el comparem amb altres dels grans d'aquest grup, com Biedma, González o Goytisolo, en copsarem de seguida l'aire de família i les distàncies. Els uneix, per exemple, una lectura relativament semblant de la pròpia tradició, que passa pel descobriment de Cernuda i la revisitació (a l'ensem respectuosa i actualitzadora) dels clàssics, i sens dubte una certa comunitat d'intencions: defugir l'altisonant retòrica imperant quan eren joves, construir una poesia en veu baixa, que partira de l'experiència pròpia, marcadament ressaltada (en aquests poetes sempre ens parla *algú*), per arribar a un coneixement del món, una poesia que diguera coses amb sentit d'una manera clara i despullada. L'obra d'aquests poetes es configura així com a autobiografia sentimental i també com a diari de meditacions: recull d'apunts personals al llarg d'una recerca

continuada. D'altra banda, no trobem en la poesia de Brines –tret de molt concretes excepcions– ni la inquietud política, ni l'ús de la ironia com a punt de vista des del qual s'estructura el discurs, tan habitual (i tan magistralment manejat) en els altres poetes, ni la més mínima temptació col·loquialista. El to de Brines, per contra, tant en la reflexió rigorosa com en l'exaltació eufòrica de la carn és sempre clàssic: ho és, em sembla, per natura tant com per devoció. La seua és la poesia d'un amant de la vida enormement sensual que és alhora un pensador terriblement escèptic. La seua intensitat prové del dolor que provoca en el golut catador del goig que és Brines el desencís davant l'engany *efímer* d'aquest món tan estimat i esplèndid: la *vanitas* irreductible de la bellesa i la vida, la seua brevetat, el seu no-res final. Es tracta, doncs, d'una poesia essencialment elegíaca i meditativa on la reflexió tendeix a evolucionar, potser massa, cap a una metafísica negativa, d'un nihilisme que arriba a ser esparverador.

Francisco Brines és aquesta *rara avis*: un poeta extremadament sensual que no té gens de por a endinsar-se, si cal, en els abstractes (i abstrusos) averanys de l'al·legoria (anti)mística. Són camins que, dins la seua generació, només ha recorregut ell. Salta també a la vista que Brines és un poeta molt més *barroc*, en el fons, que cap altre dels seus companys (tot i que Biedma no ho és poc). D'un barroquisme *siglo de oro*, grecollatí i humanista, un barroquisme ultraclassic, si se'm permet l'oximoron, però barroc, a fi de comptes. Brines és, de molt, més pletòric i més pictòric que els membres de la seua generació que li són més pròxims. Si com a narrador de la ciutat i la nit està a la seua altura, les seues descripcions de paisatge són incomparablement més vívides i riques. Brines és un gran paisatgista líric, cosa que l'acosta, en alguna mesura, a l'altre paisatgista dels 50, Claudio Rodríguez, i potser siga aquest l'únic tret important que tinguen en comú. És com si l'arrel camperola de Brines, tan gustosament evocada en tants de versos (els tarongers d'Elca, les muntanyes i el mar omnipresent) l'haguera dotat d'un ull més atent a la llum i les amables formes fugitives del món; do, en tot cas, que ell ha sabut cultivar amb l'estima laboriosa i terrena, llauradora, dels seus avantpassats.

Hi ha, amb tot, alguna cosa, a banda de la discreció del personatge Brines, que fa que la seua poesia, tan rica de recursos i de consecucions com és, haja estat una poesia quasi secreta, una poesia per a pocs. Molt lloada, però em sembla que no tan freqüentada Almenys no tant com es mereix. Sospite que es tracta de l'extremada coherència que per moments arriba a ser obsessiva, amb què descabdella la seua meditació sobre la fugacitat del temps i la inevitabilitat de la mort, sobre la pròpia vida i el seu irremeiable balafament. Tot plegat variacions, si així es vol, de l'estricta gamma que corre entre el clarobscur joios del *carpe diem* i la desolació de l'*ubi sunt* (o un *et in Arcadia ego*) universal. Tot plegat, però, fonament sentit i expressat en primera persona, convertit en l'íntima veritat de paraules d'un home entre els homes; també nosaltres som criatures del temps i el que el poeta ha arribat a saber-ne ens implica. El poema és també un espill. I cada confidència és un advertiment. En efecte, en la poesia de Brines la precisió és tan important com la bellesa, i la veritat —que sol ser molt amarga— ho és més que tot. Però la radical sinceritat poètica i l'obsessiva coherència de Brines, que li han estalviat tant de lector fàcil en constitueixen el millor patrimoni no solament adveren la seua veu i la destaquen, ens la fan arribar amb nitidesa perfecta.

La poesia de Brines no cedeix davant de la dels millors dels seus contemporanis. Si no té la concisa i enlluernadora contundència de la de Gil de Biedma (l'amanosa brevetat de la qual potser contribueix a encegar-nos) o l'esmolada mordacitat de la de González, té en canvi una amplitud i una profunditat que és només seua. Brines és un mestre en l'art d'escriure coses definitives perquè sap que «el poema, si uno tiene la fuerza de acabarlo, / da siempre la respuesta.» Ell ha posseït aquesta força, i els seus poemes l'encarnen. A hores d'ara, crec que Francisco Brines és (i per molts anys) el principal mestre viu de la poesia espanyola i, sens dubte, una de les grans veus de la lírica del segle XX. El llibre de Tusquets ens permet, per fi, considerar d'un sol colp tota la seua evolució com el que és: la intensíssima autobiografia d'un poeta sensual i reflexiu. Una indagació sobre el temps i la vida feta a través del temps d'una vida. Copsem així, amb la claredat que aquesta obra demana, que ens trobem davant d'una de les investigacions més commovedores (és a dir, més efectives) que la poesia castellana ha produït. Posar de relleu *això* fa d'aquesta *Poesia completa* un llibre oportú o, millor, necessari.

Enric Sòria.

¶ *Serra d'Or*

El darrer número publica un utilíssim dossier sobre la literatura catalana al País Valencià actual. Compta amb col·laboracions d'A. Bernal i C. Gregori (la infraestructura del circuit literari), V. Simbor (la novel·la i la literatura autobiogràfica), V. Alonso (la narrativa breu), F. Carbó (la poesia), R. X. Rosselló (el teatre) i F. Pérez i Moragón (l'assaig). (núm. 457, gener 1998, 575 Pta., PAM, Ausiàs Marc, 92-98, int., 08013-Barcelona, tel. 93-245 0303).

¶ *Caràcters*

Si hem de jutjar l'acollida de la nostra revista pel ressò obtingut arran del seu relançament, la impressió no pot ser més favorable. Diversos mitjans (*Levante, El País, El Temps, Saó, Avui*) informaren de l'aparició del núm. 1 i de l'acte de presentació al Centre Excursionista. Per cert que aquest acte, en què intervingueren A. Ferrando, V. Alonso i E. Sòria, fou molt concorregut. Els comentaris sobre la iniciativa oscil·len entre la ponderació de la seua oportunitat i les consideracions sobre les dificultats que caldrà superar. La idea que inspira la nostra revista —l'impuls de la crítica literària i la promoció de l'edició— ha estat saludada en termes positius i com un signe de voluntat de fer —i de fer les coses bé. Així, J.M. Espinàs (*Avui*) emmarcava *Caràcters* en el conegut panorama d'«entrebancs» i glossava el fet que «una revista de crítica literària d'excel·lent presentació i alt nivell ha nascut a València». E. Marco (*Avui*) constata la voluntat de ser més que una revista de llibres i esdevenir «un referent cultural». *Saó* destacava el fet que aquesta és «una publicació valenciana realitzada amb la qualitat i el rigor de la comunitat científica que la produeix». I *El País* assenyalava la voluntat de *Caràcters* de «crear un punt de referència útil i regular». Aquestes referències de premsa i el ressò directe constatat entre el públic lector del qual hem pogut recollir el testimoniatge, són encoratjadors. Ara ens pertoca perseverar en la regularitat, millorar els continguts, fer més àmplia la distribució, arribar a més lectors, augmentar pàgines, fer realitat amb els successius números els projectes anunciats i la voluntat expressada. Una cultura com la nostra només sobreviurà si aconseguim millorar la qualitat de les nostres propostes i materialitzar les idees i els projectes. Prou que ho sabem, allò que compta són els fets.

TRES I QUATRE

March: un clàssic exportable

Rafael Alemany Ferrer (ed.)
Ausiàs March: textos i contextos
IIFV-PAM, València/Barcelona, 1997
408 pàgs.

Amb motiu dels sis-cents aniversari del naixement d'Ausiàs March, l'IIFV i el Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant han editat un recull d'articles destinats a analitzar l'obra del poeta de la Safor, els textos, i el context cultural en què va escriure, els contextos. El volum conté els treballs de disset especialistes i es completa amb una bibliografia final bastant actualitzada.

«Molts són al món que mos dits no-ntengueren», sentenciava Ausiàs, potser com un anunci profètic de les dificultats de comprensió de la seua obra poètica. Efectivament, hom pot constatar que sis segles després que Ausiàs llançara el seu missatge poètic als «leals amadors» d'arreu del món, encara hi ha molts punts foscos en la seua poesia i passatges en què es fa necessària l'ajuda del crític especialista, capaç d'evidenciar, alhora, la magnitud i la riquesa d'aquesta summa poètica, com a producte literari i com a reflexió metafísica global sobre l'amor.

Sens dubte, per a un lector modern les dificultats abasten àmbits diferents i, per tant, les diverses metodologies d'anàlisi per a resoldre-les s'hi aproximen també des de camps distints. Així, hi ha treballs centrats a estudiar aspectes del lèxic del poeta, vist des de la perspectiva dels editors o traductors castellans del segle XVI (Colón) o des de la visió de Vicent Mariner, el qual va traduir al llatí l'obra d'Ausiàs March en el segle XVII (Coronel). De fet, la recepció de l'obra marquiana centra l'atenció d'una bona part dels articles: March llegit i comentat per alguns lectors castellans (Cabré), March utilitzat pels poetes castellans del XVI (Garcia) o March com a producte editorial en el segle XVI (Escartí).

L'imaginari poètic de l'autor valencià és un altre dels nuclis d'investigació. S'hi estudien els símbols provinents de l'animalística (Martín) i també les comparacions marines (Miralles). Així mateix,

Josep-Lluís Martos posa de manifest la coherència global d'aquest univers imaginari i Arthur Terry, al seu torn, avalua la importància de la imaginació en el context medieval.

Hi ha també treballs dedicats a analitzar poemes concrets (Martínez, Pujol i Zimmermann). Sense dubte, aquesta mena d'estudis, més detallats, són els que ens permetran algun dia, quan tindrem un comentari minuciós de tots els poemes de March, eliminar-ne els punts poc entenedors i poder arribar a bastir-ne una anàlisi de conjunt. No hi manquen, però, els estudis d'abast més ampli, els treballs centrats en els contextos, com el de Robert Archer, que matisa el concepte de misogínia de March, el de Lola Badia, que situa la producció marquiana en el context de l'enciclopèdia natural de l'edat mitjana, o el d'Albert G. Hauf, que analitza diversos paral·lelismes entre el plantejament de l'amor humà de March i la filosofia i la mística cristianes. En una línia semblant, Peter Cocozzella estudia algunes concomitancies entre l'ideari marquian i la filosofia de l'humanista alemany Nicolau de Cusa i, finalment, Pere Ramírez aclareix alguns conceptes fonamentals del pensament marquian, com ara *secret, sentir, entendre o saber*.

Tot plegat, aportacions com aquestes posen en relleu que March és encara un clàssic exportable. El missatge de March, el poeta filòsof, és universal, perquè la reflexió sobre les diverses contradiccions de l'amor —l'impossible metafísic, en paraules de R. Alemany— no coneix cap mena de fronteres.

Joan M. Perujo Melgar

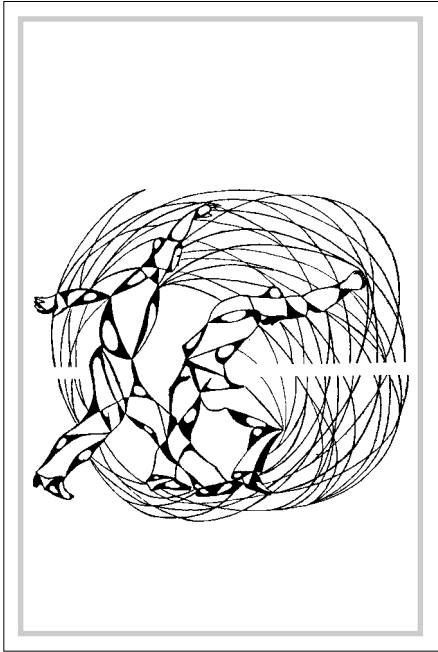

En temps de guerra

Josep Massot Muntaner
Guerra civil i repressió a Mallorca,
PAM, 1997
270 pàgs.

La bibliografia sobre la guerra civil i el franquisme a Mallorca compta des de fa més de vint anys amb els treballs de J. Massot com un punt de referència inqüestionable. Des de *La guerra civil a Mallorca* (1976), una desena llarga de llibres de l'autor i múltiples col·laboracions en publicacions diverses han anat resseguint els esdeveniments de la història mallorquina del període en una investigació laboriosa i acurada que continua oberta, amb tot un seguit de projectes en cartera, com, per exemple, l'anunciat volum sobre els problemes internacionals de la guerra civil a les Balears o el llibre d'aparició imminent *Els bombardeigs de Mallorca durant la guerra civil (1936-1938)*. Els treballs de Josep Massot estableixen un permanent autodiàleg d'unes obres a altres i els resultats obtinguts, lluny de considerar-se tancats i definitius, són constantment revisats a la llum de les noves descobertes. *Guerra civil i repressió a Mallorca* s'insereix dins d'aquest programa investigador com una nova aportació que posa al dia alguns dels estudis anteriors i examina aspectes i documents desconeguts fins ara. El treball de documentació és impressionant: l'autor ha consultat la premsa de l'època, la bibliografia sobre el tema i arxius particulars i públics, com el Public Record Office de Kew, a més d'una constant tasca de recuperació de la memòria oral a través d'entrevistes amb els testimonis dels fets. Alguns d'aquests documents són reproduïts en apèndix en diferents capítols del llibre, la qual cosa permet al lector accedir directament a escrits de gran valor històric com, per exemple, la carta de Torres Bestard, futur governador civil de Mallorca, a Franco en què l'adverteix de la situació del comandament del bàndol nacional a l'illa i li recomana una repressió més contundent. La documentació exhaustiva i la profusió de referències bibliogràfiques, garantia de solvència i fil conductor per al lector especialitzat, no són obstacle tanmateix per a una lectura fluida i amena per part del lector comú. La distinció entre text i notes permet adequar el nivell d'erudició als interessos de cada lectura.

Veus plurals

Josep Ballester, *La mar*
Editorial 3 i 4, 1997

Josep Palomero, *La rosa dels vents*
Editorial Bromera, 1997

Pere Bessó,
Iteràncies, interferències i grafitis.
Editorial Bromera, 1997

Xulio Ricardo Trigo, *Far de llum grisa*
Editorial 62, 1997

Manel Garcia Grau, *Mots sota sospita*
Edicions Cossetània, 1997

El tema del llibre continua encara resultant incòmode en un país en què la transició es va plantejar sobre el pacte d'eximir de responsabilitats la política de l'anterior règim. I en una societat de proporcions reduïdes i tancada, com és la mallorquina, moltes d'aquestes qüestions segueixen coent i perturbant males consciències. La polèmica al voltant de figures com la de Bernanos, utilitzat de manera partidista per uns i per altres, li ha costat a J. Massot enemistats declarades i insults tant anònims com públics. La gran virtut de l'enfocament d'aquest estudi és l'equanimitat, la interpretació dels fets a la llum d'una documentació rigorosa, allunyada de posicionaments tendenciosos i contrastada, i des de la perspectiva intel·lectual d'un humanista.

Els deu capítols del llibre tracten diferents aspectes de la guerra civil a Mallorca: des del desembarcament de Bayo al protagonisme del «conde Rossi», passant per la trama civil de l'«Alzamamiento» o les gestions humanitàries del cònsol anglès. Per al lector que desconega els episodis essencials de la guerra en aquest territori, resulta molt útil el capítol inicial, «una síntesi breu però molt pensada de les grans línies de la història de Mallorca durant la guerra civil», que actua com a marc de referència i orientació de la resta del llibre.

La gran aportació de l'obra és la interpretació de les dades. Des de la seua sòlida experiència, J. Massot sap dotar de sentit la informació fornida pels documents i els testimonis. A destacar, en aquest sentit, la seua tesi sobre les raons de la retirada de Bayo, el paper jugat pel comte Rossi o les coordenades en què s'ha de situar *Les Grands Cimetières sous la lune*, entre altres.

Carme Gregori

Entre les últimes novetats de poesia valenciana trobem els noms de Ballester, Bessó, Trigo, Palomero i Garcia Grau. Tots ells són autors d'una obra considerable. Els seus llibres ens dibuixen un panorama variat en veus i intencions, que reflecteix la pluralitat de la paraula poètica que es dona a València a les hores d'ara.

De tots ells, segurament el llibre de Ballester és el més ambiciós. *La mar*, com abans *L'holandés errant*, consolida la seua trajectòria poètica i confirma la creació d'un món poètic personal. Una línia creativa que té afinitats amb l'obra de Palàcios, Pérez Montaner i Navarro. Imatges recurrents com el mar, el desert, el viatge i el naufragi són imatges amb què Ballester fonamenta el seu pensament: una visió descentrada de l'home, en permanent exili. La vida errant és també la recerca de l'ideal, tot i impossible. L'amor, el somni i l'escriptura són les úniques armes per combatre l'oblit, la caiguda. El gust per la metàfora, els referents culturals, la reescriptura d'estils estètics diversos i formes distintes són el distintiu d'aquesta poesia desencantada.

El viatge és també el motiu que domina els llibres de Xulio Ricardo Trigo i Josep Palomero. Com en altres ocasions, Xulio Ricardo Trigo en *Far de llum grisa* escriu sobre paisatges i ciutats. El viatge, entès com a forma de coneixement i de vida, és una senda també per al somni i la reflexió. Imatges encadenades ens comuniquen les suggestions que el paisatge desperta en el poeta, però també són una via per expressar una vivència més íntima. Un llibre de coloracions tènues i mirada amable. Un llibre fet amb ofici.

Josep Palomero reprén l'activitat poèti-

ca amb un llibre saludable, *La rosa dels vents*. L'autor desgrana un to juganer, irònic i fins tot paròdic en una sèrie de retrats de personatges prototípics i situacions anòmales. El llibre és un exercici literari en què l'autor demostra, que no és poc, el seu enginy lingüístic i literari. La seua versatilitat ve demostrada per l'ús de formes mètriques variades i en el profit que sap traure al joc de la repetició.

El llibre de Pere Bessó és una novetat en la poesia valenciana pel gènere que pràctica. *Iteràncies, interferències i grafitis* és compost de versos solts, aforismes i històries comprimides. Tota una poètica de la condensació, de l'estil epigramàtic. Una gamma àmplia de motius i de pinzellades sobre diversos aspectes del comportament humà dona joc a tonalitats variades (l'apunt líric, la ironia...). M'ha costat una mica de llegir aquest llibre. Potser ha sigut per la seua dispersió i fragmentació, però hi he trobat allò més caracteritza la personalitat literària de Bessó: el seu bagatge literari, el gust per la metàfora i les associacions agosarades.

El vers de Manel Garcia Grau és potent. El lector que el llegisca per primera vegada trobarà en aquests *Mots sota sospita* un autor interessant. Els seus temes són la condició de l'home, el temps i la paraula; el seu estil, com sempre, és un vers llarg i de ritme salmodiós. Tot i que hi ha una tímida introducció d'elements nous (referents culturals i poemes que estrañen estils d'altres autors), el lector que conega tota la seua obra trobarà que aquest és un llibre prou semblant als anteriors. És una llàstima, perquè Garcia Grau és un poeta amb una personalitat pròpia ben interessant.

Francesc Calafat : 29

Un

breviari

de passions literàries

Els que vam començar a estimar la prosa d'Enric Sòria a partir de *Mentre parlem* mantenim, respecte dels seus textos, una feliç relació de dependència. Aquells fragments d'un diari iniciàtic transcendeixen clarament les limitacions temàtiques i discursives del gènere dietarístic, i sota una superfície de «literatura privada» s'hi entreveu clarament un dels llibres d'assaig literari més bells, densos i potents que ha donat la literatura catalana des del millor Joan Fuster. Per això, l'aparició de cada nou llibre de Sòria és una magnífica notícia per als addictes a la literatura d'idees.

Fins ara, es pot afirmar que no ha decebut les expectatives. El *Sermonari laic* és un llibre deliciós, i el que ara comentem, *Incitacions*, també. Com el volum precedent, *Incitacions* és un recull d'articles apareguts originàriament en diverses publicacions periòdiques (*Saó*, *El Temps*, etc.). Però aquest darrer ha guanyat una mica de coherència interna, una certa unitat temàtica: en comptes de ser una recopilació d'escrits essencialment heterogenis, és un recull de textos sobre textos — un llibre sobre llibres, més exactament.

Sòria proposa al lector un seguit de reflexions, sempre agudes i brillants, al voltant dels seus clàssics, de llibres que ha anat descobrint o redescobrint amb la passió voraç del lector intel·ligent — molt sovint, a mesura que han anat apareixent traduïts al català. El seu propòsit, resumit en el títol, és d'excitar la curiositat del lector i, en conseqüència, *incitar-lo* a compartir algunes de les seues lectures preferides.

El llibre es tanca amb una secció a banda, «Discussions», que recull alguns textos de caràcter una mica més crític o polèmic (com ara «Art de Talia», sobre la difícil supervivència del teatre a la ciutat de València, o «De llibres i lectures», sobre *El cànon occidental* de Harold Bloom).

Sòria no parteix de cap mètode preestablert, ni de cap fórmula màgica, a l'hora de produir els seus comentaris. Els druides acadèmics ja s'ocuparan d'això, sembla dir-nos implícitament. Com que tot judici és un prejudici, el truc consisteix a posar en pràctica la facultat de co-

Enric Sòria
Incitacions
València, Tàndem, 1997
208 pàgs.

mentar els textos amb intel·ligència. Tan senzill com això? La sensació d'aire fresc que produeixen els articles recollits en *Incitacions* justifica un cert anarquisme metodològic. Com a bon creador que s'estima les obres dels seus col·legues, Sòria es dedica a evocar autors i obres amb pinzellades breus i precises, amb la profunditat de qui no necessita les paraules del pedant. Resulta inevitable de recordar que també els clàssics s'estimaven aquesta literatura sobre la literatura: n'hi haurà prou amb recordar Joyce, Lampedusa, Borges, Sciascia o el mateix Calvino que esmenta Sòria al principi del llibre. Es troba amb la millor companyia, sens dubte.

Tots els capítols són igualment interessants, però en alguns d'ells l'autor ens ha deixat autèntiques peces magistrals d'orfebreria intel·lectual. El capítol dedicat al pintor Josep Ribera és un dels més brillants i apassionants (i apassionats) de tot el llibre; els comentaris sobre les *Carmina Burana* o sobre el Baró de Münchhausen són absolutament deliciosos; l'article sobre les *Converses* d'Ecker-

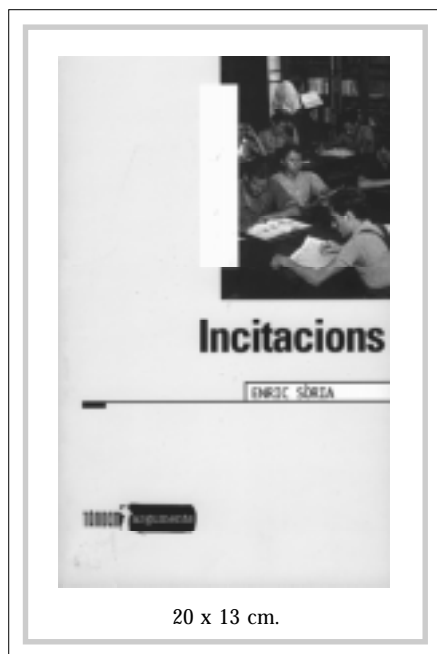
mann, tot i que no fa una necessària crítica de la traducció catalana, és d'una gran bellesa.

Ara bé: en els textos sobre Thomas Mann, Bertolt Brecht, Ernst Jünger o Harold Bloom es reflecteix l'extraordinari lector i pensador que és Enric Sòria, el seu domini envejable de la professió d'escriptor. Quan parla de Fuster o de Pi de la Serra, però, les idees que proposa són més discutibles; en els articles dedicats a la poesia (Arquíloc, la poesia xinesa, Arnold, Cernuda o Szyborska), el propòsit d'invitar-ne a la lectura s'acompleix, però parlar de poesia sense trivialitzar-la resulta difícil.

El lector susceptible lamentarà no haver trobat cap article dedicat a alguns dels altres autors que esmenta Sòria. Res no l'obligava a parlar de tots, tasca impossible i innecessària. Els que (re)coneixem el talent de Sòria, però, sí que podem fer una altra crítica de fons a *Incitacions*. Aquest llibre, i l'anterior, són llibres deliciosos, ja ho he dit abans. Però ¿quan tornarem a tenir un llibre gran d'aquest autor, a l'altura de *Mentre parlem*? És una crítica injusta, però té una part de veritat.

És indubtable que *Incitacions* excitarà la curiositat dels seus lectors, perquè els seus textos són d'una gran qualitat. Per exemple: després de llegir el bellíssim article titulat «Retrat romà», és difícil no sentir la necessitat de buscar el retrat d'un tal Eusebi, romà del segle IV, en el llibre de Peter Brown *El mundo en la antigüedad tardía*. I, al capdavant, els millors llibres d'assaig en català són, també, veritables miscel·lànies.

Aquest llibre és, d'altra banda, un veritable confit — es llegeix amb una notòria voracitat, tal com podrà comprovar qualsevol lector atent. Tanmateix, alguns comencem a enyorar un bon plat de carn intel·lectual, i Enric Sòria ens va demostrar una vegada que és capaç de satisfer els paladars més exigents. En qualsevol cas, però, recomane continuar amb aquesta imprudent dieta de *delicatessen*: al capdavant, a ningú li amarga un dolç.

20 x 13 cm.

Algunes reflexions al voltant de la precarització laboral

L'extensió de la precarietat laboral en les economies occidentals, particularment en les europees, és un dels fenòmens socioeconòmics de major envergadura esdevingut en el sistema capitalista els darrers vint anys. La precarització fa referència a la creixent inseguretat i vulnerabilitat que experimenten els treballadors en la capacitat de controlar el seu futur i la seua relació amb el treball, l'ocupació i el benestar. La importància socioeconòmica de l'extensió de la precarietat laboral en els anys vuitanta i noranta s'ha d'entendre amb referència al model social i de relacions laborals desenvolupat entre la fi de la Segona Guerra Mundial i la crisi dels setanta. En aquest període es van consolidar un seguit de drets de seguretat per als treballadors, a través d'una política de plena ocupació i la protecció social de l'Estat del benestar, la negociació col·lectiva dels salaris, la defensa del principi d'estabilitat de l'ocupació i diverses normes —legals i contractuals— sobre les condicions de treball. L'ocupació assalariada de durada indefinida i a jornada completa es va consolidar com a mitjà generalitzat d'efectuar les activitats de producció, norma de la legislació laboral i referència dels sistemes de Seguretat Social i de l'organització social i familiar.

Convé assenyalar que aquests drets de seguretat, profusament qüestionats a

hores d'ara com a generadors de suposades ineficiències econòmiques, presentaven una elevada funcionalitat amb les necessitats del procés d'acumulació capitalista en el període previ a la crisi. Com l'escola francesa de la regulació ha posat de manifest, l'estabilitat de les relacions laborals i l'existència d'una demanda efectiva de masses resultava fonamental per a mantenir el creixement de la producció i la inversió, sense oblidar la necessitat d'integrar en el model social de la democràcia parlamentària una classe obrera organitzada sindicalment i política. Convé recordar també que aquests drets, potenciat per la regulació de l'Estat i assegurats per la política econòmica keynesiana, estan en la base del creixement econòmic sense precedents i la millora del benestar social del període posterior a la II Guerra Mundial, mentre que la precarització dels últims vint anys s'ha traduït i s'ha vist acompanyada per inestabilitat econòmica i reducció del benestar.

La inseguretat dels treballadors sobre la continuïtat de la relació laboral és la dimensió més evident del procés de precarització laboral. Aquest fenomen no sols afecta a les diverses modalitats de contractació temporal i al treball clandestí (precarietat de *dret*), sinó també a les ocupacions contractualment estables però amenaçades d'un elevat risc d'atur per tractar-se d'activitats productives fràgils o poc competitives (precarietat de *fet*). Això posa de manifest un element sovint negligit per l'anàlisi convencional de l'Economia laboral: encara que els sistemes legals de protecció de l'ocupació redueixen la vulnerabilitat del treballador amb contracte indefinit, en molts casos la incertesa real sobre la continuïtat de l'activitat laboral és elevada per al treballador fix i, a més, sempre existeix la possibilitat d'acomiadament encara que amb un determinat cost per a l'empresa (que depèn de l'existència de causes objectives, comprovades o no). Presentar els treballadors fixos com a protegits en un *bunker* per la legislació laboral no sols és un discurs interessat —que pretén la reducció o desaparició dels controls institucionals sobre les decisions empresarials d'acomiadament— sinó fal·laç.

La proporció d'assalariats amb contracte temporal ha crescut de forma desorbi-

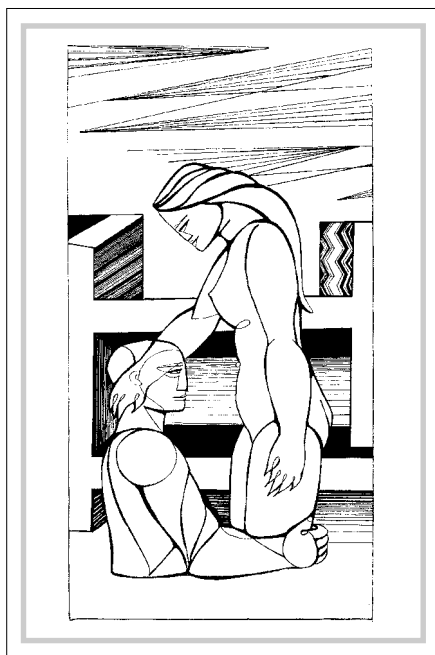
tada al nostre país a partir de la reforma de l'Estatut dels Treballadors de 1984, que va introduir en la legislació laboral una àmplia varietat de formes de contractació temporal. Al País Valencià, la taxa de temporalitat va passar del 24% al 42% de la població assalariada entre 1987 i 1996, creixent el nombre de treballadors temporals més del doble. Alhora, el volum d'assalariats fixos s'ha reduït de forma important: entre 1987 i 1994 es va destruir en termes nets un 17% de l'ocupació fixa, que només recentment ha registrat una certa recuperació. Es pot calcular que de 1987 a 1995 el nombre d'acomiadaments no ha baixat anualment del 5% dels assalariats fixos. Cal afegir a aquesta inseguretat l'ampliació de les causes admeses com a *objectives* pels tribunals en els acomiadaments, la reducció del control administratiu i sindical al respecte i la creixent proporció de sentències judicials d'acomiadament desfavorables per al treballador. La crisi econòmica dels sectors tradicionals valencians, la reestructuració de bona part de les empreses industrials i l'abús de la contractació temporal han desenvolupat àmpliament la dinàmica de la precarització de les condicions de treball i ocupació.

L'extensió de la precarietat laboral assumeix contínuament noves modalitats, i a hores d'ara sembla que el treball a temps parcial es pot convertir en forma

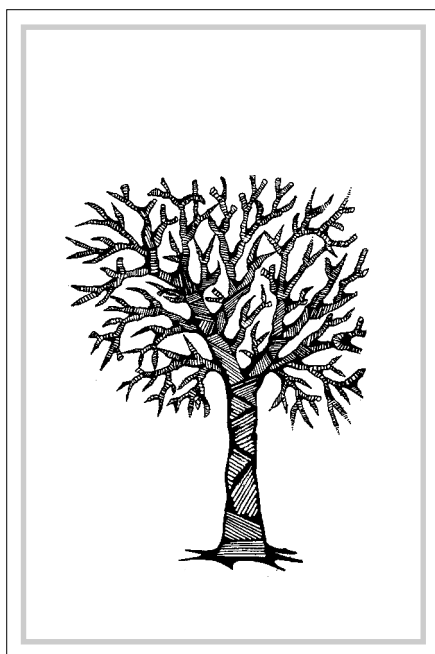
precària emergent que el govern espanyol pretén potenciar. De fet, si en 1988 només el 6% dels contractes registrats al País Valencià era de jornada parcial, en 1995 suposaven ja un 18%. És raonable deduir que això és conseqüència de la reforma laboral de 1994, que va disminuir les cotitzacions empresarials a la Seguretat Social per a jornades reduïdes, aflorant a la legalitat ocupacions abans informals i fomentant la substitució de contractes temporals a temps complet per altres a temps parcial amb menors costos i sense variar la jornada real. L'ocupació a temps parcial es tradueix habitualment en ingressos i protecció social insuficients, situant els treballadors afectats en una posició secundària i dependent dins de la família i l'estructura social. A més, jornada parcial i eventualitat conviuen —en 1995 el 69% dels assalariats a temps parcial eren temporals— configurant trajectòries de subocupació i inseguretat. Malgrat el discurs sobre la voluntarietat d'aquesta forma d'ocupació, sens dubte ofereix més avantatges a les empreses que als treballadors, que tenen escàs marge de decisió sobre la seua jornada laboral. Això posa de manifest la importància del debat sobre la reducció del temps de treball, que de fet s'està donant de forma «espontània» i desigual a través de l'ocupació a temps parcial, consolidant una línia de segmentació laboral, discrecionalitat empresarial i desigualtat social que afecta especialment a les dones.

Caldria un major debat teòric i polític al voltant de l'extensió de la contractació temporal, del treball a temps parcial i sobre la reducció dels procediments de protecció de l'estabilitat de l'ocupació, qüestions habitualment presentades com a conseqüència ineludible de les creixents necessitats de flexibilitat productiva experimentades pel sistema productiu. Sense negar l'existència d'aquestes necessitats, és qüestionable que en un sentit dinàmic les formes de flexibilitat laboral merament quantitatives i defensives —que traslladen de les empreses als treballadors i al sistema de protecció social els costos de la inestabilitat de la demanda— suposen una resposta eficient al context d'incertesa econòmica actual, que requereix una important generació d'innovacions en la qual la força de treball és un recurs estratègic i no un simple cost. A més, ens cal no oblidar la naturalesa conflictiva de les relacions laborals, sovint negligida per l'anàlisi convencional i el discurs oficial. Des d'aquest punt de vista, la precarietat és un mecanisme de control sobre la força de treball que les empreses exploten al seu favor. L'estabi-

litat laboral i els estàndards de protecció passen de ser un dret a presentar-se com una concessió de l'empresa, la qual cosa confereix a aquesta un major poder en la gestió de la força de treball. Els treballadors en una situació més vulnerable accepten o es veuen forçats a acceptar la degradació de les seues condicions de treball i ocupació, la qual cosa pressiona sobre la situació laboral del conjunt dels treballadors.

També hauria de ser objecte de major debat l'actual orientació de l'Estat en el procés precaritzador, que fins ara no ha reduït ni compensat suficientment la vulnerabilitat dels treballadors, ans al contrari. La menor protecció social és una de les vessants d'aquesta actitud, ja que la precarietat laboral s'ha vist agreujada per les creixents dificultats d'accés dels tre-

balladors a les prestacions per atur i les pensions de jubilació derivades de successives reformes del sistema públic de protecció. D'altra banda, l'extensió de la precarietat s'ha produït en el marc d'una nova forma de regulació estatal del conflicte laboral, coneguda com a *desregulació* i presentada com a suposat retorn al lliure mercat, que realment ha aconseguit augmentar el marge d'actuació de les empreses en la gestió de la mà d'obra sota la justificació de la flexibilitat, l'eficiència i l'imperatiu de la competitivitat. Aquesta *neoregulació*, resultat de la pressió del capital per tal d'obrir espais d'acumulació més flexibles, no sols està reduint la capacitat d'integració social de les democràcies occidentals sinó desincentivant respostes dinàmiques i progressives, en el sector privat i en l'òrbita pública, als reptes plantejats per la crisi. L'actual correlació de forces entre capital i treball, traduïda en una posició més vulnerable —individualment i col·lectiva— dels treballadors en l'esfera laboral i política, contribueix al desenvolupament de l'orientació flexibilitzadora i desprotectora de l'Estat.

Aquesta consideració hauria de tenir-se en compte a l'hora d'avaluar les possibilitats d'influència de les organitzacions sindicals en el control social del procés de precarització. Iniciatives com el recent «Acord Interconfederal per a l'estabilitat de l'ocupació», signat entre patronal i sindicats i incorporat pel govern a la legislació laboral, s'han d'entendre en aquest context i mereixen una valoració més aviat positiva malgrat les seues indubtables limitacions. És cert que la reversió del procés precaritzador requereix reformes en el marc regulador de les relacions laborals que augmenten la seguretat dels treballadors i incentiven pràctiques empresarials adients. Però, aquestes reformes necessiten una correlació de forces entre capital i treball diferent a l'actual per a desenvolupar-se i, sobretot, perquè afecten realment la realitat laboral. D'altra banda, resultarien insuficients sense que la política econòmica potencie un sistema productiu eficaç a llarg termini, una cultura empresarial menys oportunista i un major control democràtic sobre les variables estratègiques del model econòmic. Atés que aquestes no són orientacions predominants al nostre país a hores d'ara, l'opció del consens —construït des de la feblesa de les organitzacions sindicals, recordem-ho— sembla quasi l'única possible per a intentar un cert control del procés precaritzador, absolutament desbocat fins ara.

Noves i velles malalties.

Notes sobre la crisi sanitària mundial

L'any 1977 l'Organització Mundial de la Salut (O.M.S.) proclamava a bombo i platerets l'eradicació de la pigota. La fita gaudia d'especial significació per dues raons: una, per tractar-se d'una malaltia que havia estat un dels botxins més terribles de la història de la humanitat i l'altra perquè realitzava el vell somni de la medicina de sotmetre sense condicions el fenomen infecciosos. Després d'un llarg procés de lluita contra la mortalitat infantil mitjançant campanyes de prevenció i d'obtenir resultats

espectaculars en el descens de la mortalitat i l'increment de la vida mitja de les poblacions, l'optimisme científic dels països occidentals dels anys setanta —zenit de l'era bacteriològica i de la fe en la terapèutica antibiòtica— va construir una imatge idíl·lica i desmesurada de la capacitat de la ciència per vèncer les malalties. *Slogans* tan utòpics com aquell «salut per a tots en l'any 2.000», objectiu general de l'O.M.S. fa un quart de segle, en són un clar testimoni.

Dues dècades més tard, la situació, globalment considerada, no pot ser més frustrant, crítica i oposada a qualsevol esclat d'optimisme. El teló de fons que ha provocat un canvi tan dràstic en la percepció dels nivells de salut en el conjunt del planeta no és altre que les conseqüències d'allò que s'ha anomenat *globalització*, la qual comporta, com és ben

evident, un seguit de repercussions directes sobre la salut de les poblacions, tant del primer com del tercer i del quart món. La impermeabilitat tradicional entre un primer món ric i sa i un tercer món pobre, malalt i degradat s'ha trencat per sempre més en un món on tots els factors s'interactuen. La globalització de l'economia demostra cada dia les repercussions, no ja limitades, sinó sobre el conjunt del planeta de la degradació de l'atmosfera, la desforestació, l'exhauriment dels recursos naturals o l'acumulació de residus no reciclables. Tots aquests factors incideixen directament sobre les poblacions humanes i provoquen noves formes d'emmalaltir. Tant és així que pocs indicadors reflecteixen amb tanta fidelitat la situació que viu una determinada societat com els indicadors de salut i malaltia. Paradoxalment, poques vegades els trobem esmentats als informes oficials sobre desenvolupament, sempre farcits d'indicadors estrictament econòmics com ara la renda *per càpita*, el producte interior brut o el deute extern.

Un símptoma: l'emergència i reemergència de les malalties transmissibles

Un dels principals fenòmens que ha malbaratat la vella utopia sanitarista del triomf de la medicina sobre les malalties infeccioses ha estat l'aparició de les anomenades *malalties emergents*, noves formes d'emmalaltir inexistents, desconegudes en l'espècie humana i mai descrites abans. És, principalment, el cas d'un seguit de malalties infeccioses produïdes per *virus*, contra les quals no es coneixen recursos terapèutics efectius. La sida produïda pel virus Vih, la malaltia del legionari deguda a la *legionel·la* o la provocada pel virus d'Ibola en són algunes de les més conegudes. L'emergència d'aquestes malalties a partir dels anys setanta va marcar un nou patró epidemiològic i la crisi de l'optimisme terapèutic de l'era antibiòtica.

Un segon fenomen ha agreujat encara més aquesta fatal novetat: la importància creixent de les anomenades *malalties reemergents*, les quals representen el revifament d'un seguit de problemes infecciosos que es donaven pràcticament per controlats fa poc. Em referesc a malalti-

es com ara la tuberculosi, el paludisme, la diftèria o altres, que tornen a representar un seriós problema per a la salut pública mundial. Aquest fenomen és sovint la conseqüència de la configuració de poblacions marginals en les grans ciutats, de les migracions il·legals i de la renúncia dels estats occidentals a assumir la universalitat de la cobertura sanitària o a dur endavant programes d'intervenció o de prevenció. Les *malalties emergents* i les *reemergents* han provocat un augment es-

pectacular de les xifres globals de mortalitat en molts països del primer món (en els altres ha estat sempre molt elevada) i en països on les desigualtats socials són extremades i la funció sanitària de l'estat és nul·la, com és el cas dels U.S.A., l'increment de mortalitat per malalties infeccioses ha arribat al 50%, especialment per septicèmies en vells i SIDA en joves.

Entre els factors que han influït directament en l'emergència de noves malalties infecto-contagioses i en la reemergència d'altres aparentment controlades, tant els especialistes en salut pública com els informes tècnics de l'O.M.S. i l'Oficina Panamericana de Salut (O.P.S.) coincideixen a destacar la importància dels canvis ambientals i ecològics, com són els processos de reforestació i desforestació, els nous sistemes hidràulics, les seque-

res o les pluges torrencials i altres desastres naturals. Però també altres factors socials semblen jugar un paper important, com ara el creixement demogràfic global, les crisis econòmiques i de fam, les guerres, les migracions o la suburbialització de grans masses de població en nuclis marginals de les grans metròpolis de tot el món. Si hi afegim la creixent tendència a restringir els recursos públics destinats a salut i la imparable mundialització del mercat —particularment de moltes mercaderies lligades a la transmissió de malalties— és ben evident que hi ha un seguit de factors *estructuralment* afavoridors. Altres tenen una condició més conjuntural, encara que a voltes pugui ser determinant. Em referesc als factors iatrogènics o sanitaris derivats de l'abús o mal ús de les medicines (antibiòtics, im-

munosupressors, xeringues i altres), infeccions hospitalàries, canvis en la patogenicitat dels microorganismes per resistències i adaptacions bacterianes que afavoreixen les infeccions oportunistes o també a voltes els canvis en el comportament privat i social que afecten aspectes com ara les pràctiques sexuals, l'anticoncepció, el consum de drogues o l'alimentació.

Parcialment o globalment, tots aquests factors poden afectar negativament les condicions de salut de grans àrees de població en moltes regions del planeta. És clar, que han d'ésser jerarquitats i considerats com a elements estructurals o conjunturals, segons els casos, sense oblidar que l'estructura social constitueix un sistema sempre dominant sobre el sistema biològic en la manifestació de les

malalties, especialment les infeccioses. Si és així, sembla indefugible la responsabilitat de l'estat i dels organismes internacionals en una funció correctora i redistributiva, que al meu entendre és imprescindible per a millorar les condicions de salut del planeta.

Crisis socials i malalties transmissibles

Un dels casos més paradigmàtics de la *globalització patogènica* és la pandèmia de SIDA, de dimensions incontrolables, que es va iniciar en l'Àfrica equatorial i s'ha estès imparablement a tot el món. Segons el *Weekly Epidemiological Record* de l'O.M.S. de 24 de gener del 1997 s'han registrat més de 8,4 milions de casos des de l'aparició de la malaltia. El Programa Unificat de Nacions Unides (ONUSIDA) estima uns 30 milions de persones infectades, de les quals vora 27 milions són adults (amb 5 milions de morts) i 3 milions d'infants (1,4 milions de morts). Però encara a hores d'ara el ritme de noves persones infectades és molt elevat i augmenta la proporció de dones infectades, inicialment molt escàs, la qual cosa fa que encara reba la consideració de malaltia emergent. En certes zones d'Àfrica el ritme de creixement és del 20% anual, és a dir, duplicació de casos en 5 anys, i és ben sabut que la població espanyola és la més afectada d'Europa.

És un fet reiteradament comprovat empíricament que les situacions de canvi social i les de crisi social provoquen immediatament modificacions negatives del patró epidemiològic. Recordem que l'aplicació del programa d'estabilització econòmica dut a terme pel franquisme durant la primera meitat dels anys 1960 per impulsar la industrialització, va provocar un seguit de moviments migratoris i demogràfics interns, caracteritzats pel desplaçament de grans sectors de població i això es va traduir immediatament en un increment espectacular de malalties com la *brucel·losi* o la *meningitis*.

El deteriorament sanitari ha estat ben evident després de la descomposició i enderrocament dels estats totalitaris de l'Europa de l'est, on la descomposició de les estructures estatals ha anat lligada a la pauperització d'amplis sectors de la població, inevitable per la crisi social provocada per la transició cap una economia de mercat. Lamentablement això ha comportat també la renúncia de l'estat a assumir el tradicional sistema de protecció sanitària universal i gratuït (que en el cas soviètic procedia de l'època tsarista) i la seua substitució per un sistema sanitari

mixt i restrictiu, que inclou clíniques i metges privats i altres d'estatals amb criteris d'autofinançament.

L'impacte sobre les condicions de salut de la població ha estat immediat. La disminució dels nivells de cobertura sanitària s'ha manifestat, entre altres, per una renúncia a la cobertura vacunal de tota la població infantil amb xifres tan cridaneres com les que resulten de passar d'un 80% a primeries dels anys 1980 a no arribar el 40% en 1993 en la mitjana dels estats de l'antiga Unió Soviètica. Les conseqüències van ser immediates: durant la primera meitat dels anys 80 es va desencadenar una primera onada epidèmica de diftèria, que va reproduir-se a partir del 1990 amb una dimensió de 80.000 casos, com no s'havia vist des de la segona guerra mundial.

El panorama de la salut en el món a finals del segle XX es presta al catastrofisme mil·lenarista (creixement demogràfic incontrolat, crisis de fam, malnutrició, mortalitat per SIDA, *emergència* de noves malalties), però hem de pensar que mai en la història de la humanitat la correcció dels factors patogènics i la millora de la salut en el planeta ha estat potencialment tan vinculada a decisions polítiques i econòmiques internacionals. Òbviament, la solució no es derivarà de la profecia del *pensament únic* i el món-mercat, sinó de l'aplicació de perspectives de *pensament global*, que consideren el futur com un projecte planetari, que serà de tots o no serà per a ningú.

Josep Lluís Barona

*Aquestes pàgines
de novetats bibliogràfiques són patrocinades
pel Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València:*

EEDITORIAL AFERS

- Cucó, Alfons: *Els confins d'Europa. Nacionalisme, geopolítica i drets humans a la Mediterrània oriental*, col. «El món de les nacions», 2, coeditat amb el Servei de Publicacions de la Universitat de València, 190 pàgs., 1.560 PTA.
- Duran, Lluís: *Pàtria i escola. L'Associació protectora de l'Ensenyança catalana*, presentació de Josep Termes, 420 pàgs., 3120 PTA.
- Forment, Albert: *Josep Renau. Història d'un fotomuntador*, pròleg de F.J. Ivars, 388 pàgs., 4680 PTA.
- Fullana i Puigserver, Pere & Marimon i Riutort, Antoni (coords.): *Mallorca entre els dos segles (XIX-XX)*, «Afers. Fulls de recerca i pensament», XII:27, 270 pàgs., 3.120 PTA.
- Hernández i Martí. Gil-Manuel: *Falles i franquisme a València*, pròleg d'Alfons Cucó, 414 pàgs., 3120 PTA.
- Roca, Francesc: *El miracle europeu i la via asiàtica. Viatges entorn de la modernitat*, 208 pàgs., 1560 PTA.
- Sales, Núria (coord.): *Catalunya Nord (segles XV-XIX)*, «Afers. Fulls de recerca i pensament», XII:28, 250 pàgs., 3.120 PTA.
- Thual, François: *Els conflictes identitaris*, col. «El món de les nacions», 1, coeditat amb el Servei de Publicacions de la Universitat de València, 184 pàgs., 1.560 PTA.
- Zimmermann, Marie Claire (coord.): *Ausiàs Marc*, «Afers. Fulls de recerca i pensament», XII:26, 242 pàgs., 3.120 PTA.

EDICIONS ALFONS EL MAGNÀNIM-IVEI

- Coronel, Marco Antonio (ed.): *L'Ausiàs March llatí de l'humanista Vicent Mariner*, pròleg de Germà Colón, col. «Arxius i Documents», 21, 909 pàgs., 5.200 PTA.
- Debats*, 61, tardor 1997, suplemento: «La controversia Goldhagen», tardor 1997, 1.300 PTA.
- Traverso, Enzo: *Siegfried Krakauer. Itinerario de un intelectual nómada*, traducció d'Anna Montero, col. «Biografia», 25, 242 pàgs., 2.250 PTA.

EDICIONS BROMERA

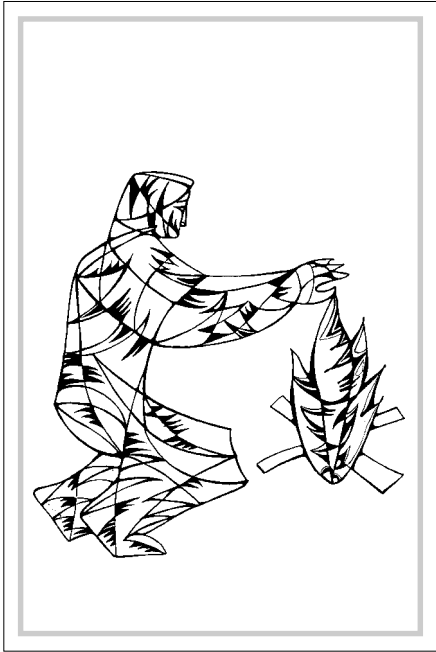
- Abeyà, Elisabet: *Rondina que rondinaràs*, col. «La Mar», 8, 24 pàgs., 600 PTA. (en coedició amb Tàndem edicions)
- Alapont, Pasqual: *Alicia*, col. «Micalet Teatre», 9, 120 pàgs., 800 PTA.
- Batlle, Carles: *Sara i Eleonora*, col. «Bromera/Teatre», 14, 88 pàgs., 800 PTA.
- Bausset, Josep-Lluís: *Diari inacabat de guerra*, 136 pàgs., 900 PTA.
- Beneyto, Maria: *Elegies de pedra trencadissa*, col. «Bromera/Poesia», 27, 64 pàgs., 1.500 PTA.
- Beneyto, Maria: *La gent que viu al món*, col. «Els nostres autors», 37, 184 pàgs., 1.050 PTA.
- Berenguer, Vicent; Jordi Garcia Vilar: *La llegenda del drac i la princesa*, col. «Micalet Teatre», 8, 80 pàgs., 700 PTA.
- Bessó, Pere: *Iteràncies, Interferències i grafitis*, col. «Bromera/Poesia», 25, 64 pàgs., 1.500 PTA.
- Calleja, Mari: *Per què a Mari Jose li diuen Jose Mari?*, col. «La Mar», 9, 24 pàgs., 600 PTA. (en coedició amb Tàndem edicions).
- Casalderrey, Fina: *Ecs, quin fàstic!*, col. «La Mar», 10, 24 pàgs., 600 PTA. (en coedició amb Tàndem edicions).
- Chesterton, Gilbert Kert: *El jardí secret*, «A la lluna de València», 39, 184 pàgs., 950 PTA.

- Eixabegó, Robert L': *Zona abissal*, col. «Bromera/Poesia», 26, 96 pàgs., 1.500 PTA.
- Hugo, Víctor: *Pena de mort*, col. «A la lluna de València», 38, 96 pàgs., 750 PTA.
- Martínez, Josep-Antoni: *Setze jutges*, col. «Bromera/Teatre», 17, 80 pàgs., 775 PTA.
- Mata, Jordi: *El misteri de Berlín*, col. «L'Eclèctica», 50, 344 pàgs., 1995 PTA. (Premi Sant Jordi 1996)
- Mendiguren, Xabier: *Per què no canta el pit-roig?*, «La Mar», 7, 24 pàgs., 600 PTA. (en coedició amb Tàndem edicions)
- Mollà, Toni, (ed.): *Política i planificació lingüístiques*, col. «Graella», 11, 264 pàgs., 1.900 PTA.
- Ramon, Estrella: *Cartes a la màniga*, col. «Espurna», 34, 152 pàgs., 900 PTA.
- Roca, Empar: *Botapins ha perdut els calcetins*, col. «La Mar», 6, 24 pàgs., 600 PTA. (en coedició amb Tàndem edicions).
- Simó, Isabel-Clara: *Joel*, col. «Espurna», 33, 168 pàgs., 995 PTA.
- Soleriestruc, Eduard: *De la ingènua veritat i altres contes*, col. «Els nostres autors», 36, 144 pàgs., 950 PTA.
- Tobeña, Adolf: *Neurotafaneries*, col. «Sense fronteres», 3, 208 pàgs., 1.800 PTA.
- Vendrell, Salvador; Rafael Matoses: *Ausiàs March, el poeta i el seu temps (una biografia il·lustrada)*, 104 pàgs., 4.900 PTA.
- Wilson, Eric: *Assassinat en el Canadian Express*, col. «El Micalet Galàctic», 55, 152 pàgs., 800 PTA.
- Wilson, Eric: *Pànic a Vancouver*, col. «El Micalet Galàctic», 54, 152 pàgs., 800 PTA.

EDICIONS DEL BULLENT

- Alberola, P.; Borja, J.; Perujo, J. M.; Forcadell, J.; Cortés, C. i Bernabeu, J.: *Comunicar la ciència. Teoria i pràctica dels llenguatges d'especialitat*, col. «Recursos», 2, 200 pàgs., 2.250 PTA.
- Cano, Carles; Giménez, Paco: *La Caputxeta Negra*, col. «Cavallet de Mar», 7, 24 pàgs., 500 PTA.
- Cuenca, Maria Josep: *Comentari de texts*, col. «Recursos», 1, 144 pàgs., 1.500 PTA.

- Giménez, Llorenç; Giménez, Paco: *La mona i la palmera cocotera*, col. «Cavallet de Mar», 8, 32 pàgs., 575 PTA.
- Lloret Grau, Toni: *El bord*, col. «Esplai», 14, 128 pàgs., 950 PTA.
- Lluch, Enric: *El Regne de Tentipotentí*, col. «Els Llibres del Gat en la Lluna», 14, il·lustracions: Robert Amoraga, 80 pàgs., 685 PTA.
- Marçà, Vicent: *Han segrestat l'entrenador*, col. «Esplai», 12, 164 pàgs., 985 PTA.
- Marçà, Vicent: *Massa casualitats*, col. «Estrella de Mar», 11, il·lustracions: Miquel Mollà, 72 pàgs., 650 PTA.
- Martínez, Francesc de B.; Roig, Xavier: *Minima moralia. Materials per a treballar l'ètica*, col. «Recursos», 3, 192 pàgs., 1.500 PTA.
- Monjo, Joan M.: *Les ales d'Àngel Vidal* (nova edició), col. «Esplai», 11, 128 pàgs., 925 PTA.
- Polo, Marco: *Llibre de les meravelles del món*, col. «Torsimany», 5, traducció i introducció: Isabel Payà i Climent i Antoni Torrenyo i Mateu, 208 pàgs., 1.200 PTA.
- Sanz, Vicent: *Cròniques perdudes*, col. «Miratges», 8, 124 pàgs., 1.100 PTA.
- Seguí, Josep-Lluís; Torrent, Ferran: *La gola del llop* (nova edició), col. «Miratges», 7, 176 pàgs., 1.100 PTA.
- Sierra, Roland: *Crònica de Cissa* (16è Premi Enric Valor), col. «Esplai», 13, 208 pàgs., 1.200 PTA.
- Sierra, Roland: *Les peripècies d'un gra de cafè* (6è Premi Carmesina), col. «Els Llibres del Gat en la Lluna», 15, il·lustracions: Robert Amoraga, 68 pàgs., 685 PTA.

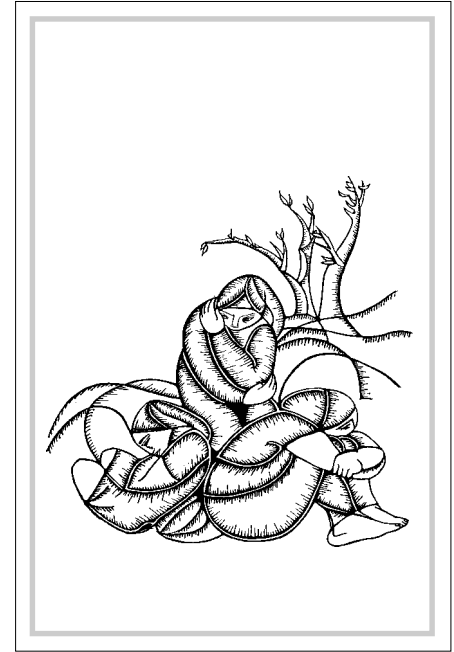
- Tarchetti, Igino Ugo: *Fosca*, col. «Torsimany», 4, traducció i introducció: Isabel Payà i Climent, 208 pàgs., 1.200 PTA.
- Torrenyo i Mateu, Antoni: *La serp del llac*, col. «Estrella de Mar», 12, 84 pàgs., 700 PTA.
- Viana, Mercè: *El misteri de l'andana*, col. «Estrella de Mar», 10, il·lustracions: Fina Ciscar, 72 pàgs., 650 PTA.

EDITORIAL DENES

- Casanova, Emili (ed.): *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana-XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica*, col. «Coedicions/Estudis», 7, 1268 pàgs., 4.800 PTA.
- Adell Cerdà, Vicenta: *Recull de refranys valencians*, col. «Diccionaris i materials complementari», 9, 144 pàgs., 1.800 PTA.
- Díaz Castro, Xosé Maria: *Nimbes*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 34, 112 pàgs., 1.200 PTA.
- Ferrer Escrivà, Vicenta: *¿Què podrà ser?*, I, col. «Les nostres tradicions», 8, 48 pàgs., 875 PTA.
- Ferrer Escrivà, Vicenta: *¿Què podrà ser?*, II, col. «Les nostres tradicions», 9, 48 pàgs., 875 PTA.
- Giner Marco, Josep: *Obra Filològica (1931-1991)*, col. «Coedicions/Estudis», 8, 688 pàgs., 4875 PTA.
- Hernàndez Xulvi, Albert: *El senyor del castell*, col. «Contes de tots», 9, 48 pp., 650 PTA.
- March, Ausiàs: *Cants d'amor*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 33, 168 pp., 1.500 PTA.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

- Alemany, Rafael: *Ausiàs March: textos i contextos*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 37, 408 pàgs., 2.500 PTA.
- Carbó, F.; Rosselló, R. i Sirera, J.L.: *Escalante i el teatre del segle XIX (precedents i pervivència)*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 39, 398 pàgs., 2.500 PTA.
- Rubio, A. i Rodrigo, M.: *Antroponímia valenciana del segle XIV*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 38, 242 pàgs., 1.800 PTA.
- Rubio, Josep: *Les bases del pensament de Ramon Llull*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 35, 222 pàgs., 1.800 PTA.

EDITORIAL SAÓ

- La Bíblia. Bíblia Valenciana. Edició Interconfessional*. Col. «Sèrie Bíblica», 1, 2.950 PTA.
- AA.DD.: *Paradigmes de la Història. I. Actes del Congrés «Sant Vicent Ferrer i el seu temps»*, col. «Biblioteca Josep Giner», 2, 213 pàgs., 2.000 PTA.
- Domingo, Josep Antoni: *Terra i treball. L'agricultura d'Algemesí sota l'Antic Règim*, col. «Algadins», 6, 142 pàgs., 2.000 PTA.
- Fermí Teurel, Joan: *Lloances a la Mare de Déu. Vida, teatre i tradició en les festes majors d'Algemesí*, col. «Algadins», 5, 394 pàgs., 2.950 PTA.
- Izquierdo, Josep: *La Bíblia en valencià*, col. «Sèrie Bíblica», 2, 157 pàgs., 1.900 PTA.
- Saragossà, Abelard: *Criteris de la normativa. L'ortografia contemporània. Uns quants problemes actuals*, col. «Biblioteca Josep Giner», 1, 316 pàgs., 2.000 PTA.

TANDEM EDICIONS

- Berlin, Isaiah: *Nacionalisme*, col. «Arguments», 113 pàgs., 1.200 PTA.
- Campillo, Neus: *El feminisme com a crítica*, col. «Arguments», 127 pàgs., 1.400 PTA.
- Cano, Carles: *No vull anar a dormir*, col. «El tricicle. Els llibres de no vull», 19, il·lustracions: Rosa Anna Crespo i Enric Soler, 24 pàgs., 550 PTA.
- Carbó, Joaquim: *Un lloro de pel·lícula*, Col. «La Bicicleta Negra», 63 pàgs., 700 PTA.

Fernández Paz, Agustín: *Xiques*, col. «La Moto», 108 pàgs., 975 PTA.

Giménez, Llorenç: *Les endevinalles de Llorens*, col. «El tricicle», 20, il·lustracions: Montse Gisbert i Carmela Mayor, 24 pàgs., 950 PTA.

March, Ausiàs: *35 poemes d'amor*, col. «Joies de paper», 9, edició de Manel Rodríguez-Castelló, 168 pàgs., 1.150 PTA.

Masgrau, Fina: *Sopa de lletres*, col. «El tricicle», 18, il·lustracions: Lourdes Bellver, 24 pàgs., 550 PTA.

Miquel, Carme: *A cau d'orella (Cartes a Roser)*, col. «La Moto», 196 pàgs., 1.200 PTA.

Moreno, María Victoria: *Natalia*, col. «La Moto», 147 pàgs., 975 PTA.

Navarro, Vicent: *Solidaritat*, col. «La Moto», 139 pàgs., 975 PTA.

Ninyoles, Rafael: *Mare Espanya. Aproximació al nacionalisme espanyol*, col. «Arguments», 3, traducció d'Eduard Verger, 196 pàgs., 1.950 PTA.

Pardo, Vicent: *Sabor de llibre*, col. «La bicicleta groga», 18, il·lustracions: Gerard Miquel, 102 pàgs., 700 PTA.

Peidró, Jaume Miquel: *Na Pietat*, col. «La Bicicleta Negra», 96 pàgs., 800 PTA.

Sòria, Enric: *Incitacions*, col. «Arguments», 4, 208 pàgs., 1.950 PTA.

Touraine, Alain: *Carta a Lionel Jospin. Idees per a l'esquerra*, col. «Arguments», 5, traducció de Gustau Muñoz, 86 pàgs., 1.200 PTA.

Vernetta, Xavier: *L'home del jaguar blanc*, col. «La Moto», 82 pàgs., 975 PTA.

EDICIONS TRES I QUATRE

Adell, Joan Elies: *A curt termini*, col. «Poesia 3i4», 91, 71 pàgs., 950 PTA. (Premi de poesia Festa d'Elx)

Altaió, Vicenç: *La Desconeguda*, col. «L'Hora del Present», 5, 161 pàgs., 1.750 PTA.

Ballester, Josep: *La mar*, col. «Poesia», 90, 76 pàgs., 950 PTA.

Batllori, Miquel: *La Il·lustració*, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigació», 26, Obra Completa, vol. IX, 554 pàgs., 6.000 PTA.

Carbó, Ferran i Santi Cortés: *El teatre en la postguerra valenciana*, col. «Quaderns», 49, 264 pàgs., 1.975 PTA.

Domínguez, Martí: *Les confidències del comte de Buffon*, col. «Narratives 3i4», 58, 240 pàgs. 2.500 PTA. (Premi Andròmina de Narrativa)

Duran, Eulàlia i Joan Requesens (eds.): *Profecia i poder al Renaixement*, col. «La unitat», 157, 425 pàgs., 4.300 PTA.

Fuster, Joan: *Correspondència, I*, a cura de Francesc Pérez Moragón, 342 pàgs., 4.900 PTA.

Itard, Jean: *El petit salvatge*, col. «El Grill», 47, 156 pàgs., 1.350 PTA.

Leveroni, Rosa: *Confessions i quaderns íntims*, col. «La unitat», 169, 248 pàgs., 3.950 PTA.

March, Ausiàs: *Antologia poètica*, col. «Llibres clau», 5, 152 pàgs., 875 PTA.

Martí Guillaumon, Frederic: *El carrer de Rubiols*, col. «Narratives 3i4», 54, 158 pàgs. 3.250 PTA.

Mata, Jordi: *La picada de l'abella reina/L'orgia de Marsella*, col. «Teatre 3i4», 86 pàgs., 1.100 PTA.

Ruiz, Francesc; Rosa Sanz; Jordi Solé Camardons: *Història social i política de la llengua catalana*, col. «Contextos», 2, 240 pàgs., 1.500 PTA.

Sagarrà, Josep Maria de: *Vida privada*, vol. 7, 158 pàgs., 4.900 PTA.

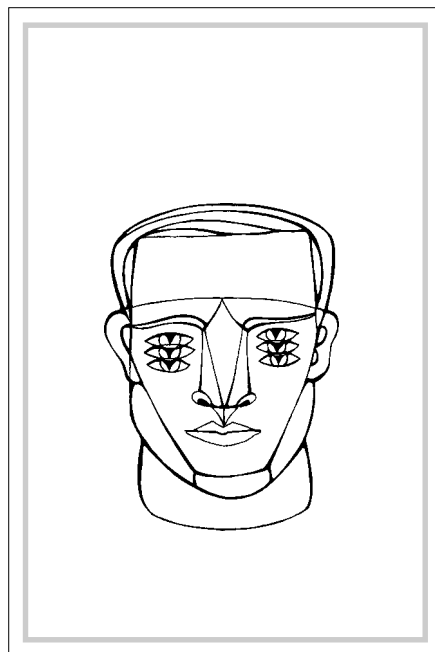
Trigo, Xulio Ricardo: *La mort salobre*, col. «Narratives 3i4», 55, 144 pàgs., 1.270 PTA. (Premi Ciutat d'Elx de narrativa Antoni Bru).

UNIVERSITAT D'ALACANT

Alemany, Rafael: *Guia bibliogràfica de la literatura catalana medieval*, 2na. Edició revisada, corregida i augmentada, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 1, 224 pàgs., 1.900 PTA.

Alemany, Rafael; Vicent Martines; Llúcia Martín; Marinela Garcia; Joan M. Perujo: *Concordança de la «Vita Christi» de sor Isabel de Villena* (publicació en CD-ROM), col. «Concordances dels Clàssics Valencians», 1, 8.000 PTA.

Martines, Vicent: *Introducció a l'edició de textos literaris*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 2, 159 pàgs., 1.500 PTA.

Colomina, Jordi (ed.): *Llengües en contacte als regnes de València i de Múrcia (segles XII-XV)*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 3, 292 pàgs., 2.000 PTA.

Martos, Josep-Lluís: *Cant, queixa i patiment. Estudi macroestructural de 55 poemes d'Ausiàs March*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 4, 182 pàgs. 2.400 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Bernabeu, J. i altres: *Higiene i salubritat en els municipis valencians*, col. «Ciencia Veterum», sèrie Clàssics i documents, 3, 226 pàgs., 2.080 PTA.

Blasco, J.L. i Grimaltos, T.: *Teoria del coneixement*, col. «Educació», Sèrie Estudis 21, 202 pàgs., 2.500 PTA.

Briz, A. i altres: *Sobre l'oral i l'escrit*, «Quaderns de filologia», Estudis Lingüístics II, 232 pàgs., 1.600 PTA.

Cabrejas, M i Garcia, E.: *València, l'Albufera, l'Horta: medi ambient i conflicte social*, col. «Oberta», 44, 246 pàgs., 2.200 PTA.

Carbó, F. i altres: *Dona i literatura*, «Quaderns de filologia», Estudis Literaris III, 300 pàgs., 1.800 PTA.

Colón, Germà: *Estudis de filologia catalana i romànica*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 36, 508 pàgs., 2.900 PTA.

Furió, A. (ed.): *La gènesi de la fiscalitat municipal (segles XII-XIV)*, Revista d'Història Medieval 7, 340 pàgs., 2.060 PTA.

Mascaró, F. i altres: *Introducció a la topologia*, col. «Educació», Sèrie Estudis 20, 210 pàgs., 2.500 PTA.

Menna, F.: *Crítica de la Crítica*, col. «Estètica & Crítica» 8, traducció: Maria Josep Cuenca, 146 pàgs., 1.800 PTA.

Morant, R. i Peñarroya, M.: *Llenguatge i cultura: per una ecologia lingüística*, 2a. edició, col. «Biblioteca Lingüística Catalana», 17, 318 pàgs., 2.000 PTA.

Pareyson, L.: *Els problemes actuals de l'estètica*, traducció: M. Josep Cuenca, col. «Estètica & Crítica», 9, 218 pàgs., 2.200 PTA.

Revista *Estudis* 22, 322 pàgs., 2.375 PTA.

Rosselló, V. i Gozalvez, V.: *Atlas escolar del País Valencià*, col. «Educació», sèrie Estudis 19, 52 pàgs., 1.300 PTA.

Sorribes, Josep: *Comprendre i gestionar la ciutat: un assaig d'economia i política urbana*, col. «Educació», sèrie Estudis 2, 308 pàgs., 2.600 PTA.

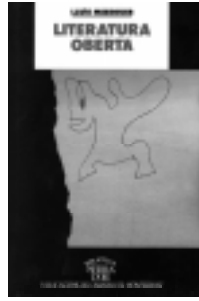
Viaplana, Joaquim: *Dialectologia*, col. «Biblioteca Lingüística Catalana», 21, 280 pàgs., 1.800 PTA.

Wittgenstein, L.: *Al voltant del color*, col. «Estètica & Crítica», 7, traducció: S. Rubio i J. Llinares, 154 pàgs., 1.800 PTA.

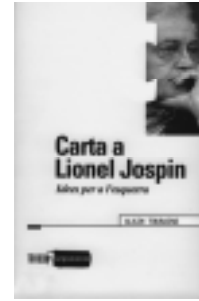
Z

de llibres

Lluís Meseguer
Literatura oberta
 Pròleg de Joaquim Molas
 268 pàgs.
 19 x 13 cm.
 Publicacions de l'Abadia de Montserrat
 Barcelona
 1997

Alain Touraine
Carta a Lionel Jospin
 84 pàgs.
 20 x 13 cm.
 Tàndem
 València
 1997

Josep Giner i Marco
Obra filològica (1931-1991)
 Edició d'Antoni Ferrando i Santi Cortés
 688 pàgs.
 23 x 16 cm.
 Denes
 València
 1997

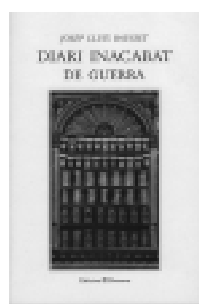
*Les literatures catalana i francesa
 al llarg del segle XX.*
*Primer Congrés Internacional
 de Literatura Comparada*
 442 pàgs.
 21 x 16 cm.
 Publicacions de l'Abadia de Montserrat
 Barcelona
 1997

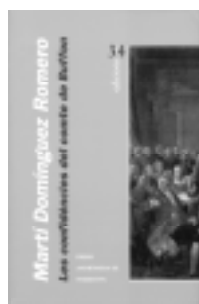
Toni Cucarella
Passejant per la Costera
 124 pàgs.
 22 x 16 cm.
 Associació d'Amics de la Costera
 Xàtiva
 1997

Josep Lluís Bausset
Diari inacabat de guerra
 136 pàgs.
 21 x 14 cm.
 Bromera
 Alzira
 1997

Martí Domínguez Romero
Les confidències del comte de Buffon
 234 pàgs.
 24 x 16 cm.
 Eliseu Climent, editor
 València
 1997

Josep Lluís Blasco i Tobies Grimaltos
Teoria del coneixement
 206 pàgs.
 24 x 16 cm.
 Universitat de València
 1997

Bernat Capó
Antologia
 124 pàgs.
 22 x 17 cm.
 Institut d'Estudis Comarcals
 de la Marina Alta
 Benissa
 1997

Antoni Ròdenas Maluenda
D'Azorín i el país meu
 280 pàgs.
 21 x 14 cm.
 Institut de Cultura Juan Gil-Albert
 Alacant
 1997

1997 . NOVETATS EDITORIALS . 1998

Caplletra:

1. Reimpressió facsímil.
2. Reimpressió facsímil.
16. Monogràfic dedicat a Carles Salvador (1893-1955).
20. Monogràfic dedicat a la filologia romànica, a cura d'E. Casanova i J. Martí.
21. Monogràfic dedicat a sociolingüística i educació, a cura de J. Ponsoda.

Biblioteca Sanchis Guarner:

35. *Les bases del pensament de Ramon Llull*, de J. Enric Rubio.
36. *Estudis de filologia catalana i romànica*, de Germà Colón.
37. *Ausiàs March: textos i contextos*. A cura de Rafael Alemany.
38. *Antroponímia valenciana del segle XIV*. Introducció, edició i índexs per Agustín Rubio Vela i Mateu Rodrigo.
39. *Escalante i el teatre del segle XIX (precedents i pervivència)*. A cura de Ferran Carbó, Ramon X. Rosselló i Josep L. Sirera.
40. *Ausiàs Marc o l'emergència del jo*, de M. C. Zimmermann. Pròleg d'Albert Hauf.
41. *Estudis de cultura medieval*, de Josep Sanchis Sivera. A cura de Mateu Rodrigo Lizondo. En premsa.
42. *Un clàssic entre clàssics. Sobre traduccions i recepcions de Sèneca a l'època medieval*, de Tomàs Martínez Romero. En premsa.
43. *L'ordit de la trama: el discurs sobre la història del català*, de Miquel Nicolàs. En premsa.
44. *De lexicografia valenciana: estudi del "Vocabulari del Maestrat" de Joaquim Garcia Girona*, de Lluís Gimeno. En premsa.
45. *El valencià del segle XIX. Estudi lingüístic del "Diccionario valenciano" de Josep Pla i Costa*, de Josep Martines. En premsa.
46. *El lèxic valencià dels segles XVI-XIX*, de Josep Martines. En premsa.
47. *Epistolari de la València medieval, II*, d'Agustín Rubio Vela. En premsa.

Col·lecció "Concordances dels Clàssics Valencians". CDR:

1. *Concordances de la Vita Christi de sor Isabel de Villena*. A cura de Rafael Alemany et al.

Llibres en coedició o col·laboració:

- Les literatures catalana i francesa al llarg del segle XX. Primer Congrés Internacional de Literatura Comparada*. A cura de Claude Benoit, Ferran Carbó, Dolores Jiménez i Vicent Simbor.
- Actes del Col·loqui Internacional "Tirant lo Blanc"*. A cura de Jean Marie Barberà.
- Josep Giner i Marco, Obra filològica (1931-1991)*. A cura d'Antoni Ferrando amb la col·laboració de Santi Cortés.
- Enric Valor, *Paraula de la terra*. En premsa.
- Homenatge universitari a Vicent Ventura. En premsa.
- Manuel Sanchis Guarner: perfil humà. En premsa.